

Pereliikmete otsimise praktiline juhend

2. väljaanne.

Pereliikmete otsimise praktiline juhend

2. väljaanne.

Aprill 2025

19. jaanuaril 2022 sai Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiametist (EASO) Euroopa Liidu Varjupaigaamet (EUAA). Kõiki viiteid EASO-le, EASO toodetele ja organitele tuleb käsitada viidetena EUAA-le.

Lahtiütlus

Juhend ei piira põhimõtet, et ainult Euroopa Liidu Kohus saab anda ELi õigusele autoriteetse tõlgenduse.

Rahvusvahelise kaitse andmise või sellest keeldumise otsus ei tohi kunagi põhineda pereliikmete otsimiseks ELi ametiasutuste tehtud püüdluste tulemustel.

Käsikiri valmis aprillis 2025

Teine väljaanne

Euroopa Liidu Varjupaigaamet (EUAA) ega ükski tema nimel tegutsev isik ei vastuta käesolevas väljaandes sisalduva teabe kasutamise eest.

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2026

Print ISBN 978-92-9418-264-7 doi:10.2847/3504896 BZ-01-25-003-ET-C

PDF ISBN 978-92-9418-265-4 doi:10.2847/3830161 BZ-01-25-003-ET-N

© Euroopa Liidu Varjupaigaamet (EUAA), 2026

Taasesitamine on lubatud allikale viitamisel.

Selliste elementide kasutamiseks või paljundamiseks, mis ei kuulu EUAA-le, võib olla vaja taotleda luba otse õiguste omajalt. EUAA-le ei kuulu järgmiste elementide autoriõigused:

- esikaane illustratsioon lolloj © AdobeStock, 2024
- lk 62: illustratsioon, Imsunyah © Adobe Stock
- lk 63: illustratsioon, ศิริธัญญา ตันสกุล © Adobe Stock
- lk 64: illustratsioon, neatlynatly © Adobe Stock; illustratsioon, Bendix © Adobe Stock

Juhendi tutvustus

Mis on juhendi eesmärk? Euroopa Liidu Varjupaigaameti (EUAA) missioon on hõlbustada ja toetada ELi liikmesriikide ja Schengeni lepinguga ühinenud riikide (EL+ riigid) ⁽¹⁾ tegevust Euroopa ühise varjupaigasüsteemi rakendamisel. Kooskõlas üldeesmärgiga edendada Euroopa ühise varjupaigasüsteemi nõuetekohast ja tõhusat rakendamist ning võimaldada ühtlustamist, töötab EUAA välja ühised tegevusnõuded ja näitajad, suunised ja praktilised vahendid.

Euroopa ühise varjupaigasüsteemi moodustavates õigusaktides on sätestatud Euroopa Liidu liikmesriikide kohustus otsida üles rahvusvahelist kaitset taotlevate täiskasvanud ja saatjata laste pereliikmed. Rände- ja varjupaigaleppe ⁽²⁾ jõustumisega on EUAA volitatud oma tegevusnõuded, näitajad, suunised ja koolitusprotokollid läbi vaatama ja kooskõlastama need Euroopa ühise varjupaigasüsteemiga. Määruse (EL) 2024/1351 (varjupaiga- ja rändehalduse määrus) ⁽³⁾ artiklis 22 rõhutatakse konkreetselt EUAA kohustust töötada välja pereliikmete otsimise vormid ja suunised, mis on väga olulised vastutuse määramise mehhanismi raames perega seotud kriteeriumide tõhusaks kohaldamiseks.

Toetamaks EL+ riike nende kohustustes algatada pereliikmete otsimist, on ajakohastatud EUAA 2016. aasta pereliikmete otsimise praktilist juhendit ⁽⁴⁾, et tagada kooskõla uue õigusraamistikuga ja suurendada selle tõhusust varjupaigamenetluses õigeaegse ja korrektse taasühinemise hõlbustamisel.

Käesoleva juhendi [I osas](#) on rahvusvahelise kaitse taotlejate pereliikmete otsimise tervikkäsitlus, mis keskendub eraldatud pereliikmete taasühendamise protsessidele. See hõlmab pereliikmete otsimist EL+ ja kolmandates riikides.

Juhendi [II osa](#) on väärtuslik vahend spetsialistidele, kes tegelevad pereliikmete otsimise või tuvastamisega rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest vastutuse määramise kontekstis. Toetades ametiasutusi asjakohaste menetluste kehtestamisel, vajalike ressursside tuvastamisel ja protsesside kavandamisel, aitab juhend kaasa võimalike perejuhtumite prioriseerimisele ja varajasele avastamisele. Lõppkokkuvõttes aitab see kaasa parematele perekonna taasühinemise menetlustele EL+ riikides. Kuigi juhendis kirjeldatakse varjupaiga- ja rändehalduse määramises esitatud pereliikme otsimise põhiaspekte, ei käsitleta selles otsustusprotsessi üksikasju.

Kuidas juhend koostati? [I osa](#) on koostanud eksperdid kogu EList ning väärtusliku panuse on andnud Euroopa Komisjon, ÜRO pagulaste ülemvolinik (UNHCR) ja ÜRO Lastefond (UNICEF). Juhendi koostamist toetas ja koordineeris EUAA. Enne juhendi valmimist korraldati EUAA haavatavuseksperptide võrgustiku kaudu konsulteerimine kõigi

⁽¹⁾ 27 ELi liikmesriiki ning Island, Liechtenstein, Norra ja Šveits.

⁽²⁾ Euroopa Komisjoni rände ja siseasjade peadirektoraat, „Rände- ja varjupaigalepe“, Euroopa Komisjoni veebikoht, 21. mai 2024, vaadatud 17. jaanuaril 2025, [https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum_et](https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_et).

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta [määrus \(EL\) 2024/1351](#), mis käsitleb varjupaiga- ja rändehaldust ning millega muudetakse määruseid (EL) 2021/1147 ja (EL) 2021/1060 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 604/2013 (ELT L, 2024/1351, 22.5.2024).

⁽⁴⁾ EASO, [Practical Guide on Family Tracing](#) (Praktiline pereliikmete otsimise juhend), märts 2016.

EL+ riikidega. EUAA soovib tänada juhendi läbi vaadanud ja selle koostamist toetanud töörühma liikmeid: Kristina Korsch (Saksamaa), Loraine Buhagiar Bartolo (Malta), Evita Armouti (Rahvusvahelise Punase Risti ELi büroo ⁽⁵⁾) ja noorsooholdusorganisatsioon Nidos ⁽⁶⁾.

II osa on koostanud EUAA koos Dublini üksuste ekspertide töörühmaga kogu Euroopas, eelkõige järgmistega: Vicky Fotou (Kreeka), Kristina Korsch (Saksamaa), Franc Kumer (Sloveenia), Jan-Jouke Mulder (Madalmaad), Matteo Tedde (Itaalia) ja Arune Wallin (Rootsi). Võrdlusrühma osana võeti sisendi saamiseks ühendust ka pereliikmete otsimise organisatsioonidega, sealhulgas Punase Risti ELi büroo, ühinguga Safe Passage ning ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga ⁽⁷⁾. Algse panuse andis ja konsultatsioonidel osales ka Euroopa Komisjon. EUAA hõlbustas ja koordineeris juhendi arendamist. Enne dokumendi viimistlemist jagati seda EUAA Dublini võrgustiku kaudu kõigi EL+ riikidega. EUAA haldusnõukogu võttis juhendi vastu aprillis 2025.

Kellele on juhend suunatud? Juhend on suunatud peamiselt töötajatele, kes tegelevad pereliikmete otsimise või perekonna taasühinemise juhtumitega, lastekaitseametnikele, eestkostjatele ⁽⁸⁾, varjupaigaspetsialistidele, küsitlejatele ja otsustajatele. See on suunatud ka poliitikaametnikele, juhtidele ja vanemnõunikele, et toetada neid töövoogude kavandamisel ja siseprotsesside parendamisel. Lisaks on juhend suunatud töötajatele, kes võivad suuta tuvastada võimalikke perekonna taasühinemise juhtumeid, näiteks sisserändajatega esimesena kokkupuutuvad ametnikud, taustakontrollitöötajad, registreerimistöötajad, sisserändepolitsei- ja vastuvõtuametnikud. Juhend on ühtlasi kasulik kvaliteediametnikele ning kõigile, kes töötavad või on seotud rahvusvahelise kaitse valdkonnaga ELi kontekstis. Juhendi sihtrühma kuuluvad ka varjupaiga- ja rändehalduse määruse üksuste juhtumiametnikud ja õigusnõustajad.

Kuidas juhendit kasutada? See on teatmedokument pereliikmete otsimise valdkonnas töötavatele spetsialistidele.

I osas on põhjalikud suunised pereliikmete otsimiseks EL+ ja kolmandates riikides. See koosneb 4 peatükist, mis hõlmavad õigusraamistikku, pereliikmete otsimise protsessi praktikas ning parimate tavade ja kasutatud meetodite ülevaadet. Suuniseid tuleb lugeda koostoimes II osaga.

II osa koosneb üldisest sissejuhatusest perekonna taasühinemise kohta vastavalt varjupaiga- ja rändehalduse määrusele, ning sisaldab põhilisi määratlusi. Selles kirjeldatud sammud on pereliikmete otsimise üldine töövoog vastutuse määramise kontekstis. Tunnistatakse siiski, et menetluse korraldus võib oleneda EL+ riigist. Lisade ja tabelite eesmärk on hõlbustada praktilist koostööd asjaomaste sidusrühmade vahel. Dokumendis on tekstikastid, kus on head tavad, kontroll-loetelud ja esile toodud põhiteave. Seda tuleks lugeda koostoimes I osaga.

⁽⁵⁾ NB! Lõplik juhend ei pruugi kajastada Rahvusvahelise Punase Risti ELi büroo ja selle liikmete seisukohti.

⁽⁶⁾ Nidos, „Nidos and Europe“ (Nidos ja Euroopa), veebikoht Nidos in Europe, kuupäevata, vaadatud 4. novembril 2024 <https://nidosineurope.eu/>.

⁽⁷⁾ NB! Lõplik juhend ei pruugi kajastada ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti seisukohta.

⁽⁸⁾ ELi õiguses nimetatakse isikut, kes on määratud abistama ja toetama saatjata lapsi või lapsi, kelle vanemad ei saa kasutada vanemaõigusi, nii „eestkostjaks“ kui ka „esindajaks“. Neid termineid kasutatakse sageli vahet tegemata. Olenemata terminoloogiast jääb kavatses tähendus samaks. Üksikasjalik selgitus on tekstikastis „Terminoloogia“.

Pereliikmete otsimise vormid ⁽⁹⁾ täiendavad juhendi kasutamist.

Kuidas on juhend seotud liikmesriikide õigusaktide ja tavadega? See on pehme lähenemise vahend, mille eesmärk on edendada EL+ riikide tavade ühtlustamist pereliikmete otsimisel. See ei ole õiguslikult siduv. See kajastab ühiselt kokku lepitud standardeid ega ole ühegi õigusnormi ega kohtuotsuse õiguslik tõlgendus. Juhendis pakutakse praktilisi lahendusi perega seotud sätete rakendamiseks õigusaktides ja pakutakse välja töövoogude korraldamise viisid. Tuuakse esile ka head tavad, mis võivad aidata leevendada teatud probleeme.

Kuidas on juhend seotud EUAA muude materjalidega? Teist väljaannet kohaldatakse alles alates 1. juulist 2026. Enne seda kuupäeva ja enne seda kuupäeva esitatud rahvusvahelise kaitse taotluste korral kohaldatakse EASO dokumenti [Practical Guide on Family Tracing](#) (Pereliikmete otsimise praktiline juhend), märts 2016. Seda juhendit kasutatakse koos teiste kättesaadavate praktiliste juhendite ja vahenditega. Kõik EUAA praktilised vahendid on avaldatud EUAA veebilehel: <https://euaa.europa.eu/practical-tools-and-guides>.

EUAA praktilisi juhendeid, vahendeid ja õiguslikke analüüse, millele viidatakse käesolevas praktilises juhendis, ajakohastatakse järk-järgult aastatel 2025–2027. Ajakohastamisega viiakse need väljaanded kooskõlla rände- ja varjupaigaleppe õigusaktidega. Ajakohastatud väljaanded on pärast avaldamist kättesaadavad ka elektrooniliselt eespool loetletud EUAA veebilehtedel.

⁽⁹⁾ Vt EUAA, [Family Tracing Form – Adult](#) (Pereliikmete otsimise vorm – täiskasvanu), 2025, ja EUAA, [Family Tracing Form – Child](#) (Pereliikmete otsimise vorm – laps), 2025.

Sisukord

Lühendid	8
Terminoloogia	10
Pereliige	14
1. Perekonna ühtsuse ja laste õiguste tagamine	18
1.1. Pereliikmete otsimine – õigusraamistikud.....	18
1.1.1. Rahvusvaheline õigusraamistik.....	18
1.1.2. ELi õigusraamistikud ja pereliikmete otsimine.....	20
1.1.3. Euroopa ühise varjupaigasüsteemi reform: rände- ja varjupaigalepe	20
1.1.4. Pereliikmete otsimise kohustused	21
1.2. Pereliikmete otsimise eesmärk.....	25
1.3. Pereliikmete otsimise protsesside peamised osalised	27
2. Põhimõtted ja menetlustagatised	32
2.1. Keskendumine lapse parimatele huvidele	32
2.2. Menetlustagatised.....	36
2.2.1. Turvalisus	37
2.2.2. Eestkostja määramine.....	37
2.2.3. Asjakohaselt esitatud teave	39
2.2.4. Konfidentsiaalsus	41
2.2.5. Andmekaitse	42
2.2.6. Peresidemete kontrollimine	42
2.2.7. Tõhus õiguskaitsevahend.....	44
2.2.8. Ametiasutuste ja organisatsioonide koostöö.....	44
3. Pereliikmete otsimise menetlus	46
3.1. Enne pereliikmete otsimist	48
3.2. Pereliikmete otsimine.....	50
3.2.1. Pereliikmete otsimine EL+ riikides.....	50
3.2.2. Pereliikmete otsimine päritoluriigis või kolmandas riigis	51
3.3. Pereliikmete otsimise tulemused	53
3.4. Pereliikmete otsimise järgne tugi ja järelmeetmed.....	54
3.4.1. Järelmeetmed.....	58
Riskijuhtimine pereliikmete otsimise ajal	62

4. Pereliikmete otsimise parimad tavad ja meetodid	65
4.1. Pereliikmete otsimise parimad tavad.....	65
4.2. Tehnilised vahendid pereliikmete otsimiseks.....	66
4.3. Kasutatud meetodite ülevaade.....	69
I lisa. Õigusraamistik – keskendumine laste õigustele	73

Lühendid

Lühend	Määratlus
BIA	parimate huvide hindamine
CEAS	Euroopa ühine varjupaigasüsteem
CRC	ÜRO lapse õiguste konventsioon
Dublini III määrus	Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määrus (EL) nr 604/2013, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest (uuesti sõnastatud)
EL	Euroopa Liit
EL+ riigid	Euroopa Liidu liikmesriigid ja Schengeni lepinguga ühinenud riigid Island, Liechtenstein, Norra ja Šveits
ELK	Euroopa Liidu Kohus
EUAA	Euroopa Liidu Varjupaigaamet
harta	Euroopa Liidu põhiõiguste harta
ICRC	Rahvusvaheline Punase Risti Komitee
Liikmesriigid	Euroopa Liidu liikmesriigid
MNM	miinimumnõuete määrus – Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määrus (EL) 2024/1347, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule, millega muudetakse nõukogu direktiivi 2003/109/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/95/EL
OHCHR	ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo
Pagulasseisundi konventsioon	1951. aasta pagulasseisundi konventsioon ja selle 1967. aasta protokoll (ELi varjupaigaõigusaktides ja Euroopa Liidu Kohtus nimetatakse seda Genfi konventsiooniks)
Perekonna taasühinemise direktiiv	Nõukogu 22. septembri 2003. aasta direktiiv 2003/86/EÜ perekonna taasühinemise õiguse kohta
Rahvusvaheline humanitaarõigus	rahvusvaheline humanitaarõigus

Lühend	Määratlus
RFL	Rahvusvahelise Punase Risti ja Punase Poolkuu Liikumise peresidemete taastamise võrgustik
Taustakontrolli määrus	Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määrus (EL) 2024/1356, millega kehtestatakse kolmanda riigi kodanike taustakontroll välispiiridel ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 767/2008, (EL) 2017/2226, (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/817
UNHCR	ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet
Vabaühendused	valitsusvälised organisatsioonid
Varjupaiga- ja rändealduse määrus	varjupaiga- ja rändealduse määrus – Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määrus (EL) 2024/1351, mis käsitleb varjupaiga- ja rändealdust ning millega muudetakse määruseid (EL) 2021/1147 ja (EL) 2021/1060 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 604/2013 [Dublini III määrus]
Varjupaiga- ja rändealduse määruse üksus	EL+ riigi ametiasutus (üksus), kes vastutab rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest vastutava EL+ riigi määramise menetluse läbiviimise eest vastavalt varjupaiga- ja rändealduse määruse artiklile 52.
Varjupaigamenetluse määrus	varjupaigamenetluse määrus – Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määrus (EL) 2024/1348, millega luuakse rahvusvahelise kaitse ühine menetlus liidus ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2013/32/EL
vastuvõtutingimuste direktiiv (2024)	Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1346, milles sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded
VVO	valitsustevaheline organisatsioon

Terminoloogia

Käesolevas juhendis kasutatud pereliikme otsimisega seotud põhiterminite määratlused on järgmised.

Taotluse esitamise soovi avaldamine

Juurdepääs ühisele menetlusele peaks põhinema kolmeetapilisel lähenemisviisil, mis koosneb rahvusvahelise kaitse taotluse esitamise soovi avaldamisest, selle taotluse registreerimisest ja rahvusvahelise kaitse taotluse esitamisest. Rahvusvahelise kaitse taotluse esitamise soovi avaldamine on esimene samm, mis toob kaasa [määruse (EL) 2024/1348 (varjupaigamenetluse määrus) ⁽¹⁰⁾] kohaldamise. Kui kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik on väljendanud soovi liikmesriigilt rahvusvahelist kaitset saada, siis loetakse, et ta on avaldanud rahvusvahelise kaitse taotluse esitamise soovi. Kui taotluse on saanud asutus, kes ei vastuta taotluste registreerimise eest, peaksid liikmesriigid kooskõlas oma riigisiseste menetluste ja korraga kohaldama [varjupaigamenetluse määrust], et saaks tagada tegeliku juurdepääsu menetlusele. Liikmesriigilt rahvusvahelise kaitse saamise soovi peaks saama väljendada mis tahes vormis ja taotleja ei pea tingimata kasutama eriomaseid sõnu, nagu „rahvusvaheline kaitse“, „varjupaik“ või „täiendav kaitse“. Määrav tegur peaks olema kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku poolt väljendatud hirm tagakiusamise või tõsise kahju kannatamise ees juhul, kui ta pöördub tagasi oma päritoluriiki, või, kui tegu on kodakondsuseta isikuga, oma eelmisesse alalise elukohta. Kui on kahtlus, kas konkreetset avaldust võib käsitada rahvusvahelise kaitse taotluse esitamise soovi avaldamisena, tuleks kolmanda riigi kodanikult või kodakondsuseta isikult sõnaselgelt küsida, kas ta soovib rahvusvahelist kaitset saada. ⁽¹¹⁾

⁽¹⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta [määrus \(EL\) 2024/1348](#), millega luuakse rahvusvahelise kaitse ühine menetlus liidus ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2013/32/EL (ELT L, 2024/1348, 22.5.2024).

⁽¹¹⁾ Varjupaigamenetluse määruse põhjendus 27.

**Taotluse
registreerimine**

Taotlus tuleks registreerida kohe pärast taotluse esitamise soovi avaldamist. Selles etapis peaksid taotluse registreerimise eest vastutavad pädevad asutused või neid selle ülesande täitmisel abistavad [EUAA] poolt lähetatud eksperdid registreerima taotluse koos taotleja isikuandmetega. Kõnealused asutused või eksperdid peaksid teavitama taotlejat sellest, millised on tema õigused ja kohustused, samuti nende kohustuste täitmata jätmise tagajärjed. Seda teavet peaksid saama anda ka pädevate asutustega koostööd tegevad ja neid abistavad organisatsioonid. Taotlejale tuleks anda taotluse esitamise soovi avaldamist ja selle taotluse registreerimist tõendav dokument. Taotluse registreerimise hetkest algab taotluse esitamise tähtaja arvestus. ⁽¹²⁾

NB! Perekonnajuhtumites algab vastutuse määramise tähtaeg registreerimise hetkest.

Taotluse esitamine

Taotluse esitamine on toiming, millega rahvusvahelise kaitse taotluse esitamise soovi avaldamine ametlikustatakse. Taotlejale tuleks anda vajalik teave selle kohta, kuidas ja kus ta oma taotluse esitada saab, ning samuti tuleks talle anda taotluse esitamiseks tegelik võimalus. Selles etapis peab ta esitama võimalikult kiiresti kõik tema valduses olevad andmed ja dokumendid, mis on vajalikud taotluse põhjendamiseks ja täitmiseks, kui käesolevas määruses ei ole ette nähtud teisiti. Haldusmenetluse tähtaega arvestatakse taotluse esitamise hetkest. Veidi pärast taotluse esitamist tuleks taotlejale anda dokument, mis sisaldab tema taotlejastaatust. ⁽¹³⁾

Laps/alaealine

Alla 18-aastane isik. Terminid „laps“ ja „alaealine“ loetakse sünonüümideks ning selles väljaandes kasutatakse mõlemat. EUAA eelistab terminit „laps“, kuid terminit „alaealine“ kasutatakse, kui seda on konkreetselt kasutatud õigusaktide sätetes või konkreetses artiklites (nt ELi varjupaigaõigustiku sätetes).

⁽¹²⁾ Varjupaigamenetluse määruse põhjendus 28.

⁽¹³⁾ Varjupaigamenetluse määruse põhjendus 29.

Saatjata ⁽¹⁴⁾	Laps/alaealine, kes saabub EL+ riigi territooriumile ilma asjaomase riigi õiguse või tava kohaselt tema eest vastutava täisealise isikuta seni, kuni selline isik/täiskasvanu ei ole teda tegelikult oma hoole alla võtnud. Sealhulgas laps/alaealine, kes on jäänud saatjata pärast EL+ riigi territooriumile sisenemist ⁽¹⁵⁾ .
Vanematest eraldatud laps	Laps, kes on eraldatud mõlemast vanemast või varasemast seaduslikust või tavapärasest esmasest hooldajast, kuid mitte tingimata muudest sugulastest. See võib seega hõlmata lapsi, kes viibivad koos teiste täiskasvanud pereliikmetega ⁽¹⁶⁾ .
Teadmata kadunud isik	Kuigi rahvusvahelises õiguses puudub teadmata kadunud isiku õiguslik määratlus, mõistab Rahvusvaheline Punase Risti Komitee (RPRK) teadmata kadunud isikuid isikutena, kelle perel ei ole nendest teateid ja/või kelle kohta on usaldusväärse teabe alusel teatatud, et nad on teadmata kadunud (rahvusvahelise või riigisisese) relvastatud konflikti või muude vägivaldase olukordade või mis tahes muu olukorra tõttu, mis võib nõuda pädeva riigivõimu tegutsemist. See määratlus hõlmab teadmata kadunud isikuid rände kontekstis. Lisaks ei eelda määratlus, et isik on surnud. Spektri teises otsas ei loeta isikut enam teadmata kadunuks, kui perekond on saanud piisavat, usaldusväärset ja usutavat teavet tema saatuse ja asukoha kohta.

⁽¹⁴⁾ Termini „saatjata alaealine“ sünonüüm.

⁽¹⁵⁾ Varjupaigamenetluse määruse artikli 3 punkt 7; Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta [määruse \(EL\) 2024/1356](#) (millega kehtestatakse kolmandate riikide kodanike taustakontroll välispiiridel ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 767/2008, (EL) 2017/2226, (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/817 (ELT L, 2024/1356, 22.5.2024) (taustakontrolli määrus) artikli 2 punkt 11; Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta [direktiivi \(EL\) 2024/1346](#) (millega sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded) (vastuvõtutingimuste direktiiv (2024)) artikli 2 punkt 5; Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta [määruse \(EL\) 2024/1347](#) (mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule, millega muudetakse nõukogu direktiivi 2003/109/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/95/EL) (ELT L, 2024/1347, 22.5.2024) (miinimumnõuete määrus) artikli 3 punkt 11; Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta [määruse \(EL\) 2024/1351](#) (mis käsitleb varjupaiga- ja rändehaldust ning millega muudetakse määruseid (EL) 2021/1147 ja (EL) 2021/1060 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 604/2013) (ELT L, 2024/1351, 22.5.2024) (varjupaiga- ja rändehalduse määrus) artikli 2 punkt 11.

⁽¹⁶⁾ ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet (UNHCR), ÜRO Lastefond (UNICEF), [Safe & Sound: What States can do to ensure respect for the best interests of unaccompanied and separated children in Europe](#) (Elus ja terve. Mida saavad riigid teha, et tagada Euroopas viibivate saatjata ja vanematest eraldatud laste parimate huvide kaitse), oktoober 2014, lk 22.

**Eeskostja⁽¹⁷⁾ /
esindaja⁽¹⁸⁾**

Käesolevas juhendis kasutatakse kooskõlas õigusraamistikuga termineid „esindaja“ ja „eeskostja“ sünonüümidenä. Mõlemad tähendavad sõltumatut isikut, kes vastutab lapse parimate huvide ja üldise heaolu kaitse eest.
[Isik] või organisatsioon, kelle pädevad asutused on määranud aitama ja esindama saatjata alaealist [varjupaiga- ja rändealduse määruſes] ettenähtud menetluses, et tagada lapse huvide kaitse ja teha vajaduse korral alaealise nimel õigustoiminguid⁽¹⁹⁾.

ELi varjupaigaõigustik

See koosneb järgmistest ELi õigusaktidest. Nõukogu direktiiv 2001/115/EÜ⁽²⁰⁾, vastuvõtutingimuste direktiiv (2024), miinimumnõuete määruſ, varjupaigamenetluse määruſ, määruſ (EL) 2024/1350⁽²¹⁾, varjupaiga- ja rändealduse määruſ, taustakontrolli määruſ, määruſ (EL) 2024/1349⁽²²⁾, määruſ (EL) 2024/1358 (Eurodac III määruſ)⁽²³⁾ ja määruſ (EL) 2024/1359⁽²⁴⁾.

⁽¹⁷⁾ Miinimumnõuete määruſe artikli 3 punkti 18 kohaselt:

„eeskostja“ – füüsiline isik või organisatsioon, sealhulgas pädeva asutuse poolt määratud avaliku sektori asutus, kes kohaldataval juhul abistab ja esindab saatjata alaealist ja tegutseb tema nimel tagamaks, et saatjata alaealine saaks kasutada käesolevast määruſest tulenevaid õigusi ja täita käesolevast määruſest tulenevaid kohustusi, ning kaitseb samal ajal tema huve ja üldist heaolu.

Praktikas on eeskostjat sageli samastatud esindaja või sotsiaaltöötajaga.

⁽¹⁸⁾ Terminit „esindaja“ kasutatakse vastavalt vastuvõtutingimuste direktiivis (2024), varjupaigamenetluse määruſes, varjupaiga- ja rändealduse määruſes, taustakontrolli määruſes ja Eurodac III määruſes. Taustakontrolli määruſe põhjenduses 25 on sätestatud:

Tuleks määrata esindaja, kes esindab ja abistab saatjata alaealist taustakontrolli ajal või kui esindajat ei ole määratud, tuleks määrata isik, kes on koolitatud kaitsma alaealise huve ja tema üldist heaolu.

Taustakontrolli määruſe artiklis 13 on lisaks täpsustatud: „Esindajal peavad olema vajalikud oskused ja teadmised, sealhulgas alaealiste kohtlemise ja erivajaduste kohta.“ Sarnased viited on varjupaigamenetluse määruſe artiklis 23 ja vastuvõtutingimuste direktiivi (2024) artikli 2 lõikes 13:

„esindaja“ – füüsiline isik või organisatsioon, sealhulgas pädevate asutuste määratud ametiasutus, kellel on vajalikud oskused ja eriteadmised, sealhulgas alaealiste kohtlemise ja nende erivajaduste osas, mis võimaldavad tal vastavalt vajadusele saatjata alaealist esindada, abistada või tema nimel tegutseda, et kaitsta saatjata alaealise parimaid huve ja üldist heaolu.

Varjupaiga- ja rändealduse määruſe artiklis 2 on esindaja määratletud kui:

isik või organisatsioon, kelle pädevad asutused on määranud aitama ja esindama saatjata alaealist käesoleva määruſega ettenähtud menetluses, et tagada lapse huvide kaitse ja teha vajaduse korral alaealise nimel õigustoiminguid.

Terminit „eeskostja“ kasutatakse miinimumnõuete määruſe kontekstis (vt allmärkus 17). Nende vastavate määratluste kohaselt on neil sama roll, kuid eri ülesanded. Saatjata alaealise esindamise järjepidevuse tagamiseks võib eeskostja miinimumnõuete määruſe kontekstis siiski olla sama isik, kes on määratud vastuvõtutingimuste direktiivi (2024) ja varjupaigamenetluse määruſe raames.

⁽¹⁹⁾ Varjupaiga- ja rändealduse määruſe artikli 2 punkt 12 ja artikli 23 lõike 2 punkt a.

⁽²⁰⁾ Nõukogu 20. juuli 2001. aasta direktiiv 2001/55/EÜ miinimumnõuete kohta ajutise kaitse andmiseks ümberasustatud isikute massilise sissevoolu korral ning meetmete kohta liikmesriikide jõupingutuste tasakaalustamiseks nende isikute vastuvõtmisel ning selle tagajärgede kandmisel (EÜT L 212, 7.8.2001).

⁽²¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määruſ (EL) 2024/1350, millega luuakse liidu ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise raamistik ning muudetakse määruſt (EL) 2021/1147 (ELT L, 2024/1350, 22.5.2024).

⁽²²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määruſ (EL) 2024/1349, millega kehtestatakse piiril toimuv tagasisaatmismenetlus ja millega muudetakse määruſt (EL) 2021/1148 (ELT L, 2024/1349, 22.5.2024).

⁽²³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määruſ (EL) 2024/1358, millega luuakse biomeetrite andmete võrdlemise Eurodac-süsteem, et kohaldada tulemuslikult Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruſeid (EL) 2024/1351 ja (EL) 2024/1350 ja nõukogu direktiivi 2001/55/EÜ ning tuvastada ebaseaduslikult riigis viibivad kolmanda riigi kodanikud ja kodakondsuseta isikud, ning mis käsitleb liikmesriikide õiguskaitseasutuste ja Europoli päringuid andmete võrdlemiseks Eurodac-süsteemi andmetega õiguskaitse eesmärgil ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruſeid (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/818 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruſ (EL) nr 603/2013 (ELT L, 2024/1358, 22.5.2024).

⁽²⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määruſ (EL) 2024/1359, mis käsitleb kriisilukordi ja vääramatu jõu olukordi rände- ja varjupaigaküsimuste valdkonnas ning millega muudetakse määruſt (EL) 2021/1147 (ELT L, 2024/1359, 22.5.2024).

Pereliikmete otsimine Pereliikmete (sealhulgas saatjata laste või vanematest eraldatud laste sugulaste või endiste hooldajate) otsimine peresidemete taastamise või perekonna taasühinemise eesmärgil, kui see on lapse parimates huvides. Siin juhendis kasutatakse termineid „pereliikmete otsimine“ ja „pereliikmete tuvastamine“ vahet tegemata.

Pereliige

Varjupaiga- ja rändehalduse määruses ⁽²⁵⁾ ja vastuvõtutingimuste direktiivis (2024) ⁽²⁶⁾ on konkreetsed pereliikmete määratlused, mis on õigus- ja halduseesmärkidel üliolulised. Nende määratluste mõistmine aitab kooskõlastada toetus- ja taasühinemispüüdlusi õigusraamistikus.

Varjupaiga- ja rändehalduse määruse kohaselt võivad taotlejad taasühineda pereliikmega, kes viibib seaduslikult muus EL+ riigis, olenemata sellest, kas perekond loodi päritoluriigis või väljaspool päritoluriiki, kui perekond loodi enne EL+ riigi territooriumile saabumist. Saatjata lapse korral tuleb võimaliku perekonna taasühinemise juhtumi korral alati arvestada lapse parimaid huve. Varjupaiga- ja rändehalduse määruses on järgmised pereliikmete määratlused.

Naine, mees või partner Taotleja abikaasa või temaga püsisuhtes olev vabaabielukaaslane, „kui asjaomase liikmesriigi õiguse või tava kohaselt koheldakse vabaabielupaare kolmanda riigi kodanikke käsitlevate õigusaktide alusel võrdväärselt abielus paaridega“ (varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikli 2 punkti 8 alapunkt a).

Eespool nimetatud paaride alaealine laps Abielu- või vabaabielupaaride või taotleja (vallaline) laps „sõltumata sellest, kas riigisisese õiguse tähenduses on kõnealune laps sündinud abielust või väljaspool abielu või on lapsendatud“ (varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikli 2 punkti 8 alapunkt b).

Isa, ema või lapse eest vastutav muu täiskasvanu Kui taotleja või rahvusvahelise kaitse saaja on laps ja vallaline, siis „selle asjaomase liikmesriigi õiguse või tava kohaselt tema eest vastutav isa, ema või muu täiskasvanu, kus asjaomane täiskasvanu viibib“ või „kus kaitse saaja viibib“ (varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikli 2 punkti 8 alapunkt c).

Sugulane Sugulane ei ole vahetu perekonnaliige, vaid isik, kellega saatjata lapsel võib olla side ja kellega laps võib taasühineda, kui see on lapse parimates huvides. Varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikli 2 punktis 9 on sugulane määratletud kui „taotleja täiskasvanud tädi või onu või vanavanem, kes viibib liikmesriigi territooriumil, sõltumata sellest, kas riigisisese õiguse tähenduses on taotleja sündinud abielust või väljaspool abielu või on lapsendatud“.

⁽²⁵⁾ Varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikli 2 punkt 8.

⁽²⁶⁾ Vastuvõtutingimuste direktiivi (2024) artikli 2 punkt 3.

Õde-vend

Seda terminit ei ole varjupaiga- ja rändehalduse määruses määratletud. EL+ riikidel võivad olla riigisiseses õiguses omad määratlused. Saatjata lapse võib kokku viia õe-vennaga teises liikmesriigis, kui see on lapse parimates huvides. Tavaliselt peetakse õeks-vennaks õde või venda, kellel on vähemalt üks vanem isikuga ühine.

Sõltuvussuhe

Sõltuvussuhe on varjupaiga- ja rändehalduse määruse ⁽²⁷⁾ kohaselt siduv vastutuskriteerium. Sõltuvussuhe on olemas, kui taotleja sõltub liikmesriigis seaduslikult elava lapse, õe-venna või vanema abist või kui taotleja laps, õde-vend või vanem viibib seaduslikult liikmesriigis ja sõltub taotlejast. Sõltuvus võib tekkida raseduse, vastsündinud lapse, raske vaimse või füüsilise haiguse, raske puude, raske psühholoogilise trauma või vanaduse tõttu.

⁽²⁷⁾ Varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikkel 34.

EL+ ja kolmandates riikides pereliikmete otsimise põhimõtted ja tavad

1
OSA

PERELIIKMETE OTSIMISE PRAKILINE JUHEND
2. VÄLJAANNE.

I osa. Pereliikmete otsimise põhimõtted ja tavad EL+ ja kolmandates riikides

Märts 2025

1. Perekonna ühtsuse ja laste õiguste tagamine

Rände kontekstis võivad pereliikmed üksteisest eralduda eri asjaoludel, sealhulgas enne riigist põgenemist, rändeteekonna ajal või pärast sihtriiki saabumist. Selline eraldumine võib juhtuda ka rahvusvahelist kaitset taotlevate saatjata laste ja haavatavate isikutega. Selles jaos uuritakse pereliikmete otsimise vajalikkust ja rolli rahvusvahelise kaitse taotlejate õiguste kaitsel, keskendudes saatjata lastele ja ülalpeetavatele täiskasvanutele ⁽²⁸⁾.

1.1. Pereliikmete otsimine – õigusraamistikud

1.1.1. Rahvusvaheline õigusraamistik

Pereliikmete otsimine on oluline põhjusel, et EL+ riigid on kohustatud austama õigust perekonnavalule ja säilitama perekonna ühtsuse, nagu on sätestatud ELi õiguses. Need kohustused on hästi väljakujunenud rahvusvahelistes raamistikes, sealhulgas rahvusvahelises humanitaarõiguses ⁽²⁹⁾ ja rahvusvahelises inimõigustealases õiguses ⁽³⁰⁾. Saatjata või vanematest eraldatud laste pereliikmete otsimisel on väga oluline tagada, et liikmesriigid ja Schengeni lepinguga ühinenud riigid (EL+ riigid) seaksid esikohale lapse õiguse perekonnavalule ja perekonna ühtsusele. See kohustus tuleneb peamistest õigusaktidest, näiteks Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni lapse õiguste konventsioonist (CRC) ⁽³¹⁾, milles nõutakse, et riigid austaksid lapse õigust säilitada otsene kontakt oma perekonnaga, välja arvatud juhul, kui see on vastuolus tema parimate huvidega.

Rahvusvahelise humanitaarõiguse ja rahvusvahelise inimõigustealase õiguse kohaselt on riikidel seoses teadmata kadunud isikute ja nende peredega kolm üldkohustust.

- Takistada inimeste teadmata kadumist, sealhulgas kadunuks jääma sundimise tõttu. See hõlmab näiteks kohustusi seoses perekonna eraldamise ennetamisega ning kinnipeetavate ja nende perekondade vahelise suhtluse tagamisega.
- Selgitada teadmata kadunud isikute saatust ja asukohta, tehes kõik, et arvestada näiteks teadmata kadunuks teatatud isikutega ja anda nende perekondadele mis tahes teavet nende saatuse kohta.
- Uurida rahvusvahelisi kuritegusid, sealhulgas sõjakuritegusid rahvusvahelise humanitaarõiguse alusel, sealhulgas neid, mille tagajärjel on isikud jäänud teadmata kadunuks, ja võtta nende eest vastutusele. Näiteks peavad riigid võtma asjakohaseid meetmeid, et uurida kadunuks jääma sundimise juhtumeid ja tuua süüdlased kohtu ette ning teavitada perekondi nende protsesside arengust.

⁽²⁸⁾ Varjupaiga- ja rändehalduse määruse artiklis 34 kirjeldatud sõltuvussuhte tähenduses.

⁽²⁹⁾ Rahvusvaheline Punase Risti Komitee, „[What is international humanitarian law?](#)“ (Mis on rahvusvaheline inimõigustealane õigus?), märts 2022.

⁽³⁰⁾ ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo (OHCHR), „The Core International Human Rights Instruments and their monitoring bodies“ (Rahvusvahelise inimõigustealase õiguse tuumikvahendid ja seireorganid), ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo veebikoht, vaadatud 4. novembril 2024, <https://www.ohchr.org/en/core-international-human-rights-instruments-and-their-monitoring-bodies>.

⁽³¹⁾ ÜRO Peaassamblee 20. novembri 1989. aasta [lapse õiguste konventsiooni](#) artikli 9 lõige 1, ÜRO lepingute seeria, 1577. kd, lk 3.

Inimõigustealase õiguse lepingutes ei ole konkreetseid üksikasjalikke sätteid teadmata kadunud isikute ja nende perekondade kohta (v.a seoses kadunuks jääma sundimisega). Mitut nende lepingute sätet on ÜRO lepinguorganid ⁽³²⁾ ja piirkondlikud kohtud siiski tõlgendanud nii, et need tekitavad riikidele teadmata kadunud isikutega seoses kohustusi.

Rahvusvahelise inimõigustealase õiguse kohaselt võib riike pidada vastutavaks sekkumise eest õigusesse elule või era- ja perekonnaelule. Samuti võib neid pidada vastutavaks piinamise, julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise, karistamise või kadunuks jääma sundimise keelu rikkumise eest. Riigid peavad seepärast tegema kõik, et takistada inimeste teadmata kadunuks jäämist, selgitada välja nende saatuse ja asukoht ning käsitleda selliste sündmuste tagajärgi, sealhulgas toetada surnukehade ja säilmete tuvastamist. Lisaks on pereliikmete otsimise vajadus seotud ka humanitaarvajadusega leevendada inimekannatusi. Perekonna eraldatus võib raskelt mõjutada asjaomaste isikute heaolu, psühholoogilist ja füüsilist seisundit. Samuti võib see olla lisariskide allikas, eelkõige erivajadustega inimestele (nt lapsed, eakad, puueted või terviseprobleemidega inimesed jne).

Rahvusvahelised organisatsioonid ja akadeemilised eksperdid on rõhutanud psühholoogilisi katsumusi peredele, kes ootavad teateid oma kadunud lähedastest. Paljud kogevad „ebaselget kaotusvalu“, kindlusetuse tunnet, millel võivad olla sügavad psühholoogilised ja sotsiaalsed tagajärjed, mis võivad põhjustada selliseid seisundeid nagu depressioon, alkoholism või muud haigused. Seda probleemi tuleb tunnustada olulise rahvatervise probleemina ⁽³³⁾.

Lisaks on konventsiooniosalistel rahvusvahelise humanitaarõiguse, eelkõige Genfi konventsioonide ⁽³⁴⁾ alusel mitu olulist kohustust.

Isikute teadmata kadunuks jäämise ennetamine: tuleb võtta meetmeid, et ennetada isikute teadmata kadunuks jäämist, sealhulgas säilitades perekonna ühtsust ja hõlbustades suhtlemist.

Kohustus selgitada välja saatuse ja asukoht: riigid peavad andma teadmata kadunud isikute perekondadele teavet nende isikute saatuse ja asukoha kohta.

Uurimine ja vastutusele võtmine: sõjakuritegusid, sealhulgas teadmata kadunuks jääma sundimisi, tuleb uurida ja nende eest vastutusele võtta.

ELi varjupaigaõigustik on üks valdkondi, kus seda kohustusevõttu on tugevdatud pakti õigusaktidega, millega kehtestatakse täiendavad kaitsemeetmed rahvusvahelist kaitset taotlenud saatjata lastele. Üks valdkond, kus on vaja erilist tähelepanu ja suunatud reageerimist, on pereliikmete otsimine.

⁽³²⁾ ÜRO Peaassamblee, „[International Convention for the protection of All Persons from Enforced Disappearance](#)“ (Kõigi isikute kaitsmist kadunuks jääma sundimise eest käsitlev rahvusvaheline konventsioon), A/72/280, 3. august 2017.

⁽³³⁾ Rahvusvahelise Punase Risti Komitee (ICRC), „[Missing persons and their families – Legal Factsheet](#)“ (Teadmata kadunud isikud ja nende perekonnad – õiguslik teabeleht), detsember 2023; D. Mazzei jt, „[Ambiguous loss in the current migration crisis: A medico-legal, psychological, and psychiatric perspective](#)“ (Ebaselge kaotusvalu praeguses rändekriisis: õiguslik-meditsiiniline, psühholoogiline ja psühhiaatriline aspekt), *Forensic Science International: Mind and Law*, 2. kd, 2021, 100064, ISSN 2666-3538.

⁽³⁴⁾ Genfi konventsioone ja nende kommentaare on üksikasjalikult kirjeldatud Rahvusvahelise Punase Risti Komitee veebikohas, vaadatud 22. jaanuaril 2025 <https://www.icrc.org/en/law-and-policy/geneva-conventions-and-their-commentaries>.

1.1.2. ELi õigusraamistikud ja pereliikmete otsimine

EL täidab laste õigustega seotud rahvusvahelisi kohustusi mitmesuguste õigusaktide kaudu.

- **Euroopa Liidu põhiõiguste harta** (edaspidi „harta“) ⁽³⁵⁾, konkreetselt selle artikkel 24, kaitseb laste õigust kaitsele, hoolitsusele ja perekonna ühtsusele, kinnitades, et kõikides lastega seotud toimingutes tuleb esikohale seada lapse huvid.
- **Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni** ⁽³⁶⁾ artiklis 8 on sätestatud ka perekonnavalise kaitse.
- **Euroopa ühine varjupaigasüsteem** (CEAS) hõlmab hiljutisi reforme, mis rõhutavad pereliikmete otsimise tähtsust, eelkõige saatjata alaealiste korral. Varjupaiga- ja rändealduse määruses nõutakse, et liikmesriigid tuvastaksid ja otsiksid rahvusvahelist kaitset taotlevate taotlejate pereliikmeid.
- Pereliikmete otsimise kontekstis rõhutab EL mitmeid olulisi meetmeid ja õigusi. **Õigus identiteedile ja perekonna ühtsusele** tagab, et isikutel on võimalus tunda oma perekonda ja saada perekonnalt hoolt. **Perekonna taasühinemise õigus** keskendub sellele, et hõlbustada kiireid ja humanseid protsesse perekondade taasühendamiseks, eelkõige laste ja saatjata alaealistega seotud juhtumite korral. Alati tuleb esikohale seada **lapse parimad huvid**. Lisaks on **teabe saamise ja kaitse õigusega** ette nähtud, et riigid annavad teavet teadmata kadunud isikute saatuse kohta ja tagavad nende kaitse.

Kooskõlas nende põhimõtetega peavad liikmesriigid tegema aktiivselt ja hoolsalt pingutusi pereliikmete leidmiseks, tagades, et protsessis on alati kesksel kohal lapse parimad huvid.

1.1.3. Euroopa ühise varjupaigasüsteemi reform: rände- ja varjupaigalepe

Rände- ja varjupaigalepe, millega reformitakse Euroopa ühist varjupaigasüsteemi, jõustus juunis 2024 ja seda hakatakse kohaldama 11. juunil 2026. Leppe eesmärk on kehtestada uued rändealduse ja ELi ühise varjupaigasüsteemi loomise eeskirjad.

Leppe seadusandlikud aktid põhinevad neljal peamisel sambal:

- ELi välispiiride julgeoleku tagamine;
- kiirete ja tõhusate menetluste tagamine EL+ riikides;
- tõhusa vastutus- ja solidaarsussüsteemi kehtestamine;
- rände kaasamine rahvusvahelistesse partnerlustesse.

Üldiselt on rände- ja varjupaigaleppe eesmärk luua koordineeritud ja humansem varjupaigasüsteem, tasakaalustades julgeoleku- ja kontrollivajadust põhiõiguste kaitsega, eelkõige seoses haavatavate inimrühmadega, nagu saatjata lapsed ja perekonnad.

⁽³⁵⁾ Euroopa Liit, [Euroopa Liidu põhiõiguste harta](#), 26. oktoober 2012, 2012/C 326/02.

⁽³⁶⁾ Euroopa Nõukogu, „[European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, as amended by Protocols Nos. 11 and 14](#)“ (Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon, mida on muudetud protokollidega nr 11 ja 14), ETS 5, 4. november 1950.

1.1.4. Pereliikmete otsimise kohustused

Uue ELi varjupaigaõigustikuga on pereliikmete otsimine muutunud liikmesriikidele kohustuslikuks.

Pereliikmete otsimise varajane alustamine

Pereliikmete otsimist tuleb alustada **võimalikult vara**, ideaaljuhul välispiiril toimuva algse taustakontrolli ajal. Võimalike perekonna taasühinemise juhtumite varajane tuvastamine võimaldab õigeaegselt täita otsimisvormi ja koguda teavet kooskõlas EL+ riikide kohustusega prioriseerida vastutuse määramise menetluses perekonnaga seotud juhtumeid.

Teabe esitamine

Taotlejaid **tuleb teavitada** pereliikmete otsimise võimalustest, sealhulgas varjupaiga- ja rändealduse määruse perekonna ühtsuse sätetest, õigusest taotleda ja saada pereliikmete otsimise vormi, ja üksustest, kes võivad vormi täitmisel abistada. Neid tuleb teavitada ka riiklikest ja rahvusvahelistest organisatsioonidest, kes hõlbustavad pereliikmete tuvastamist ja otsimist ⁽³⁷⁾.

Isiklik vestlus

Taotlejad peavad saama **teavet isikliku vestluse protsessi kohta**, eelkõige nõude kohta anda teavet, mis on asjakohane vastutava EL+ riigi määramisel ⁽³⁸⁾. See hõlmab kõiki üksikasju, mis võivad aidata leida, kas EL+ riikides on pereliikmeid, sugulasi või muid sidemeid. Lisaks tuleb taotlejaid teavitada sellise teabe esitamise vahenditest ja EL+ riigi pakutavast abist pereliikmete otsimisel.

Varjupaiga- ja rändealpeest tulenevad peamised kaalutlused ja kohustused

Rõhuasetus perekonna taasühinemisel. Suuremat tähelepanu tuleb pöörata peresidemete ja pereliikmete asukoha uurimisele menetluse kõigis etappides, et vältida liigseid ooteaegu ja tagada juhtumite igakülgne hindamine.

Perekonna taasühinemise juhtumite prioriseerimine. Nii taotluse esitanud kui ka taotluse saanud EL+ riigid peaksid kogu menetluse jooksul prioriseerima perekonna taasühinemise juhtumeid, et lühendada ooteaegu ja uurida põhjalikult kõiki juhtumi elemente.

Varajane avastamine ja edasisuunamine. Kehtestatud peaks olema menetlus võimalike perekonna taasühinemisjuhtumite varajaseks avastamiseks, mis võimaldab protsessi kiirendamiseks isiku kiiresti tuvastada ning suunata edasi varjupaiga- ja rändealduse määruse üksusele.

⁽³⁷⁾ Varjupaiga- ja rändealduse määruse artikli 19 lõike 1 punkt f.

⁽³⁸⁾ Varjupaiga- ja rändealduse määruse artikli 19 lõike 1 punkt g.

Teabe andmine. Taotlejaid tuleb teavitada, kui oluline on jagada teavet pereliikmete kohta, et hõlbustada taasühinemist. Ametiasutused peavad tagama, et taotlejad mõistavad, et kogu menetluse jooksul tuleb jagada õigeaegset ja täpset teavet.

Ennetav käsitus. Teabepakkujad, küsitlejad, juhtumiametnikud, esindajad ja taotlejad peavad kasutama perekonna taasühinemise juhtumites ennetavat käsitlust. See hõlmab pereliikmete ja taasühinemisvõimaluste kohta aktiivset teabe otsimist ja esitamist ning selle julgustamist.

Õigusnõustamine. Liikmesriigid peavad tagama taotlejatele võimaluse saada õigusnõustamist, et toetada neid perekonna taasühinemise protsessis, tagades, et nad mõistavad oma õigusi ja kohustusi ning saavad oma juhtumi kohta teavitatud juhendamist.

Ametiasutuste ja organisatsioonide koostöö. EL+ riikide ametiasutused ja asjaomased organisatsioonid peavad tegema koostööd, et leida ja tuvastada taotlejate pereliikmed EL+ riikides. Koostöö tagab, et teadliku otsuse tegemiseks uuritakse juhtumi kõiki aspekte ja kaalutletakse kõiki seisukohti. See hõlmab selgelt pereliikmete otsimise organisatsioonide kaasamist ⁽³⁹⁾.

Vahendite eraldamine. Tõhusad pereliikmete otsimise menetlused nõuavad ametiasutustes piisavaid inimressursse ning ainelisi ja rahalisi vahendeid. Koolitatud töötajad koos vajalike ressursside ja vahenditega on menetlus- ja põhiõiguste kaitseks ning perekonna kiire taasühinemise protsessi tagamiseks väga olulised.

Varjupaiga- ja rändehalduse määrus

Leppe keskne osa on varjupaiga- ja rändehalduse määrus, millega asendatakse määrus (EL) nr 604/2013 ⁽⁴⁰⁾. Lisateave varjupaiga- ja rändehalduse määruse ja pereliikmete otsimise kohta vastutuse määramise kontekstis on [II osas](#).

Varjupaiga- ja rändehalduse määruse eesmärk on tasakaalustada taotlejate eest vastutust käsitlevad selged eeskirjad EL+ riikide vahelise solidaarsuse mehhanismidega. Varjupaiga- ja rändehalduse määrus **seab esikohale pereliikme otsimise**, mis taaskinnitab, et peresidemed on rahvusvahelise kaitse taotluste menetlemise eest vastutava liikmesriigi määramisel esmase tähtsusega kriteerium ⁽⁴¹⁾. Varjupaiga- ja rändehalduse määruse ⁽⁴²⁾ kohaselt **teavitatakse taotlejaid põhjalikult nende õigustest** ja olemasolevatest protsessidest, sealhulgas perekonna taasühinemise võimalusest. Varjupaiga- ja rändehalduse määrusega on ette nähtud kasutada **pereliikmete otsimise vormi** ⁽⁴³⁾ ja spetsiaalset isiklikku vestlust ⁽⁴⁴⁾. Lisaks on taotlejatel õigus **tasuta õigusnõustamisele** ⁽⁴⁵⁾, mis tagab, et neil on kogu perekonna

⁽³⁹⁾ Varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikli 23 lõige 3.

⁽⁴⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta [määrus \(EL\) nr 604/2013](#), millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest (uuesti sõnastatud) (ELT L 180, 29.6.2013).

⁽⁴¹⁾ Varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikkel 25.

⁽⁴²⁾ Varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikkel 19.

⁽⁴³⁾ Varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikkel 22.

⁽⁴⁴⁾ Varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikkel 22.

⁽⁴⁵⁾ Varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikkel 21.

taasühinemise protsessi vältel juurdepääs informeeritud õigusnõustamisele. Liikmesriigid peavad selle otsimisprotsessi toetamiseks tegema ka koostööd riikide ametiasutuste ja asjaomaste rahvusvaheliste organisatsioonidega.

Pereliikmete otsimise vorm

Üksikasjalik ülevaade pereliikmete otsimise vormist on [II osas](#). Vormi täitmise juhised on vormil.

Varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikliga 22 antakse taotlejatele õigus taotleda pereliikmete otsimise vormi ja see saada, mis aitab tuvastada peresidemeid taotlusprotsessi alguses. Soovitav on esitada vorm ja seonduv teave võimalikult kiiresti pärast taotluse esitamist. Rahvusvahelise kaitse taotlejad, kellel on pereliikmed EL+ riikides, täidavad vormi esimesel võimalusel. Saatjata laste jaoks on olemas erivorm, mille täidab lapse esindaja.

Eurodaci III määrus

Eurodac-süsteemis talletatud andmed aitavad tuvastada nende laste isikut ja aitavad EL+ riikidel leida nende pereliikmeid või muid sidemeid, mis neil võivad olla teistes riikides. Nüüd saab biomeetrilisi andmeid võtta lastelt alates 6 aasta vanusest (varem 14 a), kuid endiselt siiski mitte nooremalt lastelt. Lisaks aitavad need andmed leida kadunud lapsi, sealhulgas õiguskaitse eesmärkidel, ja täiendavad muid süsteeme, näiteks Schengeni infosüsteemi ⁽⁴⁶⁾. Nende protsesside jaoks on üliolulised tõhusad isikutuvastusmenetlused ⁽⁴⁷⁾.

Taustakontrolli määrus

Taustakontrolli määrusel on oluline roll varjupaigamenetluse varajastes etappides. Sellega nähakse ette isiku ELi sisenemisel esialgse teabe kogumine, mis on väga oluline, et leida vahetud näitajad, mis näitavad pereliikmete otsimise vajadust. Esialgne andmete kogumine hõlmab muu hulgas isikuandmeid, reisimise ajalugu ja võimalikke peresidemeid ELis, mis võimaldab ametiasutustel kiiresti leida, kas on alust perekonna taasühinemiseks.

Taustakontrolli määrusega tagatakse, et kogu asjakohane teave kogutakse esimesel võimalusel, luues aluse edasiseks hindamiseks ja meetmete võtmiseks varjupaiga- ja rändehalduse määruse raamistiku alusel. See varajase tuvastamise protsess on väga oluline, et tagada pereliikmete otsimise vajaduste kiire äratundmine ja käsitlemine, aidates kaitsta isikute, eelkõige haavatavate inimrühmade, näiteks saatjata alaealiste heaolu ja õigusi. Kui taustakontrolli etapis esitatakse väiteid perekonna ühtsuse kohta, suunavad piirivalveametnikud need juhtumid viivitamata edasi asjaomastele asutustele, et taotlus kiiresti registreerida ja suunata juhtum asjaomasele asutusele, näiteks varjupaiga- ja rändehalduse määruse üksusele või varjupaigamenetlusse.

⁽⁴⁶⁾ Nagu on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. novembri 2018. aasta [määruses \(EL\) 2018/1862](#), milles käsitletakse Schengeni infosüsteemi (SIS) loomist, toimimist ja kasutamist politseikoostöös ja kriminaalasjades tehtavas õigusalas koostöös ning millega muudetakse nõukogu otsust 2007/533/JSK ja tunnistatakse see kehtetuks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1986/2006 ning komisjoni otsus 2010/261/EL (ELT L 312, 7.12.2018).

⁽⁴⁷⁾ Eurodaci III määruse põhjendus 44.

Selliste suunamiste jaoks tuleb kehtestada konkreetsete tähtsajad, et tagada õigeaegsed järelmeetmed, mis võimaldavad pereliikmete otsimise vajadust kiiresti ära tunda ja käsitleda. See varajase tuvastamise ja suunamise protsess on oluline, et kaitsta üksikisikute, eelkõige haavatavate inimrühmade, näiteks saatjata alaealiste ja ülalpeetavate täiskasvanute heaolu ja õigusi.

Vastuvõtutingimuste direktiiv (2024)

Vastuvõtutingimuste direktiiv (2024) sisaldab rände- ja varjupaigaleppe osana põhisätteid, mis toetavad pereliikmete otsimist ja kaitsta alaealisi. Selles rõhutatakse eelkõige, et lapse parimad huvid ⁽⁴⁸⁾ on ülimald ja nõuavad liikmesriikidelt lapse füüsiliseks, vaimseks, hingeliseks, kõlbelseks ja sotsiaalseks arenguks piisava elatustaseme tagamist. See hõlmab perekonna taasühinemise võimaluste kaalutlemist, alaealise heaolu ja sotsiaalse stabiilsuse tagamist ning kaitset selliste riskide eest nagu vägivald või ärakasutamine. Artiklis 27 käsitletakse konkreetset saatjata alaealisi, nähes ette esindaja määramise. Esindaja ülesanne on muu hulgas hõlbustada pereliikmete otsimist, tagades, et alaealisi teavitatakse ja toetatakse kogu protsessi jooksul. Samuti nähakse direktiiviga ette, et liikmesriigid alustavad võimalikult kiiresti pereliikmete otsimist, võttes asjakohaseid konfidentsiaalsusmeetmeid, et kaitsta alaealise ja tema sugulaste turvalisust ⁽⁴⁹⁾.

Vastuvõtutingimuste direktiivi (2024) artikli 27 lõige 10

Liikmesriigid alustavad saatjata alaealise pereliikmete otsimist võimalikult kiiresti pärast rahvusvahelise kaitse taotluse esitamist, kasutades selleks vajaduse korral rahvusvaheliste või muude asjaomaste organisatsioonide abi, kaitstes samas tema parimaid huvisid. Kui alaealise või tema lähisugulaste elu või isikupuutumatus võib olla ohus, eriti kui need lähisugulased on jäänud oma päritoluriiki, tuleb tagada, et teavet nende isikute kohta kogutakse, töödeldakse ja levitatakse konfidentsiaalselt, et vältida nende julgeoleku ohustamist.

Menetlused piiridel ja pereliikmete otsimine

Piiridel toimuvates menetlustes ja pereliikmete otsimisel on keskne roll taustakontrollil.

Taustakontrolli menetlus

Teabe kogumine. Taustakontrolli määruse artikli 17 lõike 1 punkti g kohaselt peavad ametiasutused koguma andmeid selle kohta, kas kolmandate riikide kodanikel on mõnes liikmesriigis pereliikmeid. Saatjata alaealistele on ette nähtud eritagatised ⁽⁵⁰⁾, millega tagatakse, et koolitatud esindaja või isik toetab last taustakontrolli ajal lapsesõbralikul ja arusaadaval viisil.

⁽⁴⁸⁾ Vastuvõtutingimuste direktiivi (2024) artikkel 26.

⁽⁴⁹⁾ Vastuvõtutingimuste direktiivi (2024) artikli 27 lõige 10.

⁽⁵⁰⁾ Taustakontrolli määruse artikkel 13.

Otsimise algatamine. Varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikli 19 lõike 1 punktis f on sätestatud, et taotlejaid tuleb teavitada perekonna taasühinemise võimalustest, sealhulgas õigusest taotleda ja saada pereliikmete otsimise vormi. See protsess peaks algama võimalikult kiiresti. Kogutud teavet tuleb kasutada üksnes otsimiseks, ilma et see kahjustaks asjaomaseid isikuid. Taotlejat tuleb sellest tagatisest teavitada.

Varjupaigamenetlus piiril

Varjupaigamenetlust piiril kohaldatakse saatjata laste suhtes, kui nad ohustavad julgeolekut ⁽⁵¹⁾. Kohaldada saab varjupaiga- ja rändehalduse määruse kohaseid perekonna taasühinemise kriteeriume ning liikmesriigid peavad viivitamata tegutsema saatjata alaealiste pereliikmete tuvastamiseks, tagades, et esikohale seatakse lapse parimad huvid ⁽⁵²⁾. Otsimisel võivad abistada rahvusvahelised organisatsioonid, võttes kõik meetmed, millega austatakse konfidentsiaalsust ja asjaomaste poolte kaitset.

Kui isiku vanuse suhtes on kahtlusi, võib olla vaja vanust hinnata. Sellel hindamisel on soovitatav ajutiselt peatada pereliikmete otsimine kuni isiku vanuse kinnitamiseni. Kui vanus on tuvastatud, tuleb pereliikmete otsimist viivitamata jätkata, tagades varjupaiga- ja rändehalduse määruse kohaste asjaomaste tähtaegade järgimise.

Töötajad, kes käsitlevad saatjata alaealistega seotud juhtumeid, peavad saama erikoolituse, et käsitleda nende laste erivajadusi, tagades eeskirjade nõuetekohase kohaldamise. Oluline on koguda vajalikku teavet õigeaegselt, sest vastasel korral võivad hilineda olulised tähtajad perekonna taasühinemiseks varjupaiga- ja rändehalduse määruse alusel ⁽⁵³⁾.

1.2. Pereliikmete otsimise eesmärk

Pereliikmete otsimisel on mitu olulist eesmärki kõigi taotlejate, sealhulgas saatjata alaealiste jaoks, kes on eriti haavatav rühm.

1. Esiteks aitab see leida pereliikmeid, kellega taotleja soovib või peaks taasühinema, kas EL+ piires või asjakohasel juhul kolmandates riikides või päritoluriikides.
2. Teiseks on selle eesmärk taastada ja säilitada suhtlemine eraldatud pereliikmete vahel, kui kõik on nõus ja see ei ohusta neist kedagi, pärast laste parimate huvide määramist, kui juhtumiga on seotud lapsed.
3. Kolmandaks hõlbustab see perekonna taasühinemist, kui see on asjaomaste isikute parimates huvides, tagades taas turvalisuse ja vastastikuse nõusoleku.

Saatjata lastele pööratakse nende suurema haavatavuse tõttu ELi varjupaigapoliitikas erilist tähelepanu, nagu on kirjeldatud vastuvõtutingimuste direktiivis (2024). Selle direktiiviga nõutakse, et liikmesriigid võtaksid kõik vajalikud meetmed pereliikmete otsimiseks ⁽⁵⁴⁾, seades samal ajal esikohale lapse parimad huvid ⁽⁵⁵⁾.

⁽⁵¹⁾ Nagu on sätestatud varjupaigamenetluse määruse artikli 53 lõikes 1.

⁽⁵²⁾ Varjupaigamenetluse määruse artikkel 23.

⁽⁵³⁾ Vt [II osa](#).

⁽⁵⁴⁾ Vastuvõtutingimuste direktiivi (2024) artikli 27 lõige 10.

⁽⁵⁵⁾ Lisateave asjakohase õigusraamistiku kohta: [I lisa. Õigusraamistik – keskendumine laste õigustele](#).

Lisaks võivad pereliikmete otsimise tulemused ja lapse päritoluriigi olukorra kohta kogutud asjakohane teave olla kasulikud lapse parimate huvide määramisel, nagu on sätestatud ÜRO lapse õiguste konventsiooni artiklis 22 ja lapse õiguste komitee üldkommentaaris nr 12:

Varjupaika taotlevate laste korral võib olla vajalik ka tõhus pereliikmete otsimine ja asjakohane teave olukorra kohta päritoluriigis, et teha kindlaks laste parimad huvid. ⁽⁵⁶⁾

See teave võimaldab asjaomastel sidusrühmadel tuvastada lapse individuaalsed vajadused ning olenevalt sellistest vajadustest välja töötada ja pakkuda piisavat ja kohandatud kaitset ja hoolitsust ning määrata lapse parimad huvid vastavalt tema isiklikule olukorrale. Samuti on pereliikmete otsimine vastuvõtvasse ühiskonda loimimise vahend, sest see tagab taustateadmised ja lapse mitteametliku tuvastamise. Näiteks on väga oluline teada haridus- ja tervisetausta, lapsevanemate ja teiste sugulastega suhtlemise kvaliteeti, varasemat väärkohtlemist ja/või perevägivalda, perekonna sotsiaal-majanduslikku olukorda, pereliikmete tervises seisundit ja kohalikku ühiskondlikku mõõdet. Lisaks on tõhus pereliikmete otsimine oluline ka selleks, et takistada laste lapsendamist või kasuperekonda sattumist, kui nende bioloogilised vanemad on elus ja soovivad nendega taasühineda, kui see on lapse parimates huvides.

Pereliikmete otsimise ulatus ja meetod võib sõltuda sellest, kas seda tehakse rahvusvahelise kaitse taotluse eest vastutava liikmesriigi määramisel kooskõlas varjupaiga- ja rändehalduse määrusega või rahvusvahelise kaitse menetluse laiemas raamistikus. Peamised erinevused pereliikmete otsimise vahel ELi territooriumil ja päritoluriigis või kolmandas riigis on järgmised.

	Pereliikmete otsimine perekonna taasühinemise eesmärgil EL+ piires	Pereliikmete otsimine päritoluriigis või kolmandates riikides
Territoriaalne kohaldamisala	Pereliige võib olla EL+ riigi territooriumil.	Pereliige võib olla lapse päritoluriigis või kolmandas riigis.
Eesmärk	- Austada lapse parimaid huve. - Määrata rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest vastutav liikmesriik. - Pereliikmete, õdede-vendade või sugulaste taasühinemine liikmesriigi territooriumil.	- Austada lapse parimaid huve. - Taastada peresidemed. - Lapse taasühinemine perekonnaga: - vastuvõtvas ELi riigis; - päritoluriigis või kolmandas riigis.

⁽⁵⁶⁾ ÜRO Lapse Õiguste Komitee [General comment No. 12 \(2009\): The right of the child to be heard](#) (Üldkommentaar nr 12 (2009): lapse õigus olla ära kuulatud), CRC/C/GC/12, 20. juuli 2009, punkt 124.

Õiguslik kohustus	• Arvestada ja hinnata lapse parimaid huve. • Tagada, et kvalifitseeritud esindaja täidab varjupaiga- ja rändehalduse määruses ⁽⁵⁷⁾ määratud ülesandeid. • Tuvastada pereliikmed, õed-vennad ja/või sugulased ⁽⁵⁸⁾. • Esitada varjupaiga- ja rändehalduse määruse raames vastuvõtmispalve, kui vastutav liikmesriik on tuvastatud ⁽⁵⁹⁾. • Pereliikmed, õed-vennad või sugulased taasühendada, kui see on lapse parimates huvides.	• Arvestada ja hinnata lapse parimaid huve. • Alustada pereliikmete otsimist või jätkata protsessi, kui asjakohane. • Tagada, et last esindab/abistab kvalifitseeritud esindaja. • Hinnata lapse staatust (et valmistada ette perekonna taasühinemist).
--------------------------	--	---

Oluline on mõista, et lapse perekonna asukoha leidmine **ei too tingimata kaasa perekonna taasühinemist**. Taasühinemine ei pruugi alati olla võimalik või asjakohane ning pädevad asutused peavad kaalutlema täiendavaid tegureid, eelkõige perekonna võimaliku taasühinemise korral.

Lapsed. Laste korral tuleb kõikides otsustes juhendada parimate huvide põhimõttest ning austada lapse õigust olla ära kuulatud, kaaludes tema seisukohti asjakohaselt tema küpsuse alusel. Kui laps või pereliige ei soovi sidemeid taastada, tuleb selle põhjusi hoolikalt uurida. Mõnikord võib peresidemete taastamist toetada nõustamine – pakutuna eraldi või ühiselt telefoni, videosilla või muude meetodite abil. Samas kui laps või perekond väljendab lõpuks soovi neid sidemeid mitte taastada, tuleb nende soove austada ⁽⁶⁰⁾.

Täiskasvanud. Täiskasvanute korral eeldab taasühinemine nõusolekut ja tõendatud soovi taasühineda, eelkõige abikaasade korral, kellel võib samuti olla õigus taasühineda. Samuti on oluline hinnata ja käsitleda võimalikke riske, näiteks perevägivalla korral, mis võivad mõjutada pereliikmete taasühinemise otsust.

Kui taotleja või perekond lõpuks siiski ei soovi peresidemeid taastada, tuleb nende soove austada.

1.3. Pereliikmete otsimise protsesside peamised osalised

Eri osalejate kaasamine pereliikmete otsimise protsessi sõltub vastuvõtva riigi õigus- ja institutsioonilisest raamistikust, samuti riskitegurite analüüsist ja konfidentsiaalsuse põhimõttest iga üksikjuhtumi korral. Eelkõige võib taotlejate või pagulaste korral koostöö päritoluriigi ametiasutuste või vastuvõtva riigi konsulaarasutustega tekitada isikule kahju, kui riik on peamine tagakiusaja. Tuleb olla äärmiselt ettevaatlik, et ennetada kokkupuudet mis

⁽⁵⁷⁾ Varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikli 23 lõige 5.

⁽⁵⁸⁾ Varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikli 23 lõige 6.

⁽⁵⁹⁾ Varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikkel 25.

⁽⁶⁰⁾ Lapsi käsitleva õigusraamistiku lisateave: vt [I liisa. Õigusraamistik – keskendumine laste õigustele](#).

tahes lisariskiga, ning iga üksikolukorda tuleb põhjalikult hinnata. Sõltuvalt konkreetse juhtumi asjaoludest võib pereliikme otsimine tähendada pereliikmete tuvastamist EL+ territooriumil või väljaspool EL+ territooriumi, päritoluriigis või kolmandas riigis (nt laps võis jätta oma vanemad pagulaslaagrisse). See hõlmab koostööd teiste riiklike ametiasutuste, teise EL+ riigi ametiasutustega või ressursside kaasamist päritoluriigis või kolmandas riigis, kui see ei ohusta last ega perekonda.

Osalejad, keda saab kaasata, on eritletud tabelis.

	Pereliikmete otsimine EL+ riigis	Pereliikmete otsimine päritoluriigis või kolmandates riikides
Osalejad	• Laps. • Lapse esindaja. • Vastuvõtva liikmesriigi ametiasutused ⁽⁶¹⁾. • Teiste EL+ riikide ametiasutused. • Rahvusvahelised või muud asjakohased organisatsioonid, sealhulgas otsinguorganisatsioonid ⁽⁶²⁾. • Lapse pereliikmed. • Muud.	• Laps. • Lapse esindaja. • Vastuvõtva riigi ametiasutused ⁽⁶³⁾. • Vastuvõtva riigi saatkonnad ja konsulaarteenistused. • Rahvusvahelised või muud asjaomased organisatsioonid ⁽⁶⁴⁾. • Kohalikud otsimisteenistused. • Päritoluriigi või kolmanda riigi ametiasutused, kui see ei ohusta last ega tema pereliikmeid. • Muud.

Nii laste kui ka ülalpeetavate täiskasvanute jaoks peavad olema olemas asjakohased mehhanismid, et toetada pereliikmete otsimise protsessi, arvestades nende konkreetseid vajadusi ja asjaolusid.

Olenemata sellest, kas taotleja on laps või ülalpeetav täiskasvanu, on ta pereliikme otsimisel sageli peamine teabeallikas. **Laste** korral tuleb kehtestada asjakohased lapsesõbralikud mehhanismid ⁽⁶⁵⁾, et laps saaks mõista pereliikme otsimise eesmärki, protsessi ning võimalikke tulemusi ja tagajärgi. See hõlmab selle tagamist, et tõlgid või keele- ja kultuurivahendajad, kui nad on kaasatud, teaksid samuti, kui oluline on lapsega suhtlemine lapsesõbralikul viisil, eelkõige keele- ja suhtlusvahendite kasutamisel.

Last tuleb viivitamata teavitada pereliikmete otsimise protsessist ja kõigist sellega seoses tehtust ning temaga tuleb konsulteerida. Lapse seisukohtadega tuleb igas etapis arvestada ning need on lapse vanuse ja küpsuse kohaselt esmatähtsad.

⁽⁶¹⁾ See võib hõlmata kõiki asjaomaseid lastekaitse sidusrühmi, näiteks õigusasutusi, kohalikke sotsiaalteenistusi, eestkostjaid ja tervishoiuteenuseid.

⁽⁶²⁾ Vt lisateave [II osa](#) jaos „Pereliikmete otsimise organisatsioonid“.

⁽⁶³⁾ See võib hõlmata kõiki asjaomaseid lastekaitse sidusrühmi, näiteks õigusasutusi, kohalikke sotsiaalteenistusi, eestkostjaid ja tervishoiuteenuseid.

⁽⁶⁴⁾ NB! Rahvusvaheline Punase Risti Komitee ning Punase Risti ja Punase Poolkuu riiklikud ühingud ei jaga perekondade otsimisel tehtud pingutuste tulemusi kolmandate isikutega. Teave edastatakse üksnes ja otse teadmata kadunud sugulaste otsimisega seotud pereliikmetele.

⁽⁶⁵⁾ Lapsesõbralikud mehhanismid on süsteemid või protsessid, mis on loodud nii, et need oleksid lastele kergesti mõistetavad ja juurdepääsetavad, tagades nende vajaduste ja õiguste austamise. Need mehhanismid seavad esikohale laste heaolu ja turvalisuse, lihtsustades neile seisukohtade väljendamise, juurdepääsu teenustele ja asjakohase toetuse saamise.

Lapse osalemist protsessis hõlbustab eestkostja, kes võib olla ühenduslüliks lapse ja eri asjaosaliste vahel. Lapse **eestkostja** toetab ja saadab last kogu pereliikmete otsimise protsessi vältel. Eestkostja esindab last ja vajaduse korral täiendab tema õigus- ja teovõimet, tagades, et kõik toimingud tehakse lapse parimates huvides. Määratud eestkostjat tuleb teavitada kõigist lapsega seoses võetud meetmetest ja temaga tuleb konsulteerida. Olenevalt juhtumi konkreetsetest asjaoludest võib eestkostja aktiivselt osaleda ka lapselt asjakohase teabe hankimisel.

Täiskasvanute jaoks, kes võivad samuti vajada kogu protsessi vältel tuge, tuleb kehtestada meetmed, mis võimaldavad neil mõista pereliikme otsimise eesmärgi ja etappe. Kui täiskasvanud taotleja suutlikkus osaleda täielikult otsuste tegemisel on haavatavuse tõttu piiratud, peaks teda saatma määratud esindaja või tugiisik, tagades, et tema seisukohti ja eelistusi austatakse kõigis etappides. Seda esindajat tuleb teavitada kõigist võetud meetmetest ja temaga tuleb konsulteerida, toetades ülalpeetava täiskasvanu parimaid huve, toetades samal ajal teda pereliikme otsimiseks asjakohase teabe andmisel.

EL+ riikide ametiasutused, kes võivad osaleda pereliikmete otsimise protsessis, on näiteks varjupaigaasutused, siserändeasutused ning riigi ja kohaliku tasandi lastekaitseasutused. Kaasatud võivad olla ka vastuvõtva riigi saatkonnad või konsulaadid päritoluriigis või kolmandates riikides. Kooskõlas ELi varjupaigaõigustikuga ⁽⁶⁶⁾ on liikmesriikide ametiasutustel lapse pereliikmete otsimise protsessis ennetav roll, kui seda peetakse olevaks lapse parimates huvides. Riigid töötavad lastekaitseasutuste ja muude asjakohaste teenistuste kaudu välja pereliikmete otsimise protsessid ja muudavad saatjata laste korral pereliikmete otsimise kohustuslikuks, v.a kui leitakse, et see ei ole lapse parimates huvides, või kui see võib ohustada last või tema perekonda. Pereliikmete otsimine on lapse heaoluks vajaliku kaitse ja hoolitsuse tagamise eeltingimus ⁽⁶⁷⁾. Vastavalt varjupaiga- ja rändehalduse määrusele ⁽⁶⁸⁾ peavad pädevate asutuste töötajad saama laste erivajaduste teemal pidevat koolitust.

Seotud EUAA vahendid

EUAA on välja töötanud koolitusmoodulid ja praktilised juhendid, mis käsitlevad laste ja teiste haavatavate taotlejate erivajadusi. Lisateave on EUAA koolituskataloogis EUAA veebilehel, <https://euaa.europa.eu/training-catalogue>.

Lisaks on pereliikmete otsimine varjupaigavaldkonna kontekstis valdkond, kus EL+ riigid teevad sageli koostööd **rahvusvaheliste või muude asjakohaste organisatsioonidega** ja tuginevad nende teenustele. Mõnel rahvusvahelisel organisatsioonil on pereliikmete otsimise valdkonnas märkimisväärsed kogemused ja asjatundlikkus. Need organisatsioonid on loonud võrgustikke, vahendeid ja metoodikaid, et hõlbustada pereliikmete otsimist viisil, mis tagab lapse turvalisuse ja parimate huvide kaitse. Selliste organisatsioonide teenused on eriti olulised, kui pereliikmete otsimine toimub päritoluriigis või kolmandates riikides. Mõni organisatsioon, kellega EL+ riigid teevad valdkonnas koostööd, on ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet, Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon, Punase Risti ja Punase Poolkuu Rahvusvaheline Liikumine ning rahvusvahelised sotsiaalteenistused.

⁽⁶⁶⁾ Eelkõige miinimumnõuete määruse artikli 33 lõige 7, vastuvõtutingimuste direktiivi (2024) artikli 27 lõige 10 ning varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikkel 23.

⁽⁶⁷⁾ Eelkõige ÜRO lapse õiguste konventsiooni artiklid 8, 9 ja 10.

⁽⁶⁸⁾ Varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikli 23 lõige 6.

Liikmesriigid võivad hõlbustada taotleja juurdepääsu selliste organisatsioonide otsimisteenustele. Nad peaksid vajaduse korral otsima abi ka asjaomastelt organisatsioonidelt ja ametiasutustelt, et aidata taotlejat pereliikmete otsimisel, kui järgitakse asjaomaste organisatsioonide põhimõtteid ja standardeid ⁽⁶⁹⁾. Enne kui need organisatsioonid jagavad teavet asjaomaste asutustega, tuleb küsida nõusolekut asjaomaselt isikult (lapselt või täiskasvanult, kelle suhtes toimub otsimine) ⁽⁷⁰⁾.

Pereliikme otsimise protsessi võib asjakohasel juhul kaasata ka **kohalike kogukonnaorganisatsioonide talitusi ja osalisi**, kellel on valdkonnas praktiline kogemus ning kes tunnevad kogukonna sidemeid, sotsiaalseid ja usulisi võrgustikke. Kohalike teenuste kaasamise otsustamisel tuleb arvestada konfidentsiaalsust, andmekaitset ja turvalisust, et vältida lapse, tema pereliikmete või teenuseosutajate endi ohustamist. Selliste organisatsioonide kaasamine otsimisprotsessi peaks tagama nende põhimõtete ja nõuete järgimise.

Sõltuvalt päritoluriigi või kolmanda riigi asjaoludest ning lapse ja pereliikmete turvalisuse ning konfidentsiaalsuse põhimõtte põhjalikust kaalutlemisest võib pereliikme otsimise protsessi kaasata ka **päritoluriigi või kolmanda riigi ametiasutusi või neid riike esindavaid diplomaatilisi üksusi Euroopas**. Seda tuleb alati teha **eriti hoolikalt**, et mitte ohustada asjaosalisi, varjupaigamenetluse terviklust ning taotlejate ja nende pereliikmete julgeolekut ⁽⁷¹⁾.

Kui lapse pereliige on leitud, peaks peresidemete kontrollimisse, peresidemete taastamisse ja pereliikme otsimise protsessi võimalikesse tulemustesse olema kaasatud ka **lapse pereliige**, kui see on lapse parimates huvides. Protsessi tuleb kaasata teised pereliikmed või sugulased, kes viibivad EL+ territooriumil, kuid keda ei peeta liikmesriigis lapse eest vastutavaks, sest on tõenäoline, et neil on pereliikmete otsimise jaoks asjakohast teavet.

Lisaks eespool nimetatud pereliikmete otsimise protsessis osalejatele võib oma roll olla ka **muudel profiilidel**, näiteks prokurörid või kohtunikud, õpetajad ja psühholoogid, usu- või kogukonnajuhid, muud isikud, keda tunneb laps või perekond jne.

Üldiselt hõlbustab nende osalejate **koostöö** koordineeritud süsteemis toimivat ja multidistsiplinaarset pereliikmete otsimist. Alati tuleb kehtestada kaitsemeetmed, millega tagatakse, et kõik asjaosalised võtavad esmajärjekorras arvesse lapse parimaid huve, eelkõige lapse ja perekonna julgeolekut.

⁽⁶⁹⁾ Eelkõige Punase Risti ja Punase Poolkuu Liikumise liikmed. NB! Rahvusvaheline Punase Risti Komitee ning Punase Risti ja Punase Poolkuu riiklikud ühingud ei jaga perekondade otsimisel tehtud pingutuste tulemusi kolmandate isikutega. Teave edastatakse üksnes ja otse teadmata kadunud sugulaste otsimisega seotud pereliikmetele.

⁽⁷⁰⁾ Kooskõlas varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikli 23 lõigetega 3 ja 6 ning vastuvõtutingimuste direktiivi (2024) artikli 27 lõikega 10.

⁽⁷¹⁾ Kooskõlas miinimumnõuete määruse artikli 33 lõikega 7 ja vastuvõtutingimuste direktiivi (2024) artikli 27 lõikega 10.

Pereliikme otsimise kontroll-loetelu

Kontroll-loetelus on peamised kaalutlused, mida tuleb pereliikmete otsimisel järgida viisil, millega austatakse üksikisikute õigusi, tagatakse vabatahtlik osalemine ja konfidentsiaalsus ning edendatakse perekonna taasühinemist, kui see on turvaline ja asjakohane.

☐ **Eraldage pereliikme otsing kaitseotsustest.** Tagage, et pereliikmete otsimise meetmete tulemused ega pereliikmete otsimise menetluses kogutud mis tahes teave ei mõjuta rahvusvahelise kaitse andmise või sellest keeldumise otsust.

☐ **Edendage perekonna taasühinemist.** Keskenduge pereliikme otsimisele, et võimaldada taasühinemist, kaitsta perekonna ühtsust ja võimendada perede pakutavat kaitsvat tuge, ühtlasi kaalutledes isiku valmisolekut ja parimaid huve.

☐ **Vältige perekonna eraldamist.** Üldiselt ei tohiks varjupaika taotlemaid perekondi eraldada, välja arvatud erandlikel asjaoludel. Eraldamise korral tuleb tagada korrapärane perekontakt, kui see on lapse parimates huvides. Otsimine võib põhjustada taotlejatele ja lastele olulist emotsionaalset stressi, mis rõhutab piisava psühholoogilise toe vajadust. Lisaks on laiendatud perekonna liikmete või hooldajate kohalolek lapse emotsionaalse heaolu jaoks väga oluline ning nendest eraldamist tuleb vältida, kui nad ei ohusta lastekaitset.

☐ **Kasutage teavet ainult otsimiseks.** Tagage, et pereliikmete otsimiseks kogutud teavet kasutatakse üksnes sel eesmärgil. Hoidke pereliikmete otsimisel kogutud teave konfidentsiaalne. Kehtestage kaitsemeetmed, millega tagatakse, et kogu pereliikmete otsimine ja teabe kogumine ei kahjusta ühtki asjaomast isikut.

☐ **Vabatahtlikkus.** Pereliikmete otsimine on vabatahtlik ja seda alustatakse üksnes huvitatud isiku taotlusel ja tema teadliku otsuse alusel. Sugulaste kohta teabe jagamisest keeldumine ei tohiks kahjustada varjupaigamenetlust.

☐ **Teadev nõusolek.** Enne mis tahes isikliku või tundliku teabe avalikustamist ja enne edasiste meetmete võtmist tuleb kõigilt isikutelt küsida teadlikku nõusolekut. Nii päringu esitajal kui ka leitud pereliikmel on õigus keelduda kontakti võtmisest ja mitte lasta teatada oma sugulasele oma täpset asukohta/aadressi (kui see ei ole juba teada).

☐ **Hinnake riske.** Enne otsimisprotsessi alustamist ja selle kõigis järgmistes etappides tuleb hoolikalt kaalutleda kõiki võimalikke riske kõigile pereliikmetele, sealhulgas otsitavatele ja otsimisprotsessi alustajatele. Kui hiljem peaks riskide kohta selguma uut teavet, tuleb seda teavet arvestades hinnata otsimisplaani uuesti.

☐ **Prioriseerige kaitset ja parimaid huve.** Kõigis otsustes tuleb seada esikohale lapse kaitse, turvalisus ja parimad huvid.

Otsus, kas ja kus perekonda taasühendada, peaks arvestama kõigi asjaosaliste vajadusi, parimaid huve, turvalisust, julgeolekut ja eelistusi.

2. Põhimõtted ja menetlustagatised

Pereliikmete otsimisel tuleb kaitsta haavatavate isikute ja ülalpeetavate täiskasvanute heaolu, sealhulgas laste parimaid huve. See on oluline selleks, et tagada nende õiguste täielik austamine kogu otsimisprotsessi jooksul. Selle saavutamiseks edendab menetlustagatiste kogum õiglust, läbipaistvust ja inimkeskset käsitlust, milles pööratakse erilist tähelepanu perekonna ühtsusele, julgeolekule ja heaolule.

2.1. Keskendumine lapse parimatele huvidele

Pereliikmete otsimine on oluline selleks, et tagada lapse õigus säilitada isiklikud suhted ja otsene kontakt pereliikmetega. Samuti on oluline, et liikmesriigid täidaksid kohustust säilitada need suhted, kui see on lapse parimates huvides.

Lapse parimate huvide põhimõte on üks neljast lapse õiguste juhtpõhimõttest (õigus mittediskrimineerimisele, parimad huvid, õigus elule ja arengule ning õigus olla ära kuulatud), mis on ÜRO lapse õiguste konventsiooni ⁽⁷²⁾ ja harta ⁽⁷³⁾ aluseks. ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikli 3 lõikes 1 on sätestatud:

Igasugustes lapsi puudutavates ettevõtmistes riiklike või erasotsiaalhoolekandeesutuste, kohtute, täidesaatvate või seadusandlike organite poolt tuleb esikohale seada lapse huvid.

ÜRO Lapse Õiguste Komitee on selgitanud, et lapse parimaid huve tuleks tõlgendada kolmekordse mõistena ⁽⁷⁴⁾, mis hõlmab järgmist:

- sisuline õigus;
- õiguse tõlgendamise aluspõhimõte ning
- menetluseeskiri.

Oma üldkommentaaris nr 6 (2005) saatjata ja vanematest eraldatud laste kohtlemise kohta väljaspool päritoluriiki ⁽⁷⁵⁾ andis ÜRO Lapse Õiguste Komitee suunised, kuidas arvestada lapse parimaid huve üldise menetluseeskirjana konkreetsete menetlustagatiste kaudu. Komitee seisukohta lapse õiguse kohta tema parimate huvide esikohale seadmisele on edasi arendatud üldkommentaaris nr 14 (2013) koos menetlustagatistega ⁽⁷⁶⁾.

⁽⁷²⁾ ÜRO lapse õiguste konventsiooni artiklid 2, 3, 6 ja 12.

⁽⁷³⁾ Harta artikkel 24.

⁽⁷⁴⁾ Vt lapse parimad huvid, lähtudes ÜRO Lapse Õiguste Komitee dokumendist [General comment No 14 \(2013\) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration \(Article 3, para. 1\)](#) (Üldkommentaar nr 14 (2013): lapse õigus tema parimate huvide esikohale seadmisele (artikli 3 lõige 1)), , CRC/C/GC/14, 29. mai 2013.

⁽⁷⁵⁾ ÜRO Lapse Õiguste Komitee, [General comment No 6 \(2005\): Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin](#) (Üldkommentaar nr 6 (2005): saatjata ja vanematest eraldatud laste kohtlemine väljaspool päritoluriiki), CRC/GC/2005/6, 1. september 2005, punktid 80–88.

⁽⁷⁶⁾ ÜRO Lapse Õiguste Komitee, [General comment No 14 \(2013\) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration \(Article 3, para. 1\)](#) (Üldkommentaar nr 14 (2013): lapse õigus tema parimate huvide esikohale seadmisele (artikli 3 lõige 1)), CRC/C/GC/14, 29. mai 2013.

Euroopa ühise varjupaigasüsteemi uusi vahendeid tuleb rakendada kooskõlas nii harta kui ka ÜRO lapse õiguste konventsiooniga. See kohustus on selgelt välja toodud taustakontrolli määruse põhjenduses 25 ja varjupaigamenetluse määruse põhjenduses 67. Nendes määrustes rõhutatakse, et Euroopa ühise varjupaigasüsteemi vahendite kohaldamisel peavad kõik pädevad asutused pidama esmatähtsaks lapse parimaid huve. Seda kaalutlust tuleb järgida kogu varjupaigamenetluse vältel. Lisaks kohaldatakse varjupaigamenetluses ka vastuvõtutingimuste direktiivis (2024) kirjeldatud parimate huvide hindamist ⁽⁷⁷⁾.

Lapse parimate huvide tagamise üks oluline aspekt on perekonna ühtsuse säilitamine ⁽⁷⁸⁾. Kui võimalik, peaksid alaealsed jääma vanemate või hooldajate juurde. Selle toetamiseks nõuab perekonna ühtsuse põhimõtte alaealistega perekondade majutamist oludes, mis vastavad nende konkreetsetele vajadustele, vältides eraldamist ja tagades stabiilsuse. See kehtib ka juhtudel, kui on alust kinnipidamiseks, sest perekonna ühtsuse põhimõtte kohaselt tuleb alaealistega perede korral kasutada kinnipidamisele sobivaid alternatiive. Need alternatiivid peaksid tagama, et perekonnad majutatakse nende vajadustele vastavasse keskkonda ⁽⁷⁹⁾.

Varjupaiga- ja rändehalduse määruse kontekstis on lapse parimad huvid seotud vastuvõtutingimuste direktiivi (2024) ⁽⁸⁰⁾ sätetega. On tingimata vaja, et lapse parimaid huve ja perekonna ühtsust austataks täielikult ning need lõimitaks parimate huvide hindamisse. See tähendab, et kõigi menetluste ajal tuleb võimalikult palju arvestada ja säilitada perekonna heaolu ja ühtsust.

Perekonna tuvastamine ja otsimine on selle raamistiku olulised osad. Eesmärk on tagada perekonna ühtsuse säilimine ümberpaigutamismenetluste ja piirimenetluste ⁽⁸¹⁾ ajal. Ametiasutused peavad tegema kõik pereliikmete tuvastamiseks ja leidmiseks, et järgida perekonna ühtsuse põhimõtet ja lapse parimaid huve. Protsessiga ei tohi kaasneda ohtu asjaomasele lapsele, perekonnale ega pereliikmete otsijatele.

Otsimise ajal jääb vastutus lapse eest vastuvõtvale riigile. Seepärast tuleb seoses pereliikmete otsimisega teha riskihindamine konkreetsetel eesmärkidel. See riskihindamine peab olema osa enne tuvastamist tehtud parimate huvide hindamisest, arvestades, et parimate huvide hindamisel analüüsitakse nii lapse kui ka perekonna turvakaalutlusi, perekonnaga kontakti taastamise ja/või perekonna taasühinemise võimalusi, lapse heaolu ning lapse seisukohti vastavalt tema vanusele ja küpsusele. Samuti tuleb turvatagatise täielikult arvestades määrata pereliikmete otsimise konkreetsete vahendid, võimalikud osalejad ja võimalikud teabe kogumise viisid. Lapse võib pereliikmega taasühendada ainult siis, kui taasühinemine on lapse parimates huvides.

⁽⁷⁷⁾ Varjupaigamenetluse määruse artikli 22 lõige 2.

⁽⁷⁸⁾ Perekonna ühtsust tuleks säilitada nii palju kui võimalik (varjupaigamenetluse määruse artikli 45 lõige 2 ja artikli 54 lõige 2).

⁽⁷⁹⁾ Nagu on märgitud vastuvõtutingimuste direktiivi (2024) põhjenduses 40, milles on sätestatud, et alaealistega pered tuleb majutada nende vajadustele vastavates vastuvõturajatistes. Vajadus viia oma õigusaktid kooskõlla vastuvõtutingimuste direktiivi (2024) nõuetega on sätestatud ka varjupaigamenetluse määruse artikli 54 lõikes 2.

⁽⁸⁰⁾ Varjupaiga- ja rändehalduse määruse põhjendus 46 ja artikli 23 lõige 4.

⁽⁸¹⁾ Seda toetavad varjupaiga- ja rändehalduse määruse põhjenduse 70, artiklite 67 ja 68 ning varjupaigamenetluse määruse artikli 45 sätted.

Lapsega sõlmitud abielu juhtumid: parimad huvid ja õiguslikud kaalutlused

Alati, kui üks või mõlemad abielupooled on alaealised, tuleb parimate huvide hindamisel arvestada kõiki järgmisi tegureid.

Kui saatjata alaealine on abielus liikmesriigis seaduslikult elava täiskasvanuga või kui mõlemad abikaasad on alaealised, hinnatakse abielu üldiselt lastekaitset ja heaolu käsitlevate riigisiseste õigusaktide ja rahvusvaheliste standardite alusel. **Pereliikme otsimise ja taasühinemise** kontekstis võivad liikmesriigid pidada abielu kehtivaks üksnes siis, kui see on kooskõlas selliste abielude kehtivust käsitlevate riigisiseste õigusaktidega ja kui abielu ei ole vastuolus lapse parimate huvidega.

Kui abielu hõlmab täiskasvanuga abielus olevat alaealist, on olulised täiendavad kaalutlused alaealise heaolu ja kaitsevajaduste kohta. Ametiasutused peavad hoolikalt hindama, kas otsimine ja sellest tulenev taasühinemine teenib alaealise parimaid huve, eriti kui võib tekkida kahtlusi seoses ärakasutamise, sunni või muude abieluga seotud riskidega. See hõlmab lastekaitseasutuste ja asjaomaste organisatsioonide kaasamist, et anda juhiseid ja tagada, et kõigis toimingutes seataks esikohale lapse heaolu.

Kui mõlemad abikaasad on alaealised, võib liitu suhtuda eriti ettevaatlikult, sest liikmesriigid rõhutavad üldiselt alaealiste kaitset noorte abielude ametlikustamise asemel. Sellistel juhtudel keskendub otsimine ja taasühendamine nii alaealistele turvaliste ja eakohaste elutingimuste tagamisele kui ka tagatistele, mis on kooskõlas iga **lapse parimate huvidega**. Ka siin juhindub käsitus riigisisestest lastekaitse õigusaktidest ja põhimõtetest, keskendudes selgelt alaealiste tervisele, turvalisusele ja isiklikule arengule, mitte perekonnaseisu kinnitamisele.

Riskihindamine

Võimalikke riske lapsele või lapse pereliikmetele tuleb kahju vältimiseks arvestada otsimisprotsessi kõigis etappides. Selle tagamiseks on oluline koguda kogu asjakohane teave päritolu- ja/või transiidiriigi kohta, tuvastades nende mõju vähendamiseks võimalikud riskid ja leevendusmeetmed. Laste taasühinemise ettevalmistamisel tuleb arvestada vajadust kaitsta neid diskrimineerimise, suunatud rünnakute ja inimkaubanduse võrgustike täiendavate kättemaksuriskide eest (vt näited allpool). Kui pereliikmete otsimine võib ohustada last või tema pereliikmeid, tuleb juhtum suunata pädevatele osalejatele, et uurida rahvusvahelise kaitse vajadust ⁽⁸²⁾.

⁽⁸²⁾ IOM, UNICEF, IOM-i ja UNICEFi strateegiline koostööraamistik (2022–2023), [Family tracing and assessment form](#) (Pereliikme otsimise ja hindamise vorm), 2022.

Allpool on mitteammendav loetelu asjaoludest, mis vajavad eritähelepanu.

- **Kättemaksu risk koduvägivalla juhtumite korral:** kui peres on varem esinenud perevähivalt, võib kontakti taastamine põhjustada lapsele täiendavat kahju. Perekonna dünaamika hindamine ja lapsele turvalise keskkonna tagamine on äärmiselt oluline.
- **Osalemine relvastatud vägivallas:** lastel, kes on osalenud oma kogukonna vastu suunatud relvastatud vägivallas, on ainulaadsed riskid. Nende turvalisuse tagamine nõuab hoolikat planeerimist ja eriorganisatsioonide kaasamist.
- **Tagakiusamine:** kui laps või tema pereliikmed on päritoluriigis tagakiusamise ohus, võib pereliikmete otsimine põhjustada neile raskeid tagajärgi. Enne kontakti alustamist on väga oluline hinnata poliitilist maastikku ja võimalikke ohte. Näiteks võib tõrjutud rahvus- või usurühmadesse kuuluvaid lapsi ja nende perekondi ähvardada suurem tagakiusamise risk. Neid tegureid tuleb pereliikmete otsimise pingutustes arvestada ning seada esikohale asjaomaste isikute ohutus ja anonüümsus.
- **Inimkaubandus ja ärakasutamine:** pereliikme otsimine võib põhjustada lapsele või tema pereliikmetele inimkaubitsejate kättemaksu, eriti kui laps on olnud tunnistajaks. Sellistel juhtudel tuleb pereliikmete otsimise tegevusi hoolikalt hinnata, et vältida perekonna edasist ohustamist. Kui laps on olnud inimkaubanduse ohver, võib perekonnaga ühenduse võtmine soovimatult teatada lapse asukoha inimkaubitsejatele, mis ohustab nii last kui ka tema perekonda. Vaja on põhjalikke riskihindamisi ja inimkaubandusvastaste organisatsioonide kaasamist.

Seotud väljaanded

EASO, [Practical guide on the best interests of the child in asylum procedures](#) (Praktiline juhend lapse parimate huvide kohta varjupaigamenetlustes), 2019. Juhendi eesmärk on aidata EL+ riikide ametiasutustel kohaldada lapse parimatest huvidest lähtumise põhimõtet ja suurendada lastele varjupaigamenetlustes antavaid tagatise. Juhend hõlmab lapse parimate huvide taustaelemente, asjakohaseid tagatise, suuniseid, kuidas hinnata parimaid huve praktikas, ning haavatavust ja riskinäitajaid.

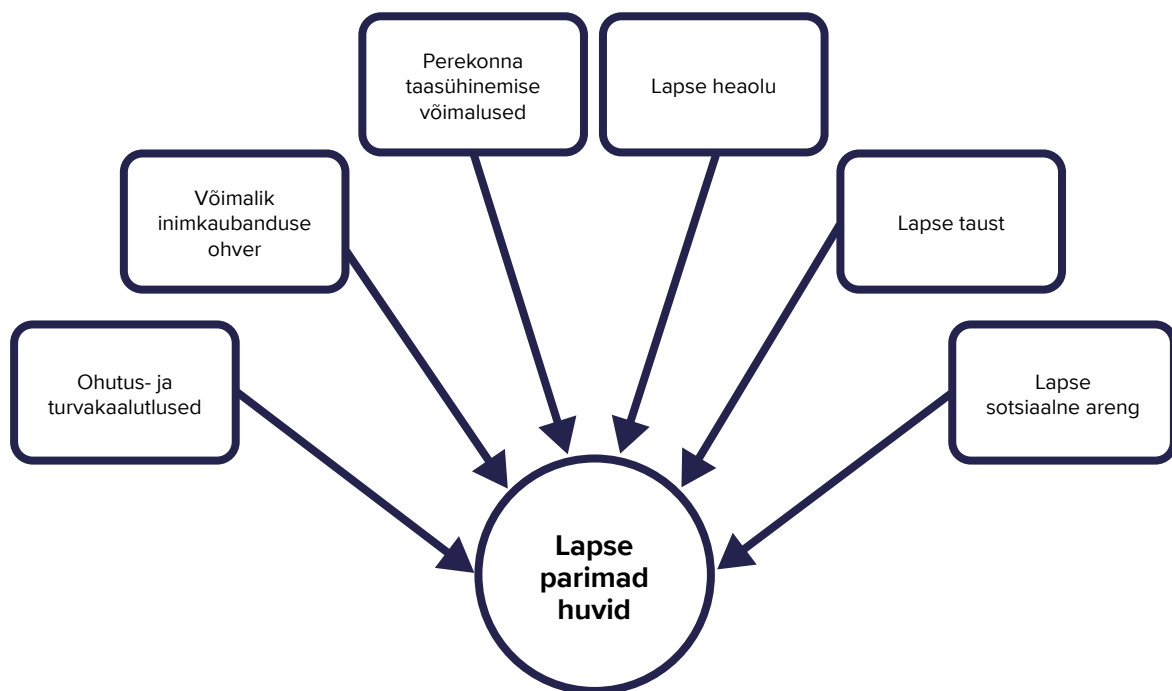
Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet (FRA), [Guardianship for children deprived of parental care](#) (Vanemliku hoolduseta laste eestkoste), 30. juuni 2014. Käsiraamatus antakse eestkostjatele teavet, kuidas hinnata parimad huve või tagada, et parimaid huve hindavad asutused arvestavad kõiki asjakohaseid elemente.

Miimumnõuete määruse põhjendus 15

Lapse parimate huvide hindamisel peaksid liikmesriikide asutused eelkõige nõuetekohaselt arvestama perekonna ühtsuse, samuti alaealise heaolu ja sotsiaalse arengu, keeleoskuse, ohutuse ja turvalisusega ning alaealise arvamusega, võttes nõuetekohaselt arvesse tema vanust ja küpsust.

Joonis 1. Lapse parimate huvide komponendid

Varjupaiga- ja rändehalduse määruses nõutakse, et ametiasutused **seaksid esikohale** rahvusvahelise kaitse taotlused, mille on esitanud isikud, kellel on EL+ riikides pereliikmeid. Eeldatakse, et nii taotluse esitanud kui ka taotluse saanud riigid kiirendavad perekonna ühtsusega seotud taotlusi ja üleandmisi, tagades kiire juurdepääsu varjupaigamenetlusele. Ametiasutused peaksid olema paindlikud ja püüdma pereliikmeid võimalikult kiiresti taasühendada.

2.2. Menetlustagatised

Selles jaotises kirjeldatakse menetlustagatist, et pereliikmete otsimise ajal tagada haavatavate isikute, sealhulgas saatjata laste ja ülalpeetavate täiskasvanute kaitse ja heaolu. Need tagatised on kooskõlas asjakohaste õigusaktide ja pehme õiguse soovitustega. Näiteks on nii laste kui ka ülalpeetavate täiskasvanute jaoks oluline eestkostja või esindaja roll – kui asjakohane –, kes pakub teavet, esindamist ja abi, kui pereliikme otsimise otsus on vaja läbi vaadata.

Need tagatised on muu hulgas järgmised:

1. turvalisus
2. eestkostja/esindaja
3. teave
4. lapse seisukohtade ärakuulamine
5. konfidentsiaalsus
6. andmekaitse
7. peresidemete kontrollimine
8. kahtluste tõlgendamine taotleja kasuks
9. tõhus õiguskaitsevahend.

Lisaks on perekonna ühtsuse põhimõttel oluline roll taotleja heaolu kaitsel. Nende tagatiste tõhusa rakendamise tagamiseks on väga oluline asjaomaste osalejate koostöö. Nende menetlustagatistega tagatakse, et pereliikmete otsimise eesmärk ei ole üksnes perekondade taasühinemine, vaid see toimub viisil, mis täielikult austab ja kaitseb asjaomaste isikute õigusi.

2.2.1. Turvalisus

Haavatavate isikute, eelkõige saatjata laste ja ülalpeetavate täiskasvanute pereliikmete otsimisel on turvalisus väga oluline. Pereliikmete otsimisel tuleb täielikult arvestada turvalisust⁽⁸³⁾. Lisaks esialgsele riskihindamisele tuleb turvalisust pidevalt jälgida kogu pereliikmete otsimise protsessi vältel. Muu hulgas arvestatakse taotlejate füüsilist ja emotsionaalset turvalisust ning võimalikke riske otsitavatele pereliikmetele. See kehtib eelkõige siis, kui võib esineda probleeme koduvägivalla, inimkaubanduse või muude vägivalla või väärkohtlemise vormidega. Saatjata laste ja ülalpeetavate täiskasvanute korral peab eestkostjal või esindajal olema keskne roll tagamisel, et laps mõistab võimalikke riske vastavalt oma küpsustasemele, toetades last murede väljendamisel. Samamoodi tuleb ülalpeetavaid täiskasvanuid, näiteks vaimse, füüsilise või emotsionaalse haavatavusega täiskasvanuid, teavitada võimalikest riskidest arusaadaval viisil, kusjuures nende esindaja aitab neil oma muresid väljendada.

2.2.2. Eestkostja määramine

Vastavalt rahvusvahelistele konventsioonidele ja ELi määrustele kehtib selge kohustus pakkuda erilist kaitset ja abi igale lapsele, kes on ajutiselt või alaliselt oma perekeskkonnast ilma jäetud. Seda rõhutatakse eelkõige ÜRO lapse õiguste konventsioonis⁽⁸⁴⁾, milles keskendutakse konkreetsete lastepagulaste kaitsele. ELi uued varjupaiga õigusaktid tugevdavad seda, volitades määrama saatjata alaealistele esindaja või eestkostja kogu varjupaigamenetluse vältel.

⁽⁸³⁾ ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikkel 6.

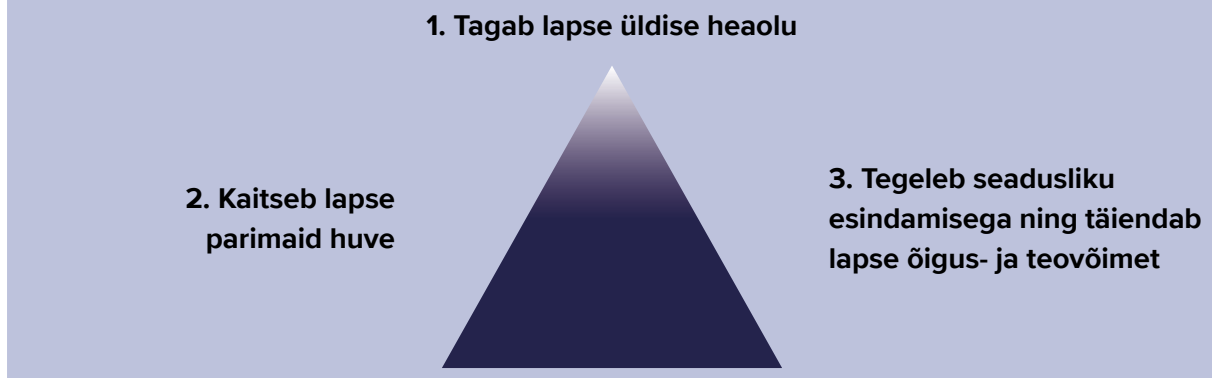
⁽⁸⁴⁾ ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikkel 20 ja artikli 22 lõige 2.

Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, *Guardianship for children deprived of parental care* (Vanemliku hoolduseta laste eestkoste), 30. juuni 2014.

Täiendavad suunised eestkostja rolli kohta pereliikmete otsimisel on FRA käsiraamatus vanemliku hoolitsuseta laste kohta.

Kui lapsel puudub vanemlik hoolitsus, täidab eestkostja kolme ülesannet, nagu on näidatud joonisel.

Määratud esindaja roll on otsustava tähtsusega. Esindaja tagab, et laps saab kasutada oma õigust olla ära kuulatud. Esindaja vastutab alates algsest taustakontrolli etapist kuni kogu varjupaigamenetluse vältel selle eest, et saatjata alaealine oleks piisavalt esindatud ja abistatud. See hõlmab tegutsemist lapse parimates huvides, vajaduse korral õigus- ja teovõime kasutamist ning olulise rolli täitmist pereliikmete otsimise püüdlustes, mida tehakse perekonna ühtsuse säilitamiseks.

Ülalpeetavad täiskasvanud, kes ei suuda end ise esindada, peaksid saama määratud esindajalt õigeaegset abi, nagu on ette nähtud riiklikes raamistikes. Haavatavate rühmade, eelkõige ülalpeetavate täiskasvanute korral peavad menetlustagatised vastama konkreetsetele vajadustele ja keerukusele. Ülalpeetavad täiskasvanud võivad vajada järgmist:

- **kohandatud teabevahetus** – teave tuleb esitada arusaadavalt, arvestades mis tahes kognitiivsete, sensoorsete või keeleprobleemidega;
- **tugi otsustamisel** – esindajad abistavad ülalpeetavaid täiskasvanuid otsustamisel, eriti pereliikmete otsimise mõju mõistmisel või konkreetsete sammudega nõustumisel;
- **regulaarsed kontrollid ja kohandused** – ülalpeetava täiskasvanu heaolu tagamiseks võib olla vaja teha pidevaid hindamisi, kohandades vajaduse korral tugimehhanisme.

Kui ülalpeetavad täiskasvanud ei soovi osaleda pereliikmete otsimisel, tuleb nende eelistusi hoolikalt kaalutleda. Esindajal võib olla vaja tasakaalustada üksikisiku autonoomiat kaitsekaalutlustega, mis juhivad parimatest huvidest lähtumise põhimõttest, mis sarnaneb käsitlemisega saatjata laste korral.

Uue rände- ja varjupaigaleppe kohaselt ei tohiks nende rolli tõhususe tagamiseks nimetada esindajaid, kelle huvid on vastuolus alaealise huvidega või kellel võivad olla sellised huvid

konfliktid⁽⁸⁵⁾. Lisaks peavad esindajatel olema asjakohased kvalifikatsioonid ja eriteadmised. Samuti peavad nad läbima korrapärase koolituse, et olla informeeritud ja suutma pakkuda vajalikku tuge⁽⁸⁶⁾. Oluline on tagada ka saatjata alaealiste pidev esindatus⁽⁸⁷⁾ ja toetamine. Õigusraamistikku on lisatud sätteid ülesandeid nõuetekohaselt mittetäitvate esindajate läbivaatamise ja võimaliku asendamise kohta⁽⁸⁸⁾.

Esindaja ülesanded on Euroopa ühise varjupaigasüsteemi raames ulatuslikud ja tugevdatud, sealhulgas abistamine varjupaigataotluste registreerimisel ja esitamisel, isiklike vestluste ettevalmistamine ja neil osalemine ning varjupaigamenetluse kohta vajaliku teabe andmine. Lisaks on esindajal oluline roll pereliikmete otsimisel, tagades, et võimaluse korral tehakse pingutusi alaealise ja tema pereliikmete kokkuviimiseks. Miinimumnõuete määrase raames on eestkostjal ka kohustused seoses staatuse kehtetuks tunnistamisega ja pideva abiga pereliikmete otsimisel⁽⁸⁹⁾.

Samuti on oluline luua tugevad mehhanismid esindaja töö tulemuslikkuse jälgimiseks ja järelevalveks. Regulaarne järelevalve haldus- või õigusasutuste poolt on väga oluline. Kõik saatjata alaealiste poolt nende esindajate vastu esitatud kaebused tuleb põhjalikult läbi vaadata. See hõlmab tagamist, et alaealised saavad konfidentsiaalselt ja turvaliselt esitada kaebusi oma esindajate kohta, nagu on sätestatud vastuvõtutingimuste direktiivi (2024), miinimumnõuete määrase, varjupaigamenetluse määrase ning varjupaiga- ja rändealduse määrase asjakohastes artiklites⁽⁹⁰⁾.

Seotud EUAA/FRA väljaanne

EUAA-FRA, [Practical Tool for Guardians – The asylum procedure](#) (Praktiline töövahend eestkostjatele – varjupaigamenetlus), oktoober 2023, peatükk 2.3 „Rahvusvahelise kaitse taotluse esitamine“.

2.2.3. Asjakohaselt esitatud teave

Laste ja ülalpeetavate täiskasvanute tõhusaks osalemiseks on oluline tagada, et neid teavitatakse piisavalt nende õigustest ja kohustustest pereliikmete otsimise protsessis ning kõigest toimunust ja kõigist tulemustest. See hõlmab otsest suhtlemist või teabe esitamist eestkostja või esindaja toetusel, tuginedes riiklikele menetlustele ja isiku arusaamisvõimele.

⁽⁸⁵⁾ Vastuvõtutingimuste direktiivi (2024) artikli 27 lõige 2; varjupaigamenetluse määrase artikli 23 lõiked 2 ja 3; miinimumnõuete määrase artikli 33 lõiked 1 ja 4; Eurodaci III määrase artikli 14 lõiked 1 ja 3; taustakontrolli määrase artikli 13 lõige 4.

⁽⁸⁶⁾ Varjupaigamenetluse määrase artikli 23 lõige 9, mida toetavad vastuvõtutingimuste direktiivi (2024) artikli 26 lõige 6, varjupaiga- ja rändealduse määrase artikli 23 lõige 2 ning miinimumnõuete määrase artikli 33 lõike 2 punkt a.

⁽⁸⁷⁾ Taustakontrolli määrase põhjendus 25 ja artikli 13 lõige 4.

⁽⁸⁸⁾ Vastuvõtutingimuste direktiivi (2024) artikli 27 lõige 8, varjupaigamenetluse määrase artikli 23 lõike 9 teine lõik.

⁽⁸⁹⁾ Miinimumnõuete määrase artikli 33 lõike 2 punktid b ja c.

⁽⁹⁰⁾ Vastuvõtutingimuste direktiivi (2024) artikli 27 lõike 5 punkt a, miinimumnõuete määrase artikli 33 lõige 4, varjupaigamenetluse määrase artikli 23 lõike 5 punkt a, varjupaiga- ja rändealduse määrase artikli 19 lõike 1 punkt r.

Lastele tuleb teavet anda eakohases ja arusaadavas vormis. Nagu on rõhutatud ÜRO lapse õiguste konventsiooni üldkommentaaris nr 6:

On äärmiselt oluline, et saatjata ja vanematest eraldatud lastele väljaspool nende päritoluriiki antakse kogu asjakohane teave, mis käsitleb näiteks nende õigusi, olemasolevaid teenuseid, sealhulgas sidevahendeid, varjupaigamenetlust, pereliikmete otsimist ja olukorda nende päritoluriigis, et laps saaks teadlikult väljendada oma seisukohti ja soove. ⁽⁹¹⁾

Uues rände- ja varjupaigaleppes on kehtestatud ajakohastatud nõuded alaealiste teavitamise kohta. Varjupaigamenetluse määruse artikli 8 lõigetes 1 ja 2 ning vastuvõtutingimuste direktiivi (2024) artiklis 5 on sätestatud, et teave tuleb esitada keeles, millest laps aru saab või peaks kõigi eelduste kohaselt aru saama. See teave tuleb esitada ka lapsesõbralikul viisil, kaasates lapse esindaja, et tagada selgus ja arusaadavus ⁽⁹²⁾.

Lisaks on varjupaigamenetluse määruuses sätestatud, et teave tuleb esitada spetsiaalselt alaealistele suunatud teabelehtede ja materjalide kaudu ⁽⁹³⁾. Selle käsitluse eesmärk on parendada lapse arusaamist rahvusvahelise kaitse menetlusest ja toetada lapselt asjakohase teabe tõhusat kogumist.

Täiskasvanute korra tuleb teavet kohandada vastavalt nende kognitiivsetele ja emotsionaalsetele vajadustele. See võib hõlmata keele lihtsustamist või alternatiivsete vormingute kasutamist, sõltuvalt vaimsetest, sensorsetest või keelega seotud probleemidest. Samuti tuleb arvestada haavatavate isikute seisukohti vastavalt nende vanusele, küpsusele ja võimekusele.

Kõigil haavatavatel isikutel, sealhulgas saatjata lastel, on õigus vabalt väljendada oma seisukohti kõigis neid mõjutavates küsimustes. Lapse seisukohti tuleb nõuetekohaselt arvestada vastavalt tema vanusele ja küpsusele ⁽⁹⁴⁾. Vastavalt lapse vanusele ja küpsusele tuleb nõuetekohaselt arvestada lapse seisukohti pereliikmete otsimise protsessi enda ja selle võimalike tulemuste kohta (peresidemete kontrollimine, kontaktide taastamine, taasühinemine pereliikmetega jne). Varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikli 23 lõikes 3 on rõhutatud, et saatjata alaealise esindaja peab olema kaasatud kogu menetluse vältel. Selles kirjeldatakse üksikasjalikult esindaja rolli alaealise abistamisel, andes lapse parimate huvide hindamiseks asjakohast teavet, tagades alaealise õiguse olla ära kuulatud ja toetades tema suhtlemist teiste osalistega, näiteks pereliikmete otsimise organisatsioonidega. Sellise kaasamise korral peab järgima alaealise suhtes kehtivaid konfidentsiaalsuskohustusi.

Lapsel on mitmesugused võimalused väljendada oma seisukohti pereliikmete otsimise protsessi kohta ning seda ei saa menetluse mis tahes hetkel põhjendamatult piirata. Sõltuvalt riigisisestest korraldustest ja juhtumi asjaoludest võib laps avaldada oma seisukohti vestlusel,

⁽⁹¹⁾ ÜRO Lapse Õiguste Komitee, [General comment No 6 \(2005\) Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin](#) (Üldkommentaar nr 6 (2005): saatjata ja vanematest eraldatud laste kohtlemine väljaspool päritoluriiki), CRC/GC/2005/6, 1. september 2005, punkt 25.

⁽⁹²⁾ Vastuvõtutingimuste direktiivi (2024) artikli 5 lõige 2; varjupaigamenetluse määruse põhjendus 30 ja artikli 8 lõige 2 ning artikli 23 lõike 2 punkt a; varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikli 20 lõige 3.

⁽⁹³⁾ Varjupaigamenetluse määruse artikli 8 lõike 2 punktid a ja d.

⁽⁹⁴⁾ ÜRO Lapse Õiguste Komitee, [General comment No 12 \(2009\). The right of the child to be heard](#) (Üldkommentaar nr 12 (2009): lapse õigus olla ära kuulatud), CRC/C/GC/12, 20. juuli 2009, 1. juuli 2009.

kasutades kirjalikke avaldusi või muid vahendeid, ise või esindaja võib seda teha lapse nimel. Saatjata ja asjakohastel juhtudel saatjaga alaealistega peavad vestlusi läbi viima isikud, kellel on vajalikud teadmised alaealiste õigustest ja erivajadustest. Vestlused tuleb pidada lapsetundlikul ja kontekstikohasel viisil, arvestades alaealise vanuse ja küpsusega. Nendel vestlustel on vaja esindaja ja asjakohastel juhtudel alaealise õigusnõustaja kohalolekut, et tagada alaealise huvide kaitse ⁽⁹⁵⁾.

Oluline on sage suhtlus lapsesõbralikul viisil, selgitades otsimisprotsessi, ning aktiivselt kuulata ära last ja tema muresid, et tagada, et laps saab otsimisprotsessist hästi aru ja nõustub sellega. See võib viia **lapse teadliku nõusoleku** saamiseni. See nõusolek peaks kajastuma lapse aktiivses koostöös otsimise kõigi etappide ja protsesside raames. See on oluline ka selleks, et aktsepteerida otsingu tulemusi, mis need ka ei oleks, ja hõlbustada lapse osalemist asjakohastes edasistes menetlustes, nagu perekontaktide taastamine või perekonna taasühinemine.

Kui pereliikmete otsimist peetakse vajalikuks lapse parimates huvides, kuid laps ei ole sellega nõus, võib eestkostja/esindaja siiski anda otsimiseks omapoolse nõusoleku. Esindaja peab sellest lapsega siiski põhjalikult rääkima, et mitte kahjustada nende vahelisi usaldussuhteid ⁽⁹⁶⁾.

Ka ülalpeetavatel täiskasvanutel peaks olema võimalus väljendada oma eelistusi, eriti kui need on seotud pereliikme otsimise ja taasühinemisega. Üksikisiku iseseisvust tuleb austada võimalikult palju, juhindudes otsustamisel nende parimatest huvidest ja toetades vajaduse korral esindajat. Selline haavatavate isikute seisukohtade aktiivne kuulamine ja väärtustamine tagab, et neid teavitatakse ja nad on pereliikme otsimise protsessis arvestatavad osalised. Samuti edendatakse sellega nende osalemist järgmistes etappides, nagu perekontaktide taastamine või taasühinemine, ühitades protsessi vastavusse õiguste ja parimate huvidega.

2.2.4. Konfidentsiaalsus

Konfidentsiaalsus viitab teabe käsitlemisele. Kui teavet käsitletakse konfidentsiaalsena, võib seda jagada üksnes siis, kui sellega nõustuvad teabesubjektid, või kui see on riigisisese õigusega lubatud, volitatud isikud. Teavet jagatakse ainult ulatuses, mida need isikud vajavad oma ülesannete täitmiseks. Kui see ei ole seadusega lubatud, peab teabe valdaja saama isiku nõusoleku teabe jagamiseks kolmanda isikuga. Taotleja nõusolekut teabe jagamiseks tuleb taotleda eakohasel viisil enne tundliku teabe avaldamist.

Konfidentsiaalsuse põhimõte on lahutamatult seotud turvalisuse kaalutlustega. Pereliikme otsimise protsessis tuleb oluliste kaitsemeetmetena kehtestada turva- ja konfidentsiaalsustagatised, eriti kui saatjata laps võib vajada rahvusvahelist kaitset.

Pereliikme otsimisel kohaldatakse konfidentsiaalsuse nõuet peale lapsega seotud teabe ka protsessist mõjutatud isikute isikuandmete suhtes (otsitavad pereliikmed jt). Nagu on rõhutatud lapse õiguste konventsiooni üldkommentaaris nr 6:

⁽⁹⁵⁾ Varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikli 22 lõige 4.

⁽⁹⁶⁾ ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet, [Safe and Sound: What States can do to ensure respect for the best interests of unaccompanied and separated children in Europe](#) (Elus ja terve. Mida saavad riigid teha, et tagada Euroopas viibivate saatjata ja vanematest eraldatud laste parimate huvide kaitse), oktoober 2014.

erilist tähelepanu tuleb pöörata sellele, et mitte ohustada endiselt päritoluriigis viibivate isikute, eriti lapse pereliikmete heaolu. ⁽⁹⁷⁾

See kaalutus on veelgi kaalukam, kui rahvusvahelist kaitset taotleva lapse pereliikmeid otsitakse lapse päritoluriigist. Parimate huvide hindamine toimub alati enne otsimise alustamist ja ka siis, kui tehakse otsus pereliikmete otsimise tulemuste kohta, eriti kui kaalutletakse peresidemete taastamist.

Nagu on rõhutatud ÜRO lapse õiguste konventsiooni üldkommentaaris nr 6, ei viidata otsimistoimingute tegemisel lapse staatusele taotleja või pagulasena ⁽⁹⁸⁾. Kui konfidentsiaalsuse põhimõtet ei järgita ja lapsest võib saada pagulane *sur place* ⁽⁹⁹⁾, võib see ohustada lapse päritoluriiki jäävate pereliikmete julgeolekut.

Rahvusvahelise kaitse menetluses kogutud teabe, sealhulgas pereliikmete otsimise protsessis kogutud teabe konfidentsiaalsuse põhimõtte rikkumise kahjulikud tagajärjed võivad raskelt kahjustada konkreetset last ja tema perekonda, samuti varjupaigasüsteemi usaldusväärsust.

2.2.5. Andmekaitse

ELi õiguses tohib isikuandmeid töödelda ainult rangetel tingimustel. Isikuandmeid koguvad ja haldavad organisatsioonid peavad tagama, et andmeid kaitstakse väärkasutuse eest ning andmete käsitlemisel järgitakse andmetega seotud isikute õigusi. Pereliikmete otsimine on protsess, mis põhineb isikuandmete töötlemisel, ning sageli on töödeldavad andmed tundlikud või nende väärkasutamine võib ohustada protsessis osalejaid.

Pereliikmete otsimine tuleb korraldada konfidentsiaalselt ja täielikus kooskõlas ELi andmekaitseõiguses sätestatud peamiste põhimõtetega ⁽¹⁰⁰⁾.

Taotlejatele ja nende eestkostjatele/esindajatele tuleb teatada, mis andmeid kogutakse ja seda reguleeriv vastav riiklik õigusraamistik.

2.2.6. Peresidemete kontrollimine

Peresidemete ehtsuse väljaselgitamine on pereliikmete otsimises osalevatele saatjata lastele ja ülalpeetavatele täiskasvanutele oluline kaitsemeede. Tagamine, et kontrolliprotsessid on põhjalikud ja arvestavad üksikisiku olukorraga, aitab kaitsta nende parimaid huve, kaitstes samal ajal nende õigusi.

Peresidemete kontrollimiseks võib **viimase abinõuna** kasutada mitmesuguseid meetodeid alates tõendite kogumisest kuni DNA-testideni. Kui on piisavalt tõendeid, ei tohiks

⁽⁹⁷⁾ ÜRO Lapse Õiguste Komitee, [General comment No 6 \(2005\) Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin](#) (Üldkommentaar nr 6 (2005): saatjata ja vanematest eraldatud laste kohtlemine väljaspool päritoluriiki), CRC/GC/2005/6, 1. september 2005, punkt 30.

⁽⁹⁸⁾ ÜRO Lapse Õiguste Komitee, [General comment No 6 \(2005\) Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin](#) (Üldkommentaar nr 6 (2005): saatjata ja vanematest eraldatud laste kohtlemine väljaspool päritoluriiki), CRC/GC/2005/6, 1. september 2005, punkt 80.

⁽⁹⁹⁾ Pagulased *sur place* on isikud, kes lahkuvad päritoluriigist põhjustel, mis ei ole seotud rahvusvahelise kaitsega, ja kellel võib pärast lahkumist siiski tekkida põhjendatud kartus tagakiusamise või suure kahju ees oma riigis.

⁽¹⁰⁰⁾ Andmekaitse lisateave: FRA, [Handbook on European Data Protection Law](#) (Euroopa andmekaitseõiguse käsiraamat), 25. mai 2018.

kontrollimiseks nõuda DNA-teste ega muid invasiivseid meetodeid. Varjupaiga- ja rändealduse määruse ⁽¹⁰¹⁾ kohaselt peaksid kaudsed tõendid olema piisavad, kui need on „sidusad, kontrollitavad ja piisavalt üksikasjalikud, et teha kindlaks vastutus rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest“.

Mis tõendeid tohib koguda?

- **Dokumentaalsed tõendid.** Need on näiteks sünnitunnistused, perekonnaseisukannete raamatud ja passid, mis näitavad peresuhteid.
- **Kaudsed tõendid.** Taotleja ja pereliikmete ütlused võivad anda konteksti ja toetada kontrolli. Need on näiteks kirjalikud ja/või suulised ütlused, vestlused pereliikmetega (nt ühise perekonnaskeemi koostamine samaaegsetel vestlustel) või välisriigi olukorra uurimine. Lapse ütlusi võivad kinnitada toetavad tõendid, näiteks dokumendid, audiovisuaalsed materjalid, mis tahes dokumendid või asitõendid (nt diplomid, pildid ja rahaülekande tõendid) või konkreetsete faktide teadmine.
- **Registriandmed ja fotod.** Tõendina võib kasutada ka EL+ riikide registriandmeid, fotosid, kontaktitõendeid ja tunnistajate ütlusi ⁽¹⁰²⁾.

Peresidemete kontrollimisel on oluline kaalutleda **riskide maandamist**. See tähendab, et valitud peresidemete uurimine ei tohi ohustada last/täiskasvanut või pereliikmeid. Näiteks päritoluriigi ametiasutustega ühenduse võtmine ei pruugi sobida pagulasele või rahvusvahelise kaitse taotlejale. Kui on kahtlusi seoses võimalike ohtudega lapsele või pereliikmetele, nagu inimkaubandus või muud ohud, tuleb olla eriti ettevaatlik, et ennetada kokkupuudet nende ohtudega.

Teine oluline kaalutlus on **kahtluse tõlgendamine taotleja kasuks**. Kui taotlejad ei suuda peresuhet dokumentaalselt tõendada, peavad riigi ametiasutused arvestama nende ütluste ja muude kättesaadavate tõenditega. Ametiasutused ei saa peresidemete olemasolu tagasi lükata üksnes dokumentaalsete tõendite puudumise tõttu: kohaldada tuleb kahtluste taotleja kasuks tõlgendamise põhimõtet. Sellega seoses tuleb lähtuda perekonna taasühinemise direktiivist ⁽¹⁰³⁾, sest selles antakse suuniseid tingimuste kohta, mida kohaldada rahvusvahelise kaitse saajate perekonna taasühinemisel. Vastavalt Euroopa Komisjoni suunistele perekonna taasühinemise direktiivi kohaldamise kohta ⁽¹⁰⁴⁾ on liikmesriigid kohustatud sellistel juhtudel arvestama peresuhte olemasolu muid tõendeid. „Muid tõendeid“ tuleb hinnata kooskõlas riigisisese õigusega ja liikmesriigid peaksid võtma vastu nende tõendamisnõuete selged eeskirjad.

Kuid isegi siis, kui kahtlusi tõlgendatakse taotleja kasuks, ei tohiks peresidemete kontrollimist täielikult asendada. Peresidemete kinnitamiseks tuleb kasutada **tasakaalustatud käsitlust**, kasutades mitmesuguseid meetodeid, näiteks dokumentaalseid tõendeid, taotleja ja pereliikmete ütlusi, vestlusi ja mis tahes asjakohast kaudset või kontekstiteavet.

⁽¹⁰¹⁾ Varjupaiga- ja rändealduse määruse põhjendus 54.

⁽¹⁰²⁾ Varjupaiga- ja rändealduse määruse põhjendus 54.

⁽¹⁰³⁾ [Nõukogu 22. septembri 2003. aasta direktiiv 2003/86/EÜ](#) perekonna taasühinemise õiguse kohta (ELT, L 251, 3.10.2003).

⁽¹⁰⁴⁾ [Komisjoni teatis](#) Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Suunised perekonna taasühinemise õigust käsitleva direktiivi 2003/86/EÜ kohaldamiseks“, Brüssel, COM/2014/0210 (final), 2014.

2.2.7. Tõhus õiguskaitsevahend

Pereliikmete otsimise kontekstis ei ole ELi õiguses selge sõnaga sätestatud sõltumatut õigust esitada kaebust pereliikmete otsimise kohta tehtud otsuse peale eraldi rahvusvahelise kaitse taotluse kohta tehtud otsusest. Seega kohaldatakse riigisiseseid eeskirju. Lisaks ei ole konkreetset õiguslikku kohustust alata või lõpetada pereliikmete otsimise protsess kirjaliku otsusega. Praktikas võidakse siiski teha otsus, kas alustada või mitte alustada pereliikmete otsimist pärast lapse parimate huvide hindamist. Pereliikmete otsimise tulemused kajastuvad üldiselt parimate huvide hindamises rahvusvahelise kaitse taotluse raames.

Kuigi eraldi kaebust ei saa esitada, kohaldatakse rahvusvahelise kaitse menetluse raames tehtud otsuste vaidlustamise menetlustagatise (sealhulgas varjupaiga- ja rändehalduse määruse üleandmisotsuseid ⁽¹⁰⁵⁾) ka pereliikmete otsimise protsesside suhtes ⁽¹⁰⁶⁾. Järgmised tagatised tagavad selles kontekstis tõhusa õiguskaitsevahendi.

- Kõigile isikutele, sealhulgas saatjata lastele ja nende eestkostjale/esindajale, tuleb anda õigus- ja menetlusteavet pereliikme otsimise tulemuse või üleandmisotsuse vaidlustamise kohta.
- Otsused peavad olema põhjendatud (sh faktilised asjaolud ja õiguslikud põhjendused), õigustatud ja selgitatud. Lastega seotud juhtumite korral viidatakse otsustes selgelt parimate huvide hinnangu asjakohastele elementidele ja sellele, kuidas neid on kaalutud lapse parimate huvide määramisel.
- Mõistlik ajavahemik võimaldab taotlejatel kasutada oma õigust tõhusale õiguskaitsevahendile. Ametiasutused peaksid andma teavet kaebuse esitamise või läbivaatamise taotlemise korra ja tähtaegade kohta.
- Õigusabi ja esindamist tuleb pakkuda vastavalt kohaldatavale korrale tasuta.

Vajaduse korral tuleb suulist tölget pakkuda tasuta.

2.2.8. Ametiasutuste ja organisatsioonide koostöö

Pereliikmete otsimise protsessi võib riigi tasandil kaasata eri institutsioonilised osalejad, näiteks menetleva ametiasutuse, varjupaiga- ja rändehalduse määruse kohase menetluse eest vastutava asutuse/osakonna, vastuvõtuasutuse/osakonna, sotsiaalteenused jne. Koostöö on pereliikme otsimise pingutuste tõhususe ja lapse parimate huvidega täieliku arvestamise tagamiseks väga oluline.

Eri volitustele vaatamata võivad riigi ametiasutused taotleda abi ka rahvusvahelistelt valitsustevahelistelt ja valitsusvälistelt organisatsioonidelt või muudelt asjaomastelt organisatsioonidelt, kellel on kogemusi pereliikmete otsimisel ⁽¹⁰⁷⁾. Pereliikmeid otsivate

⁽¹⁰⁵⁾ Varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikli 19 lõike 1 punkt k.

⁽¹⁰⁶⁾ Täiendavad suunised on ÜRO Lapse Õiguste Komitee dokumendis [General comment No 14 \(2013\) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration \(Article 3, para. 1\)](#) (Üldkommentaar nr 14 (2013): lapse õigus tema parimate huvide esikohale seadmisele (artikli 3 lõige 1)), CRC/C/GC/14, 29. mai 2013.

⁽¹⁰⁷⁾ Täiendavad suunised on ÜRO Lapse Õiguste Komitee dokumendis [General comment No 14 \(2013\) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration \(Article 3, para. 1\)](#) (Üldkommentaar nr 14 (2013): lapse õigus tema parimate huvide esikohale seadmisele (artikli 3 lõige 1)), CRC/C/GC/14, 29. mai 2013.

organisatsioonide või rahvusvaheliste organisatsioonide kaasamine taasühinemise protsessi võib olla väga kasulik. Need organisatsioonid suudavad sageli luua pereliikmetega tõhusama kontakti. Kui pereliiget ei ole võimalik kohe leida, saavad nad kasutada oma võrgustikke, et teha otsimisel abistamiseks koostööd partnerorganisatsioonidega vastavas riigis. Lisaks on neil organisatsioonidel oluline roll usalduse loomisel lapse ja pereliikmetega, mis on eduka taasühendamise protsessi jaoks hädavajalik. Liikmesriigid võivad täiendavalt korraldada või hõlbustada alaealise juurdepääsu selliste organisatsioonide otsimisteenustele ⁽¹⁰⁸⁾.

Pereliikmete otsimine peaks põhinema ka EL+ riikide koostööl ja vastutuse jagamisel ning mõnel juhul päritolu- ja transiidiriikidega, kui see ei ohusta asjaomaseid päringu tegijaid ega pereliikmeid. Ühine käsitus, suurem sidusus ja tihedam koostöö EL+ ja kolmandate riikide vahel on kooskõlas ELi üldpoliitikaga.

⁽¹⁰⁸⁾ Varjupaiga- ja rändehalduse määruse artikli 23 lõige 3.

3. Pereliikmete otsimise menetlus

Käesolevas peatükis analüüsitakse pereliikmete otsimise protsessi põhietappe. Pereliikmete otsimise protsessi võib uurida kahest vaatenurgast:

- kui see toimub varjupaiga- ja rändehalduse määruse kohase menetluse raames ja EL+ riikides ning
- kui see toimub päritoluriigis või kolmandas riigis rahvusvahelise kaitse menetluse raames või selle järelmeetmena.

Siin juhendis mainitakse varjupaiga- ja rändehalduse määruse raames toimuvat pereliikmete otsimise protsessi, et anda ülevaade eri võimalustest, kuid menetlust ennast kirjeldatakse üksikasjalikumalt [II osas](#).

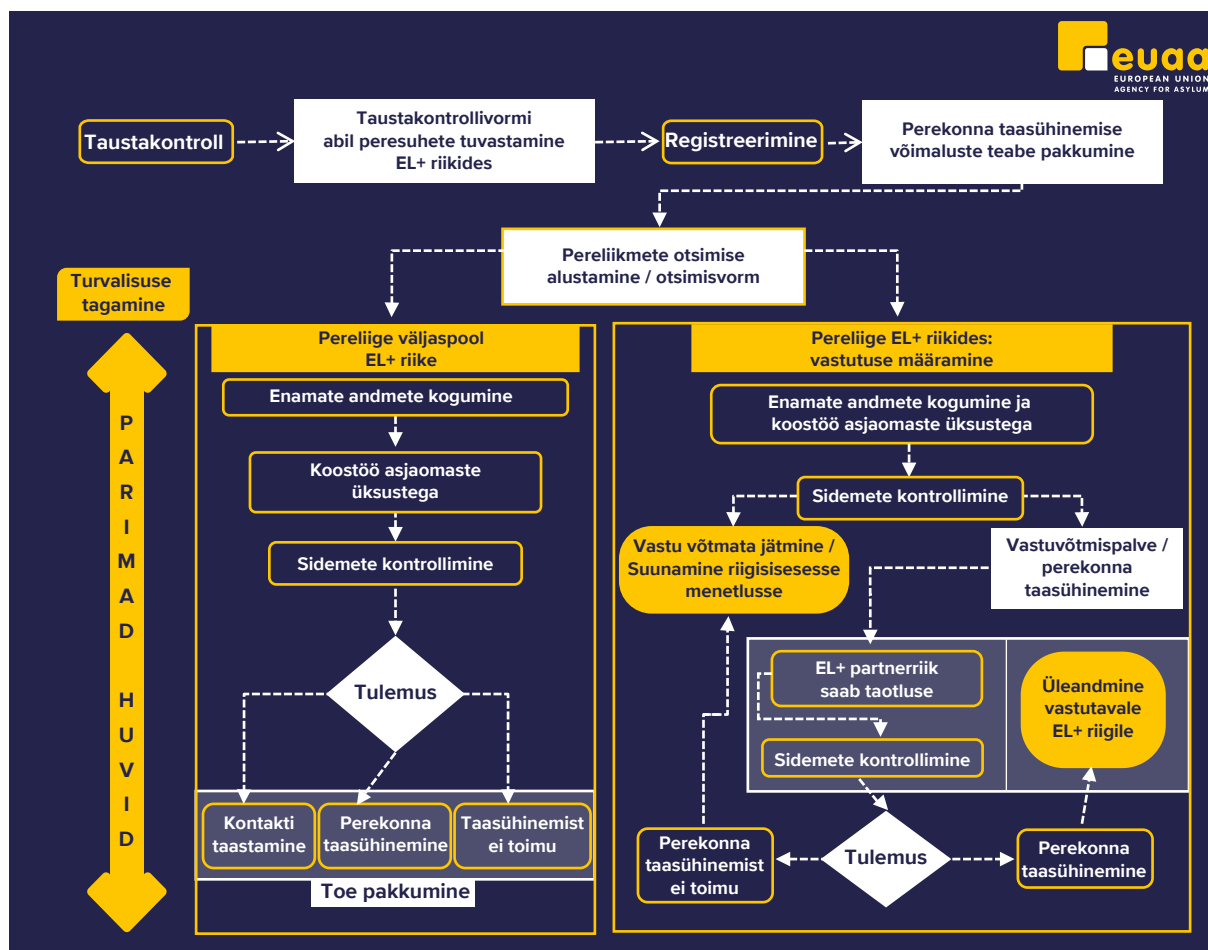
Pereliikmete otsimise ja taasühinemise protsessi kõigis etappides on keskse tähtsusega liikmesriikide tasandil koordineerimise ja kavandamise vajadus. See hõlmab valdkonnaüleseid kavasid ainelise, rahalise ja tehnilise toe pakkumiseks, et tegelda pereliikmete otsimise kõikide etappidega.

Pereliikmete otsimise protsessi vooskeem

Pereliikmete otsimine on taotleja üldise juhtumikorralduse lahutamatu osa, eriti kui asjaga on seotud laps. Sellistel juhtudel peaksid lastekaitseasutused täitma aktiivset rolli, et tagada üldise juhtumite haldamise protsessi parem koordineerimine. Nende kaasamine aitab kaitsta lapse parimaid huve, mis on kõigi võetavate meetmete keskmes. Siin juhendis keskendutakse siiski üksnes pereliikmete otsimisele, sest see protsess on osa laiemast juhtumite haldamise raamistikust, mis nõuab eri sidusrühmade koostööd. Vooskeem kirjeldab pereliikmete otsimise menetlusvoogu rahvusvahelise kaitse menetluse raames üldiselt.

Joonis 2. Pereliikmete otsimise protsessi vooskeem

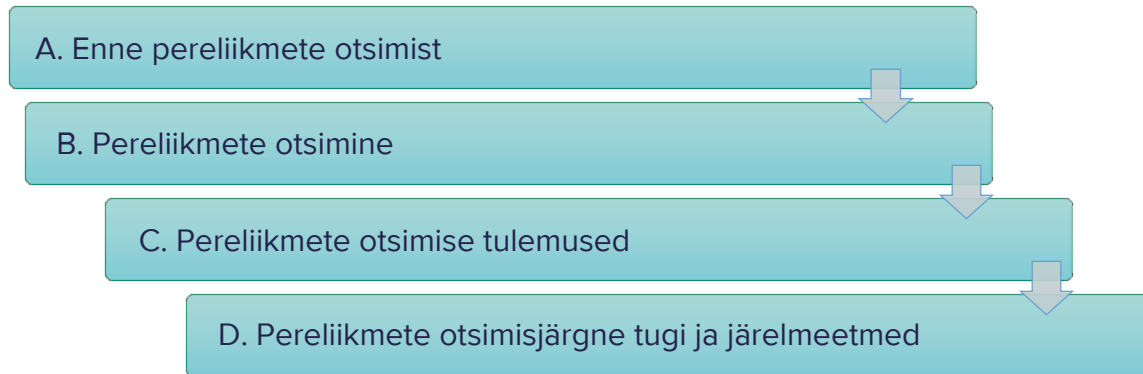
Pereliikmete otsimise protsess koosneb omavahel seotud, kuid eristatavatest etappidest, mis kulgevad pideva menetlusena ja mis lõimib mitu olulist kaalutlust. Alates algsest otsusest algatada pereliikme otsimine, mis käivitub siis, kui isik taotleb rahvusvahelist kaitset, kuni aktiivse otsimise ja lõpptulemuseni on kõik sammud osa tervikkäsitlusest, mille eesmärk on tagada lapse heaolu.

Algetapis, enne pereliikmete otsimist, peavad ametiasutused tagama, et võetakse kõik vajalikud meetmed lapse teavitamiseks ja ettevalmistamiseks, pöörates samal ajal tähelepanu lapse seisukohtadele, vanusele ja küpsusele. See ettevalmistus on alus keerukamale pereliikmete otsimise protsessile EL+ riikides, päritoluriigis või kolmandates riikides.

Kui pereliikmete otsimine algab, võivad asjaomased meetodid ja osalised oleneda pereliikmete asukohast. Olenemata sellest, kas otsimine toimub varjupaiga- ja rändehalduse määruse raames EL+ riikides või hõlmab rahvusvahelist koostööd kolmandate riikidega, on kogu protsessi vältel kesksel kohal üldpõhimõtete ja kaitsemeetmete ning lapse parimate huvide järgimine.

Kuigi menetluse üksikasjad võivad oleneda pereliikmete asukohast, on kogu protsess suunatud ühele eesmärgile: lapse taasühendamine perekonnaga viisil, mis austab tema õigusi ja edendab tema pikaajalist heaolu. Nii ettevalmistused kui ka aktiivne otsingutegevus on laiema pereliikmete otsimise menetluse lahutamatud komponendid. Järgmised on ideaaljuhul järgitavad sammud.

3.1. Enne pereliikmete otsimist

Siin juhendis käsitletakse konkreetselt rahvusvahelise kaitse taotlejate pereliikmete otsimist. Rahvusvahelise kaitse taotluse registreerimine on piisav, et alustada varjupaiga- ja rändealduse määruse alusel pereliikmete otsimist.

Haavatavate isikute korral lähtutakse pereliikmete otsimise alustamise otsustamisel alati nende parimatest huvidest. See otsus tehakse tavaliselt koostöös isiku esindaja (eestkostja või seadusliku esindaja), riiklike ametiasutuste ja asjaomaste organisatsioonidega. Ülalpeetavate täiskasvanute erikaalutlused hõlmavad nende iseseisvuse, privaatsuse ja haavatavusega seotud erivajaduste austamist. Laste korral teeb pereliikme otsimise algatamise otsuse tavaliselt lapse esindaja koostöös riigi ametiasutuste ja asjaomaste organisatsioonidega.

Kui rahvusvahelist kaitset taotleb haavatav taotleja, näiteks saatjata laps või ülalpeetav täiskasvanu, kohaldatakse järgmisi punkte.

1. Taotleja suunatakse rahvusvahelise kaitse taotlust menetlevate pädevate asutuste juurde kas varjupaiga- ja rändealduse määruse kohaldamiseks või vastutava riigina taotluse läbivaatamiseks.
2. Tagatakse esindaja määramine ⁽¹⁰⁹⁾.
3. Taotlejat teavitatakse pereliikmete otsimise protsessist võimalikult vara. Teavet kohandatakse nende arusaamise tasemega ning arvestatakse nii laste kui ka täiskasvanute seisukohti. Sõltuvalt riigisisestest korraldustest võivad teavet anda riigi ametiasutused, volitatud organisatsioonid või taotleja esindaja.
4. Sellegipoolest on riigi ülesanne tagada, et taotleja mõistab täielikult pereliikme otsimise protsessi. Protsessist teavitamine ja protsessi mõistmine aitab taotlejal esitada pereliikmete otsimise algatamiseks vajalikku teavet.

⁽¹⁰⁹⁾ Taustakontrolli määruse artikli 13 lõige 3.

5. Esimestel kohtumistel, näiteks esimesel kontaktil ja taotluse esitamisel, kogub vastutav ametnik tavaliselt teavet, mis on protsessi käigus kasulik. Taustakontrolli vormid ⁽¹¹⁰⁾ ja erivorm ⁽¹¹¹⁾ võivad koondada teavet pereliikmete kohta, et hõlbustada suunamist.

Määratud **esindajal või eestkostjal** on oluline roll tagada, et eespool nimetatud meetmed võetakse esmajärjekorras lapse parimatest huvidest lähtudes ja järgides konkreetseid menetlustagatise, mida kohaldatakse rahvusvahelise kaitse menetluses saatjata laste suhtes. Neil on oluline roll ka teabe esitamisel ja taotleja toetamisel pereliikmete otsimiseks vajaliku teabe kogumisel, pidades alati silmas taotleja parimaid huve.

On oluline, et rahvusvahelise kaitse menetluse varajastes etappides ja enne pereliikmete otsimise algatamist arvestatakse täielikult **taotleja seisukohti** vastavalt vanusele ja küpsusele. Lapse parimate huvide hindamisel tuleb arvestada lapse seisukohti ja kaaluda eri elemente ning need peaksid aitama määrata, kas algatada pereliikmete otsimist.

Kui ametiasutused on teadlikud teises liikmesriigis elavatest pereliikmetest, kuid saatjata laps või ülalpeetav täiskasvanu ei nõustu pereliikmete otsimise alustamisega, tuleb nende seisukohti hoolikalt arvestada vastavalt nende vanusele, küpsusele ja parimatele huvidele. Kuigi heaolu ja perekonna ühtsuse toetamiseks julgustatakse pereliikmete otsimist, tuleb protsessis austada üksikisiku iseseisvust ja soove, eriti kui otsimine võib kahjustada tema heaolu. Sellistel juhtudel peaks määratud esindaja või eestkostja koostöös riigi ametiasutustega hindama vastumeelsuse põhjusi, arvestades võimalikke riske, tundlikkust või konkreetseid haavatavusi.

Nii laste kui ka ülalpeetavate täiskasvanute korral on oluline põhjalik parimate huvide hindamine, sealhulgas asjaomaste organisatsioonide panus, et leida, kas pereliikmete otsimine peaks toimuma viisil, mis austab isiku soove ja kaitseb tema õigusi. Kuigi pereliikmete otsimine toetab perekonna ühtsust, peaks sellega jätkamise otsus alati lähtuma isiku parimatest huvidest. Kui otsimine võib olla üksikisikule kasulik, kuid ta jääb kõhklevaks, võivad ametiasutused kaalutleda selle võimaluse hilisemat läbivaatamist, kui isiku olukord või väljavaated muutuvad, tagades, et mis tahes otsimispüüdlused on kooskõlas konfidentsiaalsusprotokollide, kaitsemeetmete ja isiku erivajadustega.

Teavet tuleb sageli jagada ⁽¹¹²⁾ eri osalejate vahel, et tagada lapse juurdepääs rahvusvahelise kaitse menetlusele ja asjakohased vastuvõtutingimused ning algatada pereliikmete otsimine. Teabe jagamisel arvestatakse täielikult **konfidentsiaalsuse** põhimõttega ning kogu varjupaiga kontekstis jagatavat teavet käsitletakse ettevaatlikult, arvestades lapse ja teiste asjaosaliste (pereliikmed) turvalisust.

⁽¹¹⁰⁾ Taustakontrolli määruse artikkel 17.

⁽¹¹¹⁾ Vt EUAA, [Family Tracing Form – Adult](#) (Pereliikmete otsimise vorm – täiskasvanu), 2025, ja EUAA, [Family Tracing Form – Child](#) (Pereliikmete otsimise vorm – laps), 2025.

⁽¹¹²⁾ Teavet jagatakse ainult kooskõlas kohaldatavate riigisiseste ja ELi andmekaitse õigusaktidega, eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2018. aasta [määrusega \(EL\) 2018/1725](#), mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 45/2001 ja otsus nr 1247/2002/EÜ (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 295, 21.11.2018).

3.2. Pereliikmete otsimine

Territoriaalne kohaldamisala, kaasatud osalejad, kohaldatavad meetodid ja pereliikme otsimise protsessi eesmärk võivad oleneda pereliikmete asukohast. Siin jaotises käsitletakse eri stsenaariume. On võimalik, et otsida tuleb mitut pereliiget ja sõltuvalt nende asukohast võib olla vaja korraldada samal ajal mitu menetlust.

Pereliikmete otsimise konkreetsed meetodid sõltuvad riigisisestest õigusaktidest, institutsioonilistest raamistikest ja iga juhtumi asjaoludest. Need meetodid võivad hõlmata lapse esindaja, riigi sotsiaalteenuste, muude EL+ riikide sotsiaalteenuste või päritoluriigi sotsiaalteenuste aktiivset osalemist. Lisaks võivad rahvusvahelised, valitsustevahelised ja valitsusvälised organisatsioonid anda hindamatut abi, eriti kui pereliikmete otsimine toimub päritoluriigis või kolmandas riigis. See abi võib hõlmata pereliikmetega suhtlemist, võimaluse korral vestluste korraldamist ja muid vajalikke meetmeid.

3.2.1. Pereliikmete otsimine EL+ riikides

Kui pereliige on EL+ riigis, on varjupaiga- ja rändealduse määruse alusel pereliikmete otsimine väga oluline tagamaks, et varjupaigataotlejad viiakse kokku oma sugulastega, kes juba on EL+ territooriumil. Taotlejad peavad taotlema varjupaika esimeses ELi liikmesriigis, kuhu nad sisenevad, ja viibima seal, kuni määratakse nende juhtumi eest vastutav liikmesriik. Peamine kriteerium on peresidemed, mille korral eelistatakse taotlejate taasühinemist ELis asuvate pereliikmetega. Ametiasutuste ülesanne on anda teavet pereliikme otsimise kohta, aidata saatjata alaealisi ja prioriseerida perekonna taasühinemist, et tagada tõhusad varjupaigamenetlused.

Peamised kohustused on näiteks järgmised:

- taotleja teavitamine pereliikmete otsimise võimalustest ja õigusest taotleda pereliikmete otsimise vormi ⁽¹¹³⁾ ning toetusest, mida pakuvad riiklikud ja rahvusvahelised organisatsioonid;
- isikliku vestluse protsessi eritlemine, rõhutades vajadust esitada vastutava EL+ riigi määramiseks olulist teavet, eelkõige peresidemete kohta;
- isikliku vestluse korraldamine taotlejaga, et uurida tema peresidemeid, pereliikmete asukohta ja nendevahelisi suhteid;
- saatjata alaealiste ja/või ülalpeetavate täiskasvanute abistamine pereliikmete otsimise organisatsioonidega suhtlemisel ja nende parimate huvide hindamiseks vajaliku teabe kogumisel.

Kuigi EL+ riigid ei pea kaasama kolmandatest isikutest organisatsioone, nõutakse varjupaiga- ja rändealduse määruks, et ametiasutused hõlbustaksid juurdepääsu pereliikmete otsimise organisatsioonidele ja esitaksid pereliikmete otsimise vormi. Väga oluline on perekonna

⁽¹¹³⁾ Varjupaiga- ja rändealduse määruse artikli 22 lõike 1 teise ja kolmanda lõiguga antakse EUAA-le volitused luua vormid ja suunised pereliikmete otsimiseks, toetades varjupaiga- ja rändealduse määruse artiklites 25–28 ja 34 sätestatud perekondlike kriteeriumide kohaldamist. Vt EUAA, [Family Tracing Form – Adult](#) (Pereliikmete otsimise vorm – täiskasvanu), 2025 ja EUAA, [Family Tracing Form – Child](#) (Pereliikmete otsimise vorm – laps), 2025.

taasühinemise juhtumite varajane avastamine ja prioriseerimine, ideaaljuhul alates taustakontrollist. Varajane tuvastamine võimaldab kiiret teabe kogumist ja vormi täitmist, tagades, et vastutuse määramisel prioriseeritakse perekonnaga seotud juhtumeid. Lisateave pereliikmete otsimise kohta vastavalt varjupaiga- ja rändehalduse määrusele on [II osas](#).

3.2.2. Pereliikmete otsimine päritoluriigis või kolmandas riigis

Kui laste ja/või saatjata alaealistega seotud juhtudel on märke, et pereliikmed asuvad kolmandas riigis, ja on leitud, et pereliikmete otsimise algatamine on lapse parimates huvides, kohaldatakse järgmisi etappe.

1. Lapselt kogutakse lisateavet. Isiklikku vestlust võib pidada oluliseks võimaluseks koguda pereliikmete tuvastamiseks vajalikku lisateavet ning hinnata täiendavalt järgmisi samme ja seda, kas võimalikud lõpptulemused on lapse parimates huvides. Vestlusel saab koguda konkreetset teavet, näiteks lapse viimane elukoht, koht, kus ta nägi viimati vanemaid, pereliikmete nimed või kirjeldused ning perekonna eraldamisega seotud olulised sündmused või kohad. Need üksikasjad on olulised lapse taustast selge ülevaate koostamiseks ja pereliikme otsimise protsessi juhtimiseks. Lisaks võib vajaduse korral korraldada lisakohtumisi, et koguda lisateavet, mis võib toetada otsingupüüdlusi, ja tagada, et kõik tehtud otsused oleksid lapse parimates huvides.
2. Samuti võib olla võimalik koguda asjakohast teavet teistelt. Kui laps liigub koos õdede-vendade või sugulastega (keda ei peeta liikmesriigis lapse eest vastutavaks), võib neil olla võimalik anda lisateavet, mida lapsel ei ole. On võimalik, et laps on jaganud teavet teistega, kellega ta liikus või koos viibis. Kolmandatelt isikutelt teabe kogumisel tuleb siiski olla ettevaatlik ning järgida lapse õigusi ja parimaid huve.
3. Vajaliku teabe kogumisse võib kaasata ka teisi osalisi. See võib hõlmata riikide ametiasutusi, näiteks EL+ riigi saatkonda kolmandas riigis või muid pereliikme otsimisel abistavaid organisatsioone. Sellistel osalejatel võib olla võimalik hõlbustada pereliikmete otsimist ja protsessi järgmisi etappe, näiteks peresidemete kontrollimist. Seetõttu on hästi koordineeritud **koostöö** väga oluline ka selle tagamiseks, et pingutusi tehakse tõhusalt ja lapse õigusi täielikult austades. Selles kontekstis tuleb rangelt järgida **konfidentsiaalsuse** ja **andmekaitse** põhimõtteid, arvestades, et laps on rahvusvahelise kaitse taotleja ja nende põhimõtete rikkumine võib pereliikmeid või last potentsiaalselt ohustada.

Kui pereliikmed on leitud, peavad riigi ametiasutused astuma järgmised sammud.

1. Peresidemete kontrollimine. Seda võib teha dokumentaalsete tõendite alusel, kui need on olemas, sealhulgas lapse ja tema pereliikmete ütluste alusel, mis on kogutud eri osalejate perekondlike külastuste, otsekontaktide jne kaudu. Viimase abinõuna võib kasutada ka muid tõendeid, sealhulgas vajaduse korral DNA- või vereteste.
2. Järgmiste sammude ja pereliikmete otsimise tulemuste hindamisel tuleb eelkõige arvestada lapse parimate huvidega. Kui sidemeid on kontrollitud, võib selle hindamise teha rahvusvahelise kaitse menetluse raames ja sellega tuleb arvestada rahvusvahelise kaitse kohaldamise otsustusprotsessis.

Pereliikmete otsimise eetikakaalutlused ja -probleemid

Vabatahtliku osalemise eetika

Pereliikmete otsimine on varjupaigamenetluse oluline osa, eelkõige eraldatud perekondade taasühendamisel. Pereliikmete otsimise muutmine halduskohustuseks võib siiski põhjustada eetikadilemmasid. Sellised organisatsioonid nagu Rahvusvahelise Punase Risti ja Punase Poolkuu Liikumise peresidemete taastamise võrgustik (RFL) ⁽¹⁴⁾ tegutsevad põhimõttel, et pereliikmete otsimine peaks lähtuma asjaomaste isikute taotlusest ja soovist selgitada oma sugulaste saatust ja asukohta, sealhulgas alaealistega seotud juhtudel, arvestades samal ajal ka nende parimaid huve. Selle põhimõttega tagatakse, et otsimisprotsessis austatakse kõigi asjaosaliste iseseisvust ja teadvat nõusolekut. Peresidemete taastamise võrgustiku piirangud ELi ametiasutustega suhtlemisel pereliikmete otsimise teemal lähtuvad nende humanitaarreesmärkidest, töökorraldusest ning aluspõhimõtete ja -standardite järgimisest. On äärmiselt oluline, et ametiasutused austaksid neid eetikakaalutlusi ja tagaksid, et otsimises osalemine põhineb alati selgel teadval nõusolekul (kui see on asjakohane lapse küpsust silmas pidades) või parimate huvide nõuetekohasel määramisel. Pereliikmete otsimine varjupaigamenetluses on keerukas ja tundlik ülesanne, mis nõuab eetikakaalutluste ja praktiliste vajaduste tasakaalustamist.

Eriliste kaitsevajaduste käsitlemine otsimisel

Otsimisjuhtumite prioriseerimine ja kiireloomulisus peab arvestama nii taotleja kui ka tema pereliikmete kaitsevajadustega. Erilist tähelepanu tuleb pöörata alaealistele, puudega või keerukate terviseprobleemidega isikutele ja muudele haavatavatele rühmadele. Näiteks tuleb vanematest eraldatud last otsivale täiskasvanule anda sama prioriteet kui lapsele, kes leitakse ilma saatva täiskasvanuta. Väga haavatavas olukorras on ka täiskasvanu, kes ei saa mingil põhjusel (vanus, terviseprobleem, puue) iseenda eest hoolitseda. Hindamine peab olema põhjalik ning arvestama kõigi osaliste vahetut turvalisust ja pikaajalist heaolu. Haavatavate isikute kaitseks on äärmiselt oluline tagada, et neid juhtumeid käsitletakse nõutava tundlikkuse ja kiireloomulisusega.

Otsimine laiendatud perekonna liikmete ja hooldajatega seotud kontekstides

Kui laps saabub koos laiendatud perekonna liikmete või hooldajatega, on väga oluline arvestada nende eraldamise emotsionaalset ja psühholoogilist mõju. Isegi kui nad ei ole pereliikmed, võivad nad pakkuda lapsele olulist emotsionaalset tuge ja stabiilsust. Nendest hooldajatest eraldamist tuleb vältida, v.a kui esineb olulisi lastekaitse riske. Alati tuleb esikohale seada lapse heaolu, tagades talle varjupaigamenetluse ajal toetava keskkonna.

⁽¹⁴⁾ Rahvusvaheline Punase Risti ja Punase Poolkuu Liikumine, Rahvusvahelise Punase Risti ja Punase Poolkuu Liikumise peresidemete taastamise strateegia 2020–2030 pikendamine, oktoober 2024, põhjendus lk 2–3, vaadatud 8. novembril 2024; https://rcrcconference.org/app/uploads/2023/11/CoD24_RFL-Draft-Elements-EN.pdf, ning „Restoring Family Links code of conduct on data protection“ (Peresidemete taastamise 2016. aasta andmekaitse käitumisjuhend), vaadatud 8. novembril 2024, <https://www.icrc.org/en/document/rfl-code-conduct>

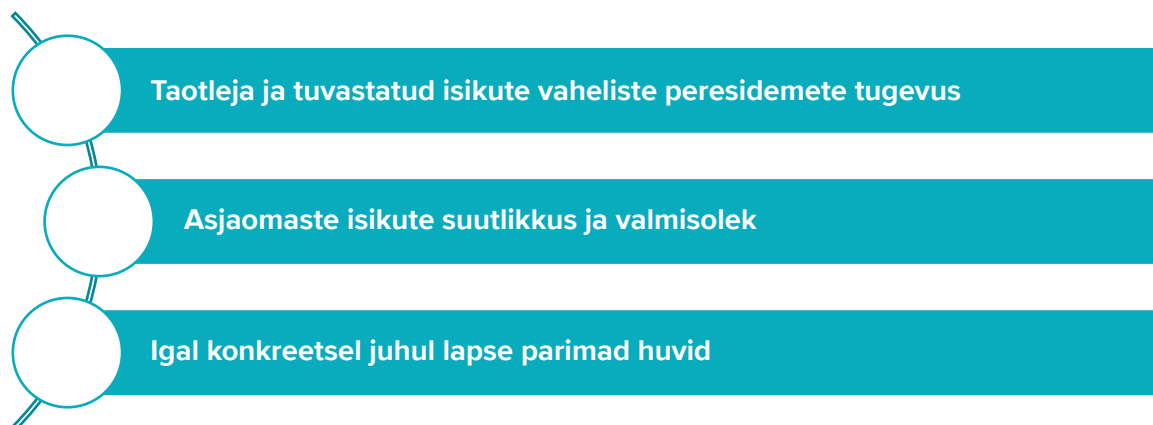
Pereliikmete täpse otsimise tähtsus lapsendamise korral

Tõhus pereliikmete otsimine on eriti oluline, et vältida laste andmist lapsendamiseks, kui nende bioloogilised vanemad või teised pereliikmed on elus ja soovivad nendega taasühineda. Eksitused otsimisel võivad põhjustada lastele pikaajalisi tagajärgi, sealhulgas peresidemete jäädavat kaotamist. Seetõttu peavad ametiasutused otsima pereliikmeid põhjalikult ja täpselt, tagamaks, et lapsi ei suunata asjatult lapsendamisele või lapsendamissüsteemidesse, v.a kui kõik otsimisvahendid on ammendatud ja seda peetakse olevaks lapse parimates huvides. See protsess peaks hõlmama bioloogiliste vanemate ja teiste sugulaste staatuse ja kavatsuste kontrollimist, tagades, et kõigis otsustes järgitakse lapse parimaid huve.

3.3. Pereliikmete otsimise tulemused

Lastega seotud juhtudel juhindub otsus pereliikme otsimise tulemuse kohta – kas toimub perekonna taasühinemine, peresidemete taastamine või kontakti ei võeta ja taasühinemist ei toimu – parimate huvide põhjalikust hindamisest. Selle otsuse teeb tavaliselt lapse esindaja tihedas koostöös riigi ametiasutuste ja asjaomaste organisatsioonidega.

Arvestada tuleb järgmisi elemente.

Parimate huvide hindamine ei nõua ametlikku menetlust, kuid

1. selle peavad tegema koolitatud töötajad ⁽¹¹⁵⁾;
2. selle tulemused tuleb dokumenteerida ja teave peab olema kättesaadav osalistele, kes vajavad seda lapse edasiseks toetamiseks protsessis;
3. last tuleb kutsuda protsessis aktiivselt osalema ning jagama oma arvamust ja seisukohti perekonna võimaliku taasühinemise kohta.

⁽¹¹⁵⁾ Parimaid huve hinnatakse konsulteerides eestkostja/esindaja ja otsimisprotsessi kaasatud muude isikutega (otsimisteenistused, osalejad, kes võivad olla ühenduses perekonnaga päritoluriigis jne).

Sõltuvalt konkreetsetest asjaoludest võib perekonna taasühinemine toimuda EL+ riigis, kus laps asub. Nii võib see olla näiteks siis, kui perekonna taasühinemist kohaldatakse pärast otsust anda lapsele rahvusvaheline kaitse.

Perekonna taasühinemine võib toimuda ka teises EL+ riigis. Näiteks võidakse leida, et lapse parimates huvides on taasühineda pereliikme, õe-venna või sugulasega, kes elab seaduslikult teises liikmesriigis, mida seejärel käsitatakse lapse taotluse läbivaatamise eest vastutava liikmesriigina ⁽¹¹⁶⁾.

Perekonna taasühinemine võib toimuda ka **päritoluriigis või kolmandas riigis**, kus pereliige asub, kui lapse parimad huvid on nõuetekohaselt määratud ja viitavad, et taasühinemine on lapse parimates huvides.

Samamoodi nagu laste korral, põhineb otsus ülalpeetavate täiskasvanutega seotud juhtumite pereliikme otsimise tulemuste kohta – kas siis perekonna taasühinemine, peresidemete taastamine või kontakti puudumine – nende parimate huvide ja erivajaduste põhjalikul hindamisel. See otsus tehakse täiskasvanu esindaja, riikide ametiasutuste ja asjaomaste organisatsioonide koostöös, tagades, et võimalikult palju austatakse täiskasvanu iseseisvust ja eelistusi.

3.4. Pereliikmete otsimise järgne tugi ja järelmeetmed

Pereliikmete otsimise protsess võib asetada taotleja juba niigi stressirohkel ajal keerulisse olukorda. EL+ territooriumil kaitset taotlevad taotlejad on sageli läbi elanud palju raskusi, näiteks on nad lahkunud kodust, olnud kaugel perekonnast ja sõpradest ning kogenud teekonna ajal probleeme. Määratud esindaja või eestkostja on peamine isik, kes toetab last või asjakohasel juhul ülalpeetavat täiskasvanut pereliikmete otsimise menetluse ajal ja järel. Selline määramine on oluline menetlustagatis ⁽¹¹⁷⁾.

Lastel on märkimisväärne vastupidavus: nad võivad pärast raskeid olukordi või sündmusi taastuda, muutuda tugevamaks ja saada taas õnnelikuks. Järgmistes punktides kirjeldatakse eri käsitusi ja suuniseid toetuse andmiseks ning nõuetekohaste järelmeetmete tagamiseks, keskendudes lapse heaolu ja pikaajalise taastumise edendamisele.

⁽¹¹⁶⁾ Kooskõlas ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikliga 22 (õigus abistada lapspõgenikku, „leidmaks tema vanemaid või teisi perekonnaliikmeid, et saada lapse perekonnaga taasühinemiseks vajalikke andmeid“) ning perekonna taasühinemise direktiivi artikli 10 lõike 3 punktis a on sätestatud, et liikmesriigid „lubavad perekonnaga taasühinemiseks oma territooriumile siseneda ja seal elada pagulase vahetult ülenevatel lähisugulastel, kohaldamata [sama direktiivi] artikli 4 lõike 2 punktis a sätestatud tingimusi“. Artikli 10 lõike 3 punktis b on sätestatud, et seda võidakse lubada „pagulase eestkostjal või mis tahes muul pereliikmel, kui pagulasel ei ole vahetult ülenevaid sugulasi või neid ei ole võimalik leida“.

⁽¹¹⁷⁾ ÜRO Lapse Õiguste Komitee, [General comment No 6 \(2005\) Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin](#) (Üldkommentaar nr 6 (2005): saatjata ja vanematest eraldatud laste kohtlemine väljaspool päritoluriiki), CRC/GC/2005/6, 1. september 2005, punkt 21.

Psühhosotsiaalne tugi lastele pereliikmete otsimise protsessis

Lapsed, kes läbivad pereliikme otsimise protsessi, satuvad olukorda, kus nad on sageli ebakindlad, kus nende pereliikmed asuvad või kas nad on veel elus. Samuti võivad nad tunda ärevust pereliikmete otsimise tulemuse ja järgmiseks juhtuva pärast. Neil võib ilmneda märke kannatusest, ärevusest, lootusetusest ja isoleeritusest. Vaimse tervise ja psühhosotsiaalse toe pakkumine alates teekonna esimestest etappidest võib aidata luua turva- ja mugavustunde, mis võimaldab neil lastel oma uues reaalsuses paremini orienteeruda. On väga oluline, et nad ei tunneks end selle protsessi käigus mahajäetuna või üksi.

Kontroll-loetelu: psühholoogiline tugi pereliikmete otsimise ajal

Selle kontroll-loetelu järgi saavad hooldajad ja spetsialistid toetada hädas olevaid lapsi, aidates neil keerulistes olukordades toime tulla vastupanuvõime ja emotsionaalse stabiilsusega.

Usaldussuhte loomine

- ☐ Looge usaldus, et lapsed saaksid tunda end turvaliselt ja toetatuna.
- ☐ Looge keskkond, kus lapsed saavad vabalt avaldada oma kogemusi ja tundeid.

Julgustage tervislikke toimetulekumehhanisme

- ☐ Toetage lapsi stressi ohjamisel ja emotsionaalse stabiilsuse säilitamisel (nt harjutades ärksameelsust).
- ☐ Kasutage positiivse meeleolu soodustamiseks selliseid strateegiaid nagu tunnete reguleerimine ja huumor.
- ☐ Julgustage positiivsete emotsioonide väljendamist, kasutades mitmesuguseid käsitlusi, näiteks loometegevust.
- ☐ Pakkuge lastele eneseväljenduse võimalusi, sundimata neid negatiivseid kogemusi uuesti läbi elama (nt kirjutades luuletusi).

Olukorra aktsepteerimise edendamine

- ☐ Juhendage lapsi asjaolude mõistmisel ja nendega konstruktiivselt toime tulemisel.
- ☐ Rõhutage, et leppimine tähendab toimetulekut, mitte alla andmist.

Soodustage lootusetunnet

- ☐ Julgustage lapsi nägema tulevikus paremat, säilitades samal ajal realistlikke ootusi.
- ☐ Leidke tulevikulootuse toetamise ja tegelikust olukorrast lähtuvate ootuste haldamise tasakaal. Seda tasakaalu tuleb hoolikalt säilitada, tagamaks, et lootus põhineb realistlikult saavutataval.
- ☐ Kasutage lootust kui vahendit, mis aitab lastel pärast ebameeldivust taastuda ja saada uuesti õnnelikuks.

Suhelge hoolivalt ja delikaatselt

- ☐ **Austage piire.** Vältige laste survestamist rääkima ebameeldivatel teemadel ja andke neile aega, kui nad ei ole valmis rääkima.
- ☐ **Kohelge lugupidavalt.** Näidake üles samasugust austust ja ausust nagu täiskasvanutega. Ärge andke ebarealistlikke lubadusi.
- ☐ **Olge taktitundeline.** Kasutage hoolivat tooni ja lihtsat keelt, millest lapsed saavad kergesti aru.
- ☐ **Jälgige ja tuvastage hädaolukordi.** Jälgige stressi märke või käitumist, mis võib vajada erituge.
- ☐ **Tagage eakohasus ja kultuuriline sobivus.** Kohandage oma tegevust lapse vanuse ja kultuuritaustaga, sest isegi lapsed, kes näivad olevat küpsed, vajavad eakohaseid emotsionaalseid reaktsioone ⁽¹¹⁸⁾. Kaalutlege võimalust võtta tööle kultuurivahendajaid, kes tegutseksid laste ja ametiasutuste vahelise sillana, aidates hõlbustada suhtlust ja mõistmist ning oskaksid peale suulise tõlke tõlgendada ka kultuurinänsse. Nende osalemine võib oluliselt parendada suhtlust, lahendades keelebarjääre ja tagades kultuurilise tundlikkuse.

Pereliikmete otsimise järgse toe ja järelmeetmete korral vajavad ülalpeetavad täiskasvanud abi, mis on hoolikalt kohandatud nende konkreetsetele vajadustele, sest kõigile sobiv ühtne käsitus ei pruugi olla tõhus. Olles maha jätnud tuttavad tugisüsteemid, kogukonnad ja mõnikord laiendatud perekonnad, seisavad need inimesed silmitsi väljakutsega lõimuda uude ühiskonda, kandes samal ajal pikaajalise perekonnast eraldatuse emotsionaalset raskust.

Soovitav on määrata toetav juhtumiametnik või sotsiaaltöötaja, kes saab koos eestkostjaga anda individuaalseid juhiseid, tagamaks et iga isik tunneb end tõeliselt toetatuna. Vastupanuvõimet võib suurendada kohandatud psühhosotsiaalne tugi, mis vastab ainulaadsetele emotsionaalsetele, vaimse tervise ja kultuurilistele vajadustele. Seda tehakse nende isiklike läbielamiste tunnustamise ja neile reageerimise kaudu, aidates leevendada ärevust, eraldatuse tunnet ja ebakindlust. Kultuuritundlikul suhtlusel ja toimetulekustrateegiatel põhinev isikustatud käsitus edendab järkjärgulist stabiilsust ja heaolu tunnet, võimestades sõltuvaid täiskasvanuid olukorrale paremini reageerima.

⁽¹¹⁸⁾ EUAA, [Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection: Part II – for those working in the first line](#) (Rahvusvahelise kaitse taotlejate vaimse tervise ja heaolu suunised. II osa – eesliinitöötajatele), 2024.

Praktiline nõuanne

Emotsionaalse eneseväljenduse visuaalsed vahendid

Et aidata lastel oma tunnetega toime tulla ja vähendada segadust, on oluline kasutada visuaalseid vahendeid ja vestelda võimalikult lapsesõbralikult. Need meetodid hõlbustavad suhtlemist ja aitavad lastel käsitleda oma tundeid ohutult ja liigendatult. Siin on mõni soovitus.

1. **Perevõrgustiku kaart.** Koostage koos taotlejaga perevõrgustiku kaart. See visuaalne kujutis võib sisaldada jooniseid või fotosid pereliikmetest ja sidemetest, mis aitavad taotlejal visualiseerida oma perekonna struktuuri. See võib olla lohutav meenutus lähedastest ja võimalus arutada eraldamise või taasühinemise tundeid.
2. **Elujoone/eluloo loomine.** Koostage koos taotlejaga elujoon või elulugu. See võib hõlmata olulisi elusündmusi, olulisi mälestusi ja teetähiseid. See tegevus võimaldab lapsel rääkida kadunud vanematest ja selliste mälestustega seotud tunnetest. See võib olla hindamatu vahend laste tunnete tunnustamiseks ja valideerimiseks.
3. **Emotsioonirattad või -kaardid.** Kasutage emotsioonirattaid või -kaarte, et aidata taotlejal oma tundeid tuvastada ja väljendada. Need vahendid võivad olla eriti kasulikud nooremate laste või nende korral, kellel on raskusi tunnete suulise väljendamisega. Juhtides tähelepanu eri tunnete kujutistele või valides neid, saavad lapsed oma tundeid kergemini väljendada.
4. **Lugude jutustamine ja kunstiteraapia.** Julgustage taotlejat jagama lugusid või looma kunsti, mis kajastavad tema kogemusi ja tundeid. See loominguiline väljendus võib olla nende jaoks võimas viis käsitleda keerukaid tundeid ja läbielamisi, näiteks kaotusvalu, hirmu ja lootust.
5. **Interaktiivsed päevikud või tegelusraamatud.** Andke taotlejale interaktiivne päevik või tegelusraamat, kus ta saab joonistada, kirjutada või kasutada kleebiseid, et väljendada oma mõtteid ja tundeid. See võib olla omaette mõtisklemise koht või tegevus, mida jagada eestkostja või nõustajaga.

Füüsilise tegevuse ja stressiohje lõimimine

Füüsilise tegevuse ja stressi vähendamise tehnikate kaasamine võib laste emotsionaalset heaolu veelgi toetada.

1. **Spordiga tegelemine ja muusikatunnid.** Hõlbustage spordi või muusikaga tegelemist või selles osalemist kui mõtete mujale viimise ja pingete maandamise vormi. Selgitage, kuidas need tegevused aitavad vähendada stressi, parendavad meeleolu ja tekitavad millegi saavutamise tunnet.
2. **Ärksameelsus- ja lõõgastusharjutused.** Suurendage teadlikkust lõõgastustehnikate tähtsusest ja kasulikkusest ning ärksameelsuse kasvatamise olulisusest. Need tavad võivad aidata toime tulla stressi ja ärevusega, pakkudes vahendeid, mida nad saavad kasutada keerulistes olukordades.

3. **Jooga ja liikumismängud.** Tutvustage joogat või liikumismänge, mis ühendavad füüsilist tegevust lõõgastamisega. Need tegevused võivad olla lõbusad ja kasulikud, aidates vabastada energiat ja rahustada meelt.

Kultuurilised ja usulised toimetulekumehhanismid

Laste abistamine kultuuri- ja usutavade säilitamisel võib olla väga oluline lohutuse ja vastupidavuse allikas.

1. **Kultuuriline jutuvestmine ja traditsioonid.** Kaasake lapsi nende kultuuritaustast või traditsioonidest lugude jutustamisse. See võib aidata neil tunda, et nad on ühenduses oma tavade, ning tekitada identiteedi ja järjepidevuse tunnet.
2. **Usurituualide toetamine.** Abistage last tema usu praktiseerimisel kas palvetamise, õppimise või muude rituaalide kaudu. Nende tavade mõistmine ja järgimine võib tagada stabiilse aluse ja kogukonnatunde, eelkõige uues keskkonnas.
3. **Kultuuride tasakaalustamine.** Juhendage lapsi tasakaalustama oma algupäraseid kultuuritavasid uue ühiskonna tavade. See võib hõlmata arutelu, kuidas nad saavad lõimida mõlema kultuuri traditsioone ja tavasid viisil, mis tundub neile mugav ja mõtestatud.

Pidage meeles, et kuigi kõik eespool loetletud tegevused on väärtuslikud, peaksid neid läbi viima ainult isikud, **kellel on asjakohasel tasemel eksperditeadmised**. Selliseid tegevusi nagu sport, muusikatunnid või lihtsad loomingulised ülesanded võivad juhtida kogukonna liikmed või nõustajad. Rohkem spetsialiseerunud tegevusi, nagu kunsti- või traumateraapia sekkumismeetmed, peavad pakkuma siiski **erikoolitusega spetsialistid**. Niisuguse tegevuse praktiseerimine, milles asjatundja teadmised puuduvad, võib teha kahju, eriti kui lapsel tekib kriisiseisund. Laste turvalisuse ja heaolu tagamiseks on väga oluline järgida neid suuniseid.

EUAA seonduv väljaanne

Üksikasjalik teave: vt EUAA, *Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection*, [Part II – for those working in the first line](#) ja [Part III – Toolbox to support those working in the first line](#) (Rahvusvahelise kaitse taotlejate vaimse tervise ja heaolu suunised, II osa – eesliinitöötajatele, III osa – tugitöövahendid eesliinitöötajatele), 2024.

3.4.1. Järelmeetmed

Tõhusate järelmeetmete tagamiseks on väga oluline pakkuda pidevat tuge ja selget suhtlust taotleja ja tema perekonnaga seoses protsessi järgmiste sammudega. Kogemused näitavad, et eestkostja või esindaja ja pereliikmete regulaarne kontakt pereliikmete otsimise või taasühendamise menetlustes võib tulemust oluliselt toetada. Pereliikmete kaasamine

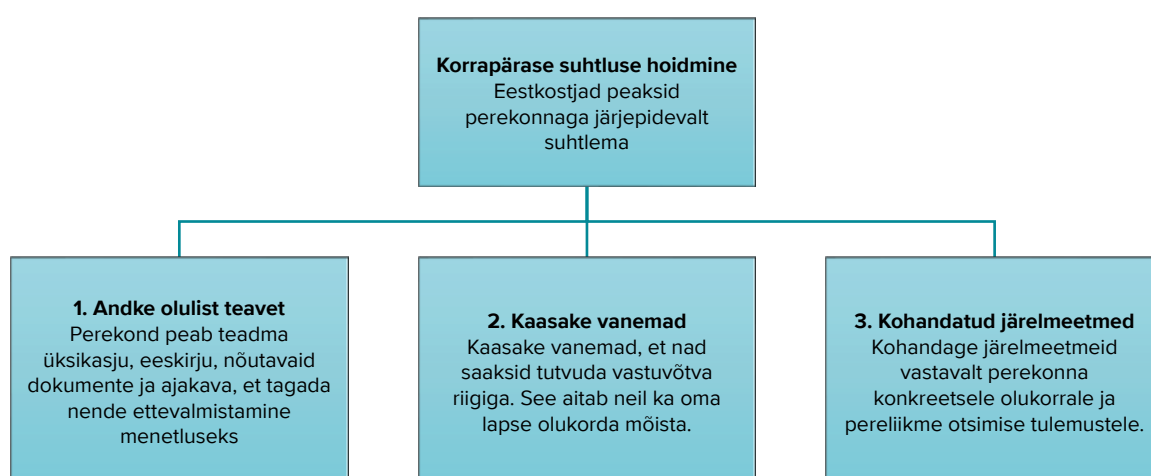

nendesse menetlustesse võib vähendada survet taotlejale ja aidata toime tulla perekonna ootustega. Kui tavapärased sidevahendid on häiritud, võib kasutada ülemaailmset Punase Risti ja Punase Poolkuu peresidemete taastamise võrgustikku ⁽¹¹⁹⁾.

Igal juhul tuleb järelmeetmeid kohandada vastavalt konkreetse juhtumi vajadustele, võttes aluseks:

- i. taotleja olukorra;
- ii. perekonna ja
- iii. pereliikmete otsimise tulemused.

Joonis 3. Järelmeetmed – peamised meetmed

Allpool on üksikasjalikult kirjeldatud, mis liiki meetmeid saab võtta, et **kohandada** tuge eri olukordadega.

Kui otsustatakse, et perekonna taasühinemine toimub kolmandas riigis

Selge teavitamine järgmistest sammudest. Liikmesriigil on kasulik selgelt teatada üleandmisel ja saabumisel toimuvast protsessist ja sammudest. Üksikasjaliku teabe andmine järgmiste sammude kohta ning selle jagamine üksikisiku ja tema pereliikmetega võib oluliselt vähendada ärevust ja ebakindlust. Teave isiku olukorra kohta, sealhulgas temaga praeguses asukohas toimunud tegevuste ja sekkumistoimingute kohta, peaks temaga pereliikmetega taasühinemiseks ülemineku ajal kaasas

olema. See tagab, et vastuvõtavad asutused teavad isiku võimalikke erivajadusi, mis võimaldab asjakohast hoolt ja tuge.

⁽¹¹⁹⁾ National Societies of the Red Cross and Red Crescent Directory (Punase Risti ja Punase Poolkuu riiklikud ühingud), kataloog, <https://www.ifrc.org/national-societies-directory>, vaadatud 7. novembril 2024. ICRC, „Contact us“ (Võtke meiega ühendust), Rahvusvahelise Punase Risti Komitee (ICRC) veebikoht, kuupäevata, vaadatud 7. novembril 2024, <https://familylinks.icrc.org/directory>.

Lapse teavitamine üleandmisprotsessist. Kui esindajal on teavet, mis juhtub, kui laps/pereliige saabub kolmandasse riiki, jagab ta seda taotleja ja tema pereliikmetega. Teadmine, mis ees ootab, võib aidata tunda end turvalisemalt ja valmistuda üleminekuks.

Taotleja üleminekuks ettevalmistamine. Valmistage taotleja uue keskkonna jaoks ette. See tähendab praktilist ja emotsionaalset valmisolekut. Esindaja võib aidata taotlejal mõista kultuurierinevusi, keelebarjääre (kui neid on) ning seda, mida oodata uues kodus. Ettevalmistus võib hõlmata rollimängu stsenaariume, uue riigi traditsioonide ja tavade tundmist ning hirmude või probleemidega toime tulemist.

Lõimumine ja sotsiaalne tugi. Taotleja toetamine lõimumisel uude perekonnaringi on tema pikaajalise heaolu jaoks väga oluline. Esindaja võib teha koostööd kohalike organisatsioonidega, et korraldada sotsiaalset tegevust, haridustuge ja eakaaslaste rühmi, mis võivad aidata lapsel luua uues keskkonnas ühtekuuluvus- ja kogukonnatunnet.

Seire ja aruandlus. Väga oluline on lapse arengu ja heaolu korrapärane seire ja aruandlus. Sellega tagatakse, et kõik küsimused lahendatakse kiiresti ja taotleja saab jätkuvalt vajalikku tuge. Esindaja suhtleb lapse hooldamisega seotud asjaomaste asutuste ja organisatsioonidega.

Kui perekonna taasühinemise otsus tehakse lapse vastuvõtvas riigis

Selge teavitamine järgmistest sammudest. Eestkostja või esindaja jaoks on oluline teavitada protsessist ja meetmetest, mis võetakse pärast pereliikme saabumist. Üksikasjalik teave selle kohta, mida on vaja ja mis toimub edasi, võib oluliselt vähendada lapse ärevust ja ebakindlust. Näiteks on oluline teavitada pereliikmeid eeskirjadest, vajalikest dokumentidest, kuludest ja

menetluse eeldatavast kestusest. Lisaks, kui pereliikmeid juhendatakse ja toetatakse, tunneb laps ennast vähem koormatud tulema kõigega iseseisvalt toime, mis kergendab võimalikku vastutustunnet, mida ta võib tunda võimalike raskuste eest, mis võivad tekkida pereliikmetel.

Taotleja/pereliikme üleminekuks ettevalmistamine. Valmistage taotleja ette muutusteks, mis toimuvad tema elus pärast pereliikme saabumist. Eestkostja või esindaja võib aidata lapsel mõista, kuidas tema lõimumise tase riigis võib olla pärast uude ühiskonda jõudmist hoopis teistsugune kui tema pereliikmetel. Pereliige peab kohanema täiesti uue kultuuri ja ühiskonnaga, kuid laps võib näiteks juba rääkida kohalikkude keelt, tunda kombeid ja olla leidnud sõpru. See mõjutab perekonna dünaamikat. Ettevalmistus võib hõlmata rollimängu stsenaariume ja lapse võimalike hirmudega toime tulemist või probleemide lahendamist. Et minimeerida lapse ja tema pereliikmete lõimumislõhet pärast taasühinemist vastuvõtvas riigis, võib olla kasulik kaasata vanemad lapse arengusse, kui see on lapse parimates huvides. Selline kaasamine aitab perel ja taotlejal mõista vastuvõtva riigi tavasid ja väärtusi, sealhulgas lõimumisprotsessi.

Jätkuv emotsionaalne tugi. Emotsionaalne tugi ei lõpe pereliikme(te) saabumisega vastuvõtvasse riiki. Eestkostja või esindaja toetuse olemasolu teatud üleminekuperioodil (nt mõne nädala/kuu jooksul) võib olla abiks, et perekond saaks uues dünaamikas nõuetekohaselt kohaneda. Selleks korraldatakse esimestel kuudel esimesed videokõned või lühikülastused.

Seire ja aruandlus. Väga oluline on edusammude ja heaolu korrapärane seire ja aruandlus. Sellega tagatakse, et kõik küsimused lahendatakse kiiresti ja taotleja saab jätkuvalt vajalikku tuge. Eestkostja või esindaja suhtleb asjaomaste asutuste ja organisatsioonidega.

Kui otsustatakse taastada kontakt perekonnaga, kuid perekond ei taasühine

Suhtluse hõlbustamine. Oluline on hõlbustada korrapärast suhtlust taotleja ja tema perekonna vahel. Seda saab teha telefonikõnede, videovestluste ja kirjadega. Esindaja aitab neid suhtluskanaleid luua ja hoida.

Emotsionaalne tugi ja suunised. Taotleja võib vajada pidevat emotsionaalset tuge, et tulla toime raskustega, mis on tingitud sellest, et tal säilib side perekonnaga, kuid ta jääb neist füüsiliselt eraldi. Oluline on anda suuniseid, kuidas säilitada kaugusele vaatamata sisulisi suhteid ja aidata lapsel tulla toime võimalike segaste tunnetega.

Tulevikuvõimaluste uurimine. Esindaja võib aidata ka uurida võimalikke taasühendamise või külastuse võimalusi tulevikus, mis annab lapsele lootust ja pikaajalise perspektiivi. See võib hõlmata teavet perekonna olukorra või õigusseisundi mis tahes muutustest, mis võivad tulevikus võimaldada taasühinemist.

Kui taasühinemine ja kontakti taastamine ei ole võimalik

Tugivõrgustiku arendamine. Väga oluline on keskenduda lapse jaoks tema praeguses asukohas tugeva tugivõrgustiku loomisele. See hõlmab kontaktide loomist kohalike sotsiaalteenuste, haridusasutuste ja kogukonnarühmadega, kes saavad pakkuda tuge ja stabiilsust.

Ühtekuuluvustunde loomine. Ametiasutused töötavad selle nimel, et aidata taotlejal arendada uues keskkonnas kuulumis- ja identiteeditunnet. See võib hõlmata osalemist kultuuri- ja vabaajategevustes, sõprussuhete loomist ja suhtlemist kohalike kogukondadega.

Pikaajalise hoolduse kavandamine. Oluline on tagada selge pikaajalise hoolduse kava. See hõlmab koostööd asjaomaste ametiasutustega, et tagada taotleja õiguslik staatus, hoolduse korraldus, sealhulgas majutus, haridusvõimalused ning juurdepääs tervishoiu- ja muudele vajalikele teenustele.

Psühholoogiline ja emotsionaalne tugi. Äärmiselt oluline on pakkuda järjepidevat psühholoogilist ja emotsionaalset tuge. Taotleja võib vajada nõustamist või teraapiat, et käsitleda oma läbielamisi ja tulla toime perekontaktide puudumisega. Väga oluline on hõlbustada juurdepääsu neile teenustele ja pakkuda pidevat emotsionaalset tuge.

Keskendumine pereliikmete otsimisele: kui selgub, et pereliige on surnud

Kui selgub, et otsitud pereliige on surnud, on väga oluline olukorraga toime tulla kaastunde, väärikuse ja rahvusvaheliselt tunnustatud standardite järgimisega. Selles osas selgitatakse sellistel juhtudel vajalikke samme, tagades, et perekonnad saavad vajalikku tuge ning surnud isiku tuvastamist käsitletakse professionaalselt ja eetiliselt.

1. Delikaatne suhtlus perekondadega

Kui on tuvastatud, et pereliige on surnud, tuleb sellest teatada perekondadele viivitamata ja ettevaatlikult. Suhtlust korraldavad spetsialistid ning see peaks olema selge, kaastundlik ja kaitsetundlik, tagades, et perekonnad mõistavad järgmisi samme. See hõlmab üksikasjaliku teabe andmist säilmete repatrieerimise võimaluse kohta ja perekonna soovide austamist sel raskel ajal.

2. Perede õiguste ja vajaduste tunnustamine

Lahkunu perekondi tuleks viivitamata toetada ja suunata nad spetsialistide juurde. Esikohale tuleb seada nende emotsionaalsed ja õiguslikud vajadused ning kehtestada protokollid eritoe pakkumiseks. See võib hõlmata viisa saamise lihtsustamist, et pereliikmed saaksid külastada, avaldada austust ja osaleda olulistes protsessides, tagades alati, et nende õigusi austatakse täielikult ja pidevalt.

3. Haldustugi ja õiguslik tunnustamine

Perede halduskoormuse vähendamiseks peaksid riikide ametiasutused väljastama isiku puudumise tõendeid, mida tunnustatakse piiriüleselt. See aitab perekondadel toime tulla keerukate õiguslike protsessidega ning liikuda edasi asjatute viivituste või takistusteta, eriti kui seaduslik lõpetatuse tunne on nende psühholoogilise taastumise jaoks kriitilise tähtsusega.

4. Riikidevaheline koostöö perekonna kaitseks

Lahkunu perekondade toetamisel on oluline rahvusvaheline koostöö. See peab prioriseerima humanitaarvajadusi ning kaitsma lahkunu ja tema pereliikmete isikuandmeid ja väärikust.

Riskijuhtimine pereliikmete otsimise ajal

Pereliikmete otsimise protsessis võivad lõpptulemuse ootamise ajal lapse jaoks tekkida mitmesugused riskid. Sellel ajal on lapse heaolu kaitseks olulised tõhusad riskijuhtimisstrateegiad. Järgmises tabelis on kokkuvõtte peamistest riskiteguritest ja vastavatest leevendusmeetmetest. Tunnistades iga juhtumi ainulaadsust, tuleb enne otsimist hinnata riske nõuetekohaselt ja riskihinnangut saab uute riskide ilmnemisel kohandada.

Tabel 1. Pereliikmete otsimisega seotud riskide juhtimine

Riskitegur	Kirjeldus	Riskijuhtimine
Psühholoogiline stress	Ebakindlus ja ärevus pereliikme otsimise tulemuste suhtes võib põhjustada lapsele olulist psühholoogilist stressi.	Oluline on tagada, et taotlejal on olemas usaldusväärne isik, näiteks eestkostja, kes saab pakkuda pidevat tuge ja emotsionaalset turvalisust. Lisaks tagage juurdepääs vaimset tervist ja heaolu edendavatele tegevustele, mis toetab emotsionaalset stabiilsust. Pakkuge korrapäraselt psühhosotsiaalset tuge ja asjakohasel juhul nõustamist. Looge stabiilne ja rahustav keskkond.
Eksiteave	Taotleja võib saada pereliikme otsimise protsessi kohta ebatäpset või eksitavat teavet, mis põhjustab asjatut lootust (või vastupidi – vastumeelsust osaleda otsimisprotsessis) või kannatusi.	Tagage läbipaistev ja aus suhtlus. Tagage, et kogu esitatud teave on õige ja kontrollitud, ning valmistage taotleja ette kõigi võimalike tulemuste jaoks. Oluline on põhjalikult kontrollida kogu teavet ja suhelda läbipaistvalt kõigi asjaosalistega. Samuti on oluline, et ametnikud tunnistavad, kui neil teatud teave puudub. Sellisel juhul peaksid ametnikud sellest selgesti teatama, kohustudes võtma järelmeetmeid ja esitama vajalik teave niipea, kui see on kättesaadav. Selliste kohustuste täitmine on väga oluline, sest see suurendab usaldust kogu protsessi vältel.
Konfidentsiaalsuse puudumine	Otsimisel võidakse avaldada taotleja kohta tundlikku teavet, mis võib rikkuda privaatsust ja tekitada võimalikku kahju.	Teavitage taotlejat konfidentsiaalsuse põhimõttest. Rakendage tugevaid andmekaitsemeetmeid, et tagada kõigi isikuandmete turvalisus. Auditeerige ja uuendage turvaprotokolle korrapäraselt, et ennetada volitamata juurdepääsu
Diskrimineerimine ja häbimärgistamine	Taotleja võib oma praeguses keskkonnas kogeda diskrimineerimist või häbimärgistamist, eriti kui tema taust või asjaolud on saanud teatavaks.	Edendage kaasavat ja toetavat keskkonda. Selgitage kõigile asjaosalistele, sealhulgas taotleja kaaslastele, kui oluline on kohelda üksteist austuse ja empaatiaga ning väärilt. Selgitage lastele korrapärase kohtumiste kaudu häbimärgistamise kahjulikkust.

Riskitegur	Kirjeldus	Riskijuhtimine
Emotsionaalne eraldatus	Taotleja võib ootamise ajal tunda end isoleerituna ja üksi, eriti kui ta on uues ja tundmatus keskkonnas.	Soodustage sotsiaalset suhtlust ja toetavate vastastikuste suhete loomist. Pakkuge võimalusi osalemiseks kogukonna tegevuses ja sidemete loomiseks.
Füüsiline turvalisus – inimkaubandus ja ärakasutamine	Lapsed ja ülalpeetavad täiskasvanud võivad olla haavatavad inimkaubanduse ja ärakasutamise suhtes, eriti kui pereliikmete otsimise ajal puudub laste suhtes piisav järelevalve. Lisaks suureneb nende kokkupuude füüsilise ohuga, kui nende asukoht või identiteet saab teatavaks pahatahtlikele isikutele, näiteks inimkaubitsejatele või tagakiusajatele.	Hoidke taotleja asukoha ja identiteedi konfidentsiaalsust kuni taasühinemise otsustamiseni. Kui tuvastatakse sellised riskid nagu põgenemine, inimkaubandus või ärakasutamine, tehke kuni perekonna taasühinemiseni koostööd turvaliste varjupaikadega. Tagage pidev järelevalve ja seire, tehes samal ajal koostööd inimkaubandusvastaste organisatsioonidega, et pakkuda teadlikkuse suurendamise sessioonidega täiendavat kaitset, sealhulgas selliste riskide eest nagu inimkaubandus ja ärakasutamine.
Haridustee katkemine	Ebakindlus tuleviku suhtes võib häirida lapse haridus- ja õppimisprotsessi.	Säilitage lapse haridusrutiin ja pakkuge vajaduse korral täiendavat õpituge, eriti kui laps lõimub uude keelekeskkonda. Tagage, et lapse haridusvajadused oleksid täidetud isegi siis, kui pereliikmete otsimine alles kestab. Rääkige õpetaja(te)ga ja selgitage neile praegust stressirohket perioodi lapse elus.
Terviseprobleemid	Stress ja ebakindlus võivad kahjustada füüsilist tervist, põhjustades selliseid probleeme nagu vaegtoitumine, unehäired või psühhosomaatilised sümptomid.	Väga olulised on korrapärased tervisekontrollid ja arstiabi kättesaadavus. Edendage tervislikku eluviisi, milles on tasakaalustatud toitumine, kehaline tegevus ja piisav puhkeaeg.

4. Pereliikmete otsimise parimad tavad ja meetodid

4.1. Pereliikmete otsimise parimad tavad

Pereliikmete otsimise ja taasühendamise tõhusad püüdlused välioperatsioonides nõuavad selliste parimate tavade rakendamist, mis tagavad põhjaliku ja koordineeritud reageerimise koos mitme sidusrühma kaasamisega. Varjupaigaasutuse töötajad tuginevad sageli vabaihenduste olulisele toetusele. Need partnerlused võimaldavad koondada ressursse, teadmisi ja oskusteavet, suurendades seega pereliikmete otsimise pingutuste üldist tõhusust. Koos töötades saavad need organisatsioonid pakkuda paremini koordineeritud ja terviklikku lahendust, mis viib lõpuks edukamate tulemusteni perekondade taasühendamisel ja stabiilsuse taastamisel ümberasustatud isikute elus.

Peresidemete taastamise teenused ⁽¹²⁰⁾ rõhutavad, kui oluline on kaitsta peresidemete taastamise missiooni humanitaarvolitusi. See säilitab peresidemete taastamise teenusest kasu saavate perekondade konfidentsiaalsust. Pereliikmete kaasamine peab olema pereliikmete otsimise ja taasühinemise protsessi keskmes ning nende taht peab austama. Peresidemete taastamise võrgustik edendab ka korrapärast suhtlust lapse ja tema pereliikmete vahel kooskõlas pooltele kättesaadavate vahenditega ning nende huvide/vajadustega perekonna taasühinemise protsessi ettevalmistamisel.

Lisaks on väga oluline parim tava **pakkuda kohandatud õigus- ja logistikatuge**. Parim tava on teavitada taotlejat ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti perekonna taasühinemise teenustest ⁽¹²¹⁾, mis pakuvad neile olulist **õigusabi** sageli keerukas perekonna taasühinemise protsessis, tehes samal ajal tihedat koostööd liikmesriikide valitsustega, et kiirendada juhtumite lahendamist. Teine parim tava on kasutada spetsiaalseid piiriüleseid eksperditeadmisi, mida pakub näiteks rahvusvaheline sotsiaalteenistus (ISS) ⁽¹²²⁾, kes pakub **tervikteenuseid**, sealhulgas õigusnõustamist, sotsiaaltööd ja edendust, eelkõige riigipiiridega eraldatud perekondadele.

Lisaks on väga oluline **logistika- ja praktilise toe** kaasamine, nagu seda teeb Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon (IOM) ⁽¹²³⁾. IOM-i parimad tavad hõlmavad perekondade tõhusaks taasühendamiseks pereliikmete otsimise teenuste pakkumist, reisimise korraldamist ning vajaliku õigus- ja logistikaabi andmist.

⁽¹²⁰⁾ Lisateave: , Rahvusvaheline Punase Risti Komitee veebikoht, vaadatud 8. novembril 2024.

⁽¹²¹⁾ Lisateave: , ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti veebikoht, kuupäevata, vaadatud 8. novembril 2024.

⁽¹²²⁾ Lisateave: , ISS-i veebikoht, kuupäevata, vaadatud 8. novembril 2024.

⁽¹²³⁾ Lisateave: , IOM-i veebikoht, kuupäevata, vaadatud 8. novembril 2024.

4.2. Tehnilised vahendid pereliikmete otsimiseks

Spetsiaalselt taotlejatele ette nähtud vahenditele ja platvormidele keskendudes on eesmärk lahendada taotlejate ainulaadsed probleemid, näiteks perekonnast eraldamine rände ajal, kontaktide kaotamine ümberasustamise tõttu ja perekonna taasühinemise õigusprotsesside keerukus. Rahvusvahelise rände kontekstis on teave hajutatud eri riikides, mis raskendab teadmata kadunud isikute leidmist. Andmekogumisplatvormidel on probleeme, näiteks täiskasvanutega, kes ei avalikusta oma asukohta, või saatjata laste kadumisega vastuvõtukeskustest. Rahvusvahelised organisatsioonid, näiteks ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet ja Punane Rist, on ettevaatlikud tundliku teabe jagamisel, mis võib ohustada turvalisust. Lisaks takistab teadmata kadunud isikute tuvastamist riiklike ja valitsusväliste osalejate vahel andmete jagamise õigusraamistiku puudumine, eelkõige tuvastamata asutustega seotud juhtumite korral, kus kohtuekspertiisi eksperdid vajavad teabe jagamiseks kohtu luba.

Peresidemete taastamise võrgustik, mida koordineerib Rahvusvahelise Punase Risti Komitee (RPRK) keskne otsimisasutus, pakub tasuta ja konfidentsiaalseid teenuseid isikutele, kes otsivad kadunud sugulasi või soovivad teatada oma asukohta perekonnale. Võrgustik haldab juhtumeid ja tuvastab teadmata kadunud isikuid digitaalsete vahendite ja platvormidega.

2021. aastal käivitas Interpol andmebaasi I-Familia⁽¹²⁴⁾, mis võimaldab perekondadel anda DNA-proove rangete kaitsemeetmete tingimustes.

Taotlejatele eriti asjakohased peamised vahendid ja platvormid on järgmised.

⁽¹²⁴⁾ Interpol, „I-Familia“, Interpoli veebikoht, kuupäevata, vaadatud 7. novembril 2024, <https://www.interpol.int/How-we-work/Forensics/I-Familia>.

Organisatsioon	Platvorm	Kirjeldus	Põhielemendid
Rahvusvaheline Punase Risti ja Punase Poolkuu Liikumine (peresidemete taastamise teenus)	Peresidemete taastamine, https:// familylinks.icrc.org/	Platvormi haldavad Rahvusvaheline Punase Risti ja Punase Poolkuu Liikumine ning Punase Risti ja Punase Poolkuu riiklikud ühingud, et aidata varjupaigataotlejatel ja pagulastel taasühineda pereliikmetega, kellest nad on eraldatud relvakonflikti, rände või katastroofide tõttu. Platvorm võimaldab üksikisikutel leida lähima Rahvusvahelise Punase Risti Komitee büroo, et saada juurdepääs peresidemete taastamise teenusele ja/või veebiteenustele, kui olemas. Peresidemete taastamise teenus pakub paljudes kontekstides teenust saata olulisi dokumente ühest riigist teise, mis võib olla väga asjakohane taasühinemise ettevalmistamisel. Platvorm hõlmab ka rändajatele ja varjupaigataotlejatele kohandatud näotuvastusteenust Trace the Face. Oma lähedaste otsijad võivad avaldada veebikohas enda foto, et nende pereliikmed neid ära tunneksid ja algataksid Rahvusvahelise Punase Risti Komitee büroo kaudu perekontakti.	Ülemaailmne ulatus: tegutseb mitmes riigis, muutes selle varjupaigataotlejatele kättesaadavaks kogu maailmas. Individuaalne tugi: kohalikud Punase Risti ja Punase Poolkuu ühingud pakuvad otsest abi perede otsimisel ja taasühendamisel. Privaatsus ja turvalisus: seab esikohale varjupaigataotlejate turvalisuse ja konfidentsiaalsuse, mis on haavatavas olukorras otsustava tähtsusega.
	Näotuvastusteenus Trace the Face, https:// tracetheface. familylinks.icrc. org/?lang=en		

Organisatsioon	Platvorm	Kirjeldus	Põhielemendid
Ühendatud pagulased	REFUNITE, https://refunite.org/	REFUNITE on mobiilne ja veebipõhine platvorm, mis on spetsiaalselt loodud selleks, et aidata pagulastel ja varjupaigataotlejatel leida teadmata kadunud pereliikmeid. Kasutajad saavad luua anonüümse profiili ja otsida pereliikmeid kättesaadava teabe, näiteks nime, asukoha ja muude identifitseerimisandmete alusel.	Hõlpsus: optimeeritud mobiilseadmete ja väikese andmesidekiirusega piirkondade jaoks, muutes selle hõlpsaks varjupaigataotlejatele, kellel võib olla Internetile piiratud juurdepääs. Anonüümsus: kaitseb kasutajate identiteeti, võimaldades varjupaigataotlejatel otsida pereliikmeid ilma nende turvalisust ohustamata. SMS-põhised teenused: pakuvad lühisõnumipõhist otsimisvõimalust, mis on eriti kasulik piirkondades, kus internetiühendus on piiratud.
Interpol	I-Familia, https://www.interpol.int/How-we-work/Forensics/I-Familia	I-Familia on innovaatiline DNA-andmebaas, mille Interpol käivitas 2021. aastal, et aidata tuvastada teadmata kadunud isikuid perekonna DNA-ga võrdlemise abil.	Perekonna DNA sobitamine: võimaldab anda teadmata kadunud isikute sugulastel DNA-proove võrdlemiseks tuvastamata inimsäilmetega. Ülemaailmne ulatus: juurdepääs teadmata kadunud isikute ja katastroofiohvrite tuvastamise õiguskaitseasutustele kogu maailmas. Privaatsus ja turvalisus: kohaldatakse rangeid kaitsemeetmeid tundlike geneetiliste andmete kaitsmiseks. Täiendab olemasolevaid süsteeme: töötab koos teiste platvormidega, käsitledes juhtumeid, kus teadmata kadunud isikute otsesed DNA-profiilid ei ole kättesaadavad, kuid pereliikmeid saab tuvastada.

4.3. Kasutatud meetodite ülevaade

Siin tabelis on mitteammendav ülevaade pereliikmete otsimise meetoditest, tuues esile peamised kaasatud sidusrühmad ning iga käsitluse eelised ja puudused.

Meetodid	Kes osalevad (sh valitsusvälised osalejad)	Eelised	Puudused
Vestlus lapsega	Sotsiaaltöötajad, lastekaitseametnikud, eestkostja/esindaja, psühholoogid, vabaühendused, valitsustevahelised organisatsioonid ja rahvusvahelised valitsusasutused.	Otsene ülevaade lapse kogemusest; suurendab usaldust.	Laps võib olla emotsionaalselt mõjutatud või tal võib olla raske meenutada või esitada üksikasjalikku teavet. Seetõttu tuleb teha pingutusi, et piirata selliste vestluste arvu, mis võivad olla lapse jaoks traumaatilised.
Vestlus pere-liikmetega	Sotsiaaltöötajad, lastekaitseametnikud, eestkostja/esindaja, psühholoogid, vabaühendused, valitsustevahelised organisatsioonid.	Esitatakse üksikasjalik perekonnalugu ja taust. Kehtestab otsesuhtluse, võimaldab kontrollida teavet kohe.	Pereliikmeid võib olla raske leida; esineb mittetäieliku või kallutatud teabe esitamise risk. Lapse turvalisuse ja heaolu tagamiseks tuleb hoolikalt hinnata võimalikke lastekaitseriske. Kaalutlege hoolikalt.
Riiklike andmebaaside/ dokumentide kasutamine vastuvõtvas riigis	Valitsusasutused, sisseregistreerimiseamet, õiguskaitseasutused, vabaühendused.	Kättesaadav ja sageli kõikehõlmav, kasulik õigusliku seisundi ja ajaloo kinnitamiseks.	Võib esineda privaatsuspiiranguid; ei pruugi sisaldada kogu asjakohast teavet. Neile juurdepääsu saamine võib olla aeganõudev.
Andmebaaside/ registrite kasutamine teistes EL+ riikides	Valitsusasutused, õiguskaitseasutused, ELi institutsioonid, vabaühendused.	Ristviitamine suurendab eduvõimalusi ja võimaldab jälgida piiriülest liikumist.	Riikidevahelise andmete jagamise piirangud; võimalikud keelebarjäärid; ei pruugi sisaldada kogu asjakohast teavet.

Meetodid	Kes osalevad (sh valitsusvälised osalejad)	Eelised	Puudused
Andmebaaside/ registrite kasutamine päritoluriigis / teistes riikides registreeritud andmete kasutamine	Valitsusasutused, rahvusvahelised organisatsioonid, saatkonnad, konsulaadid, vabaühendused.	Laiendab otsingut kogu maailmas, mis on kasulik diasporaa korral.	Kuigi väärtuslik, võib esineda bürokraatiaviivitusi ja võib juhtuda, et päritoluriik ei tee koostööd. Varjupaigataotlustega seotud juhtumite korral on äärmiselt oluline olla ettevaatlik, et tagada tundliku teabe äärmiselt hoolikas käsitlemine, vältides toiminguid, mis võivad ohustada varjupaigataotleja turvalisust või kaitset. Kaalutlege hoolikalt
Sotsiaalteenuste kaasamine päritoluriigis	Riiklikud sotsiaalteenused, vabaühendused, valitsustevahelised organisatsioonid, kogukonnapõhised organisatsioonid.	Võib pakkuda kultuurikonteksti; toetab pikaajalist taasühinemist.	Koordineerimisprobleemid ja teenuste mitmesugune kvaliteet sõltuvalt kohalikest ressurssidest; võimalikud riskid lapsele või perekonnale; hoolikalt tuleb kaalutleda, et nende teenuste kasutamine ei tekitaks lapsele või perekonnale tahtmatult täiendavat kahju, eriti varjupaiga- või kaitseprobleemide korral. Kaalutlege hoolikalt

Meetodid	Kes osalevad (sh valitsusvälised osalejad)	Eelised	Puudused
Rahvusvahelise sotsiaal-teenistuse / valitsuste-vaheliste organisatsioonide / vabaühenduste kaasamine	ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet, Rahvusvaheline Migratsiooni-organisatsioon, Punane Rist, Save the Children, muud humanitaarabi-organisatsioonid.	Juurdepääs eriteadmistele ja ülemaailmsetele võrgustikele; taasühinemise tervikkäsitlus. Koordineerimine mitme organisatsiooni vahel võib edendada uuenduslikke lahendusi.	Reageerimisaeg võib olla mitme organisatsiooni osalemise tõttu aeganõudev, mis võib edasi lükata perekonna taasühinemise pingutusi. Lisaks on uuesti ohvriks langemise risk, sest need organisatsioonid võivad tugineda otse lapselt ja/või pereliikmetelt kogutud teabele. Lisaks võib nende humanitaarvolituste range järgimine piirata teabe mahtu, mida nad on valmis ametiasutustega jagama, sest nende peamine ülesanne on tegutseda otsimisprotsessis perekonna nimel.
Usuorganisatsioonide kaasamine	Kirikud, mošeed, templid, usupõhised vabaühendused.	Usaldusväärne kogukondades; suudab kiiresti mobiliseerida kohalikku toetust; võib saada juurdepääsu kohalikele dokumentidele ja võrgustikele.	Ressursside ja eksperditeadmiste piirangud keerukate või tundlike juhtumite, eelkõige lastekaitsega või traumaga seotud juhtumite käsitlemisel; võimalikud riskid, kui usupõhistel rühmitustel põhinevad eelarvamused mõjutavad toetuse erapooletust või kaasavust, mis võib mõjutada haavatavate isikute ohutust ja heaolu. Kaalutlege hoolikalt

Meetodid	Kes osalevad (sh valitsusvälised osalejad)	Eelised	Puudused
Veebiplatvormid	Ühismeediaplatformid, spetsiaalsed pereliikmete otsimise veebikohad.	Lai ulatus, mis võimaldab kiiret teabe levitamist ja piiriülest ühendust; juurdepääs kogu maailmas, mis pakub laiemaid otsinguvõimalusi.	Privaatsuse ja turvalisuse probleemid on kriitilised, eelkõige tundlike andmete käitlemisel, mis võivad ohustada isikute turvalisust, kui neid ei kaitsta nõuetekohaselt; tehnoloogia või Interneti kättesaadavuse erisused võivad välistada teatud haavatavad isikud, mis piirab nende võimet osaleda otsimisprotsessis ja võib jätta nad ilma vajaliku kaitseta. Kaalutlege hoolikalt
Tehnoloogia-pakkujad	Ettevõtted, kes pakuvad tehnoloogilisi lahendusi, näiteks andmebaase, näotuvastust ja suhtlusvahendeid.	Pakuvad uuenduslikke vahendeid, mis tõhustavad otsingut, näiteks andmebaase ja näotuvastust; pakuvad turvalisi ja laiendatavaid lahendusi.	Suured kulud ja ressursinõudlus võivad piirata juurdepääsu olulisele tehnoloogiale, eelkõige väheste ressurssidega tingimustes, kus haavatavad isikud võivad ilma jääda vajalikust toetusest; tehnoloogia ei pruugi ka täielikult tagada asjaomase isiku üldist ohutust ja heaolu. Kaalutlege hoolikalt
Kogukonnajuhid	Kohalikud kogukonnavanemad, hõimujuhid, külavanemad, auväärased kogukonnategelased.	Põhjalik arusaam kohalikust kontekstist ja kultuuridünaamikast; auväärased isiksused võivad suurendada usaldust ja koostööd.	Eelkõige konfliktidest mõjutatud piirkondades on erapoolikuse või kallutatuse risk, mis võib kahjustada pakutava toetuse õiglust ja ohutust; kaasamine võib piirduda konkreetsete piirkondade või rühmadega. Kaalutlege hoolikalt

I lisa. Õigusraamistik – keskendumine laste õigustele

Osa lapsi liigub üle piiride ilma vastutava täiskasvanu hooleta või võivad enne või pärast Euroopa territooriumile sisenemist jääda ilma saatjata. Perekonna kaotamise risk on suur. Perekonna eraldamine võib toimuda juhuslikult, näiteks kriisiolukordade või liikumisvabaduse piirangute tõttu. Laste üksi jätmine võib olla ka vanemate ja/või laste võetud kaitse- ja toimetulekumeede, kui olukord muutub eluohtlikuks ja ressursid on ammendunud.

Loomupärase haavatavuse tõttu on lapsed, kes liiguvad üksi läbi tundmatute riikide, suuremas vägivalga ja väärkohtlemise ohus. Mõnel juhul võivad nende haavatavust veelgi suurendada muud tegurid, sest laps võib olla dokumentideta, kodakondsuseta või vajada rahvusvahelist kaitset.

ELi lapse õiguste strateegia ⁽¹²⁵⁾ eesmärk on tugevdada ELi täielikku pühendumist – nagu on sätestatud Lissaboni lepingus ⁽¹²⁶⁾ ja hartas –, et edendada, kaitsta ja järgida lapse õigusi kõigis asjakohastes ELi poliitikavaldkondades ja meetmetes.

Seda kohustust tugevdavad mitmesugused vahendid, sealhulgas järgmised.

ELi lastegarantii ⁽¹²⁷⁾. Algatusega tagatakse, et abivajavatel lastel on juurdepääs põhiteenustele, näiteks tervishoiule, haridusele, lastehoiule ja eluasemele.

Komisjoni teatis: lapsrändajate kaitse (COM/2017/211) ⁽¹²⁸⁾. Teatises käsitletakse lapsrändajate erivajadusi, rõhutades nende kaitsevajadusi ja integratsiooni.

Integratsiooni ja kaasamise tegevuskava 2021–2027 (COM/2020/758) ⁽¹²⁹⁾. Kavas kirjeldatakse meetmeid, millega toetatakse rändajate ja rahvusvahelist kaitset vajavate isikute, sealhulgas laste lõimimist ja kaasamist ELi ühiskondadesse.

Need raamistikud aitavad ühiselt kaitsta laste õigusi ja heaolu, tagades, et nende erivajadused täidetakse ning neid kaitstakse kogu teekonna jooksul ja ELi saabumisel.

Hartaga tagatakse, et lastel on õigus heaoluks vajalikule kaitsele ja hoolitsusele. Samuti tagatakse sellega, et lastel on õigus vabalt väljendada oma seisukohti neid mõjutavates küsimustes, kusjuures nende arvamusi võetakse nõuetekohaselt arvesse vastavalt nende vanusele ja küpsusele. Lisaks rõhutatakse harta artiklis 7 perekonnaelu austamise tähtsust, mis on üks perekonna taasühinemise püüdlusi suunavatest aluspõhimõtetest. See kohustus

⁽¹²⁵⁾ „European Commission: EU Strategy on the Rights of the Child“ (Euroopa Komisjon: ELi lapse õiguste strateegia), 24. märts 2021, vaadatud 22. jaanuaril 2024, https://commission.europa.eu/document/86b296ab-95ee-4139-aad3-d7016e096195_en.

⁽¹²⁶⁾ 13. detsembril 2007 Lissabonis allakirjutatud Lissaboni leping, millega muudetakse Euroopa Liidu lepingut ja Euroopa Ühenduse asutamislepingut, <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/lis/sign>

⁽¹²⁷⁾ „European Commission: European Child Guarantee“ (Euroopa Komisjon: Euroopa lastegarantii), 24. märts 2021, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1428&langId=en>

⁽¹²⁸⁾ Komisjoni 12. aprilli 2017. aasta teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Lapsrändajate kaitse“, COM(2017) 211 (final), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/et/ALL/?uri=CELEX:52017DC0211>

⁽¹²⁹⁾ Euroopa Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Integratsiooni ja kaasamise tegevuskava aastateks 2021–2027“ (COM(2020) 758 (final), 24. november 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0758>.

kaitsta perekonna ühtsust ja lapse õigusi on ELi poliitikates kesksel kohal, tagades, et kõigis meetmetes seatakse esikohale lapse parimad huvid ja kaitstakse perekonnaelu terviklust.

ÜRO lapse õiguste konventsioonis ⁽¹³⁰⁾ sätestatud lapse parimate huvide põhimõtet kinnitatakse hartas, sätestades, et kõikides lastega seotud toimingutes, mida teevad avalik-õiguslikud asutused või eraõiguslikud institutsioonid, tuleb esikohale seada lapse huvid.

Nagu tunnistatakse ÜRO lapse õiguste konventsiooni preambulis, on perekond ühiskonna alustugi ja kõikide tema liikmete, eriti laste kasvamise ja heaolu loomulik keskkond ⁽¹³¹⁾ ning seda tuleb kaitsta ja abistada. Lapse parimate huvide hindamisel tuleb arvestada perekonna ühtsuse põhimõtet, mida on tunnustatud ka Euroopa inimõiguste konventsioonis (artikkel 8). Vastavalt harta artikli 24 lõikele 3 on selle hindamise üks osa perekonna ühtsus, samuti alaealise heaolu ja arengu, ohutuse ja turvalisusega seotud kaalutlused ning alaealise seisukohad vastavalt tema vanusele ja küpsusele.

Lisaks lapse parimatele huvidele arvestatakse pereliikme otsimise kaalutlemisel mitut muud õigust, mis on sätestatud ÜRO lapse õiguste konventsioonis.

- Õigus **nimele, kodakondsusele ja vanemlikule hoolitsusele** ⁽¹³²⁾.

*1. Laps registreeritakse kohe pärast sündi ning sünnihetkest peale on tal õigus nimele, õigus omandada kodakondsus ja võimaluse piires ka **õigus tunda oma vanemaid ja olla nende poolt hooldatud**.*

- Õigus **identiteedi, sealhulgas kodakondsuse, nime ja peresuhete säilitamisele** ⁽¹³³⁾. Lapse identiteet hõlmab sooidentiteeti, seksuaalset sättumust, usutunnistust, veendumusi, kultuurilist identiteeti, isiksust ja õigust saada teavet oma bioloogilise perekonna kohta kooskõlas asjaomase riigi õigusliku regulatsiooniga.
- Õigus **perekeskkonna säilitamisele ja isiklike suhete** ning otsese kontakti säilitamisele lapsevanematega ⁽¹³⁴⁾. ÜRO lapse õiguste konventsiooni artiklis 9 on sätestatud:

1. [...] last ei eraldada vanematest vastu tema tahtmist, välja arvatud juhul, kui pädevad ametivõimud, kelle otsuseid võib kohtus uuesti läbi vaadata, otsustavad kooskõlas kehtivate seaduste ja menetlusega, et niisugune eraldamine toimub lapse huvides.

[...]

3. Osalisriigid austavad ühest või mõlemast vanemast lahutatud lapse õigust säilitada regulaarsed isiklikud suhted ja otsene kontakt mõlema vanemaga, kui see ei ole lapse huvidega vastuolus.

⁽¹³⁰⁾ hUNPeaassamblee, lapse õiguste konventsioon, 20. november 1989, Peaassamblee resolutsioon 44/25, <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>

⁽¹³¹⁾ ÜRO Peaassamblee, [Lapse õiguste konventsioon](#), 20. november 1989, ÜRO, lepingute sari, kd 1577, preambul, lk 1.

⁽¹³²⁾ ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikkel 7.

⁽¹³³⁾ ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikkel 8.

⁽¹³⁴⁾ Sarnane sisu on harta artikli 24 lõikes 3.

- **Perekonna taasühinemise** õigus on sätestatud ÜRO lapse õiguste konventsiooni artiklis 10:

1. [...] osalisriigid [peavad] lapse või tema vanemate poolt perekonna taasühinemise eesmärgil esitatud avalduse osalisriiki sissesõiduks või sealt väljasõiduks lahendama positiivselt, humaanselt ja kiiresti. Osalisriigid tagavad, et sellise palve esitamine ei põhjusta avaldajatele ja nende perekonnaliikmetele ebasoovitavaid tagajärgi.

2. Lapsel, kelle vanemad elavad eri riikides, on õigus säilitada regulaarsed isiklikud suhted ja otsesed kontaktid mõlema vanemaga, välja arvatud erijuhtumitel. [...]

Lisaks on ÜRO lapse õiguste konventsiooni artiklis 22 sätestatud:

2. [...] osalisriigid [pakuvad] ... kõikvõimalikku koostööd ... kaitsmaks ja abistamaks niisugust last ja leidmaks tema vanemaid või teisi perekonnaliikmeid, et saada lapse perekonnaga taasühinemiseks vajalikke andmeid.

Seoses lapspagulastega on nõukogu direktiivi 2003/86/EÜ (perekonna taasühinemise direktiiv) ⁽¹³⁵⁾ artikli 10 lõikes 3 sätestatud, et liikmesriigid:

(a) lubavad perekonnaga taasühinemiseks oma territooriumile siseneda ja seal elada pagulase vahetult ülenevatel lähisugulastel, kohaldamata artikli 4 lõike 2 punktis a sätestatud tingimusi;

(b) võivad lubada perekonnaga taasühinemiseks oma territooriumile siseneda ja seal elada pagulase eestkostjal või mis tahes muul pereliikmel, kui pagulasel ei ole vahetult ülenevaid sugulasi või neid ei ole võimalik leida.

- **Lapse seisukohtade** austamine ⁽¹³⁶⁾. Kõigil lastel on õigus vabalt väljendada oma seisukohti. Lapse seisukohti tuleb nõuetekohaselt arvestada kõigis temaga seotud küsimustes vastavalt tema vanusele ja küpsusele. Selleks tuleb lapsele anda eelkõige võimalus olla ära kuulatud kõikides teda mõjutavates kohtu- ja haldusmenetlustes.
- Kaitse **eraellu, perekonnaellu, kodusse ja kirjavahetuse saladusse** sekkumise eest ⁽¹³⁷⁾. See õigus kaitseb laste eraelu avaliku sektori asutuste ja eraõiguslike organisatsioonide, näiteks meedia omavolilise sekkumise eest. Kaitse hõlmab nelja konkreetset valdkonda: eraelu, perekonnaelu, kodu ja kirjavahetus.
- **Ajutiselt või alaliselt perekeskkonnast ilma jäänud laste** eriabi ja kaitse on sätestatud ÜRO lapse õiguste konventsiooni artiklis 20:

1. Lapsel, kes ajutiselt või alaliselt on ilma jäetud perekondlikust miljööst või kellel tema enese huvides ei ole lubatud jääda sellesse keskkonda, on õigus riigi erilisele kaitsele ja abile.

2. Osalisriigid kindlustavad vastavalt oma seadustele alternatiivse hoolitsuse sellise lapse eest.

⁽¹³⁵⁾ [Nõukogu 22. septembri 2003. aasta direktiiv 2003/86/EÜ](#) perekonna taasühinemise õiguse kohta (ELT L 251, 3.10.2003).

⁽¹³⁶⁾ ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikkel 12; sarnane säte on harta artikli 24 lõikes 1.

⁽¹³⁷⁾ ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikkel 16.

- Pagulaste või varjupaika taotleivate laste **kaitse ja humanitaarabi** pagulasseisundi taotlemisel või **pagulasseisundi saamisel ning õigus jälgida oma pereliikmeid, et saada perekonnaga taasühinemiseks vajalikku teavet** ⁽¹³⁸⁾.

Eelkõige lapspagulaste korral tunnustatakse ÜRO lapse õiguste konventsioonis ⁽¹³⁹⁾ peale õiguse saada asjakohast kaitset ja humanitaarabi ka õigust leida üles vanemad või teised pereliikmed. Samuti tunnustatakse selles õigust saada samasugust kaitset nagu igal lapsel, kes on ajutiselt või alaliselt jäetud ilma oma perekeskkonnast. Seda õigust, mis on rahvusvahelist kaitset vajavate saatjata laste pereliikmete otsimise protsessi alus, on ELi varjupaigaõigustikus laialdaselt tunnustatud.

Kooskõlas ELi kohustusega kaitsta laste õigusi lõimitakse pakti eespool nimetatud vahendid, näiteks **ELi lapse õiguste strateegia** ja selle lahutamatu osa **ELi lastegarantii, komisjoni teatis lapsrändajate kohta ning integratsiooni ja kaasamise tegevuskava aastateks 2021–2027**. Nende vahenditega tagatakse, et kõikides toimingutes võetakse arvesse laste parimaid huve, tugevdades nende heaoluks vajalikku kaitset ja hoolitsust, nagu on sätestatud harta artiklis 24.

⁽¹³⁸⁾ ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikkel 22.

⁽¹³⁹⁾ ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikkel 22.

Euroopa Liidu
Väljaannete Talitus

